

Π Α Ν Δ Ω Ρ Α .

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 1870.

ΤΟΜΟΣ ΚΑ΄.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 442

ΟΑΙΓΑ ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΟΥ ΟΥΪΛΛΕΜΑΙΝΟΥ.

Ἐάν διὰ τὸν κοινότερον τῶν ἀνθρώπων λέγωμέν τινα περὶ τοῦ βίου αὐτοῦ, πόσον πλειότερα ὀφείλομεν νὰ εἴπωμεν περὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων, οἱ ὁποιοὶ εἴτε οὕτως εἴτε ἄλλως ὠφέλησαν ἢ καὶ εὐηργέτησαν τὴν ἀνθρωπότητα; Περί τῶν μεγαλεπήβολων καὶ ἀνδρείων στρατηγῶν, οὓς ἅπας ὁ κόσμος θαυμάζει καὶ εὐφημεῖ περὶ τῶν φιλοσόφων, τοὺς ὁποίους μέγα μέρος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μελετᾷ καὶ σπουδάζει καὶ ὧν τὰς ἀρχὰς αἰεὶ ἀνά στόμα φέρει· περὶ τῶν ποιητῶν, οἵτινες ἀπεθανάτισαν τὰ κλέα τοσοῦτων ἐνδόξων ἡρώων· περὶ τῶν καλλιτεχνῶν, οἵτινες κατ' ἄλλον τρόπον εὐηργέτησαν τὸ ἀνθρώπινον γένος; Ὁ Φειδίας, ὁ Πραξιτέλης, ὁ Ἀπελλῆς μεταξὺ τῶν καλλιτεχνῶν· ὁ θεῖος Ὀμηρος, ὁ Δάντης, ὁ Σαίξπηρος μεταξὺ τῶν ποιητῶν· ὁ Πλάτων, ὁ Ἀριστοτέλης, ὁ Βίκτωρ Κουζίνος μεταξὺ τῶν φιλοσόφων· ὁ Οὐάσιγκτων, ὁ Ναπολέων Βοναπάρτης μεταξὺ τῶν στρατηγῶν, ἅπαντες οἱ ἀνθρωποὶ αὐτοὶ δὲν εἶναι αἰώνιοι εὐεργεταὶ τῆς ἀνθρωπότητος, δὲν πρέπει τὸ ὄνομα αὐτῶν νὰ μὲνη ἀνεξά-

λειπτον ἐν τῇ μνήμῃ ἡμῶν; Δὲν πρέπει ὁ βίος αὐτῶν νὰ γίνῃ γνωστὸς εἰς πάντας; Καθῆκον ἡμεῖς μάλιστα νομιζομεν τὸ νὰ μελετᾷ τις τὸν βίον τοιούτων ἀνδρῶν, ὅπως καθ' ὑπέρτερόν τινα λόγον καθῆκον ἔχομεν νὰ μελετῶμεν καὶ νὰ σπουδάζωμεν τοὺς ἱεροὺς καὶ θείους λόγους τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· διότι ὅπως ὁ Χριστὸς ἐδίδαξεν εἰς τὸν ἀνθρωπον τὴν ἀλήθειαν, τὴν ἀρετὴν, τὸ δίκαιον, οὕτω καὶ οἱ μεγάλοι ἐκεῖνοι ἄνδρες ἐδίδαξαν εἰς ἡμᾶς ποῖος ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου, πῶς ὠφελιμώτερον δυνάμεθα νὰ καταναλίσκωμεν τὰς διαφορὰς ἡμῶν δυνάμεις, πόσον ἡ διανοητικὴ ἀνάπτυξις συμβάλλει εἰς τελειοποίησιν τοῦ ἀνθρώπου. Οὐδεὶς ἐγένετο μέγας εὐθύς ὡς ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον αὐτόν· ὁ χρόνος, ἡ μελέτη καὶ τὰ παραδείγματα τῶν παρωχημένων γενεῶν ὑπῆρξαν οἱ διδάσκαλοι αὐτοῦ. Πρόκειται ἤδη νὰ εἴπωμεν ὀλίγα περὶ τοῦ περικλειοῦς φιλοσόφου καὶ ἐξόχου φιλέλληνος ΟὐΪλλεμαίνου.

Ὁ πρὸ ὀλίγων μηνῶν συμβῆς θάνατος τοῦ ΟὐΪλλεμαίνου ὑπῆρξε μέγιστον εἰς τὴν Γαλλίαν τραῦμα· ἡ Γαλλικὴ Ἀκαδημία ἀπωφανίσθη τοῦ αἰδίου αὐτῆς γραμματέως· ἡ γαλλικὴ φιλολογία ἀπώλεσε τὸν πρῶταν τῶν σοφῶν τῆς· ἡ δὲ Ἑλλάς ἐστερήθη ἐνός τῶν ἐνθερμοτέρων συνηγόρων τῆς. Ὁ ΟὐΪλλεμαῖνος ἀπέθανε μόλις ἄγων τὸ ὀγδοηκοστὸν τῆς ἡλικίας του ἔτος. Ἐγενήθη τὴν 10 Ἰουνίου τοῦ 1790. Ἐπτα-

καιδεκπέτης μόλις, εύρισκόμενος έτι εν τοις θρανίοις του Λυκειου, ανεπλήρου τους καθηγητάς του Castel και Luce de Lancival. Δύο κατοπιν έτη, ο κ. Fontanes ώνόμασεν αυτόν επίτιμον καθηγητήν της ρητορικῆς εν τῷ λυκείῳ του Charlemagne και εισηγητήν των φιλολογικῶν διαλέξεων εν τῷ Διδασκαλείῳ, τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου χρόνου εἶχεν ιδρυθῆ. Δύο και εἴκοσι έτων γενόμενος, ὁ νέος Οὐίλλεμαῖνος ανέλαθε ν' ἀπαγγεῖλῃ εν τῷ γενικῷ διαγωνισμῷ τὸν εἰς τὴν λατινικὴν γλώσσαν ἔπαινον· κατὰ τὸ αὐτὸ έτος συνηγωνίζετο εν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ ἐπὶ τῷ τῆς εὐγλωττίας βραβείῳ, και ὁ του Montaigne ἔπαινος ἐλάμβανε τὸ βραβεῖον, κρινομένου του έργου τούτου ἀνωτέρου ἀπάντων των ἄλλων. Μετ' οὐ πολὺ, ἀναγορευθεὶς καθηγητῆς ἀναπληρωτικὸς τῆς νεωτέρας ἱστορίας εν τῇ σχολῇ των γραμμάτων, προκατήρξατο τῆς διδασκῆς του διὰ λαμπρᾶς εἰκόνας ἐξηγμένης ἐκ τῆς γενικῆς ἱστορίας κατὰ τὸν ΙΕ' αἰῶνα. Μετ' οὐ πολὺ, ἐκ δευτέρου, τὴν 21 Δεκεμβρίου 1814, ἡ γαλλικὴ Ἀκαδημία ἀπένευμεν εἰς αὐτὸν τὸ βραβεῖον τῆς εὐγλωττίας διὰ τὸ *Δοκίμιον περὶ τῶν πλεονεκτημάτων και τῶν ἐλλείψεων τῆς κριτικῆς*, και, ἐξαιρετικῶς, παρείχεν εἰς αὐτὸν τὸ δικαίωμα ν' ἀναγνώσῃ αὐτὸς οὗτος τὸν λόγον του ἐνώπιον των παρευρισκομένων εν τῇ συνεδριάσει ξένων μοναρχῶν. Ἀφοῦ ἔλαθε και τρίτον βραβεῖον εὐγλωττίας, ἀπαγγέλλων τὸν *Ἐπαινον τοῦ Montesquieu*, ἐξέδωκε τὸ 1819 τὴν του *Κρόμβελ ἱστορίαν*, ἧτις ἤνοιξεν εἰς αὐτὸν τὰς πύλας τῆς γαλλικῆς Ἀκαδημίας, εν ἣ κατέλαθε, τὸ 1824, τὴν θέσιν του προστάτου του Fontanes.

Ἐπίτηδες συνελέξαμεν μετὰ πάσης ζηρότητος τὰς πρώτας αὐτάς ἀρχὰς του βίου του Οὐίλλεμαῖνου, διότι αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ πλειότερον πάσης ἄλλης σκέψεως μαρτυροῦσι περὶ τῆς εὐρύτητος των διανοητικῶν του δυνάμεων και των σπουδῶν του, περὶ τῆς πρώτου ὀριμάνσεως του πνεύματός του, περὶ τῆς εὐσταθείας και τῆς ἀκριθείας τῆς κρίσεώς του. Ὁ *Ἐπαινος* τοῦ Montaigne, ὃν συνέθεσεν εν διαστήματι εἴκοσιν ἡμερῶν εν ἡλικίᾳ δύο και εἴκοσιν έτων παρέμεινεν, ὡς παρατηρεῖ ὁ Σαιντ-Μπέ, ἔργον πολύτιμον και χαριέστατον, μὴ ἐμπεριέχον μηδὲν ἔχνος τύχης και ἀπειρίας· εν αὐτῷ ἄπασαι αἱ φυσικαὶ και ζῶσαι χάριτες του δαιμονίου πνεύματός του ἠθροίσθησαν παρευθῆς· τὸ ἔργον τούτου εἶναι δημιουργημα κριτικοῦ ἀσφαλοῦς περὶ του καλάμου του και πλήρους συνειδήσεως περὶ τῆς ἱκανότητός του.

Ἐν έτει 1815 ἐκλήθη ἵνα διευθύνῃ τὴν τυπογραφίαν και τὴν βιβλιοθήκην· παρητήθη δὲ των θέσεων αὐτῶν μόνον ὁπότεν εἰσῆλθεν εν τῇ Ἀκαδημίᾳ και δὲν διετήρησεν ἐκ των μισθοφόρων θέσεων του εἰμὴ τὴν του Εἰσηγητοῦ εν τῷ Συμβουλίῳ τῆς Ἐ-

πικρατείας και τὴν του καθηγητοῦ εν τῇ φιλοσοφικῇ Σχολῇ. Ὅποῖαν τέρψιν ἐπέφευεν ἡ διδασκῆ του, ὁπόσον πληθὸς ἐνθουσιῶν παρευρίσκετο περὶ τὴν καθέδραν αὐτοῦ και περὶ τὴν των συναδέλφων του Γκιζῶ και Κουζίνου, ἐρωτήσατε πάντας τους παρευρεθέντας εἰς τὰς ὁμηγύρεις ἐκεῖνας. Ἡ ἐπομένη εἰκὼν, ἣν ὁ Σαιντ-Μπέ ἐχάραξε περὶ του ῥήτορος αὐτοῦ, θέλει ἀποδείξει εἰς ἡμᾶς τούτο εὐκρινέστατα.

«Ἐπὶ τῆς καθέδρας αὐτῆς εἰς ἣν ἀναβαίνει μετ' ἀφροντισίας ἧτις, ὅσον μεγάλη και ἂν ἦναι, δὲν εἶναι ἐστερημένη χάριστος, ἐπὶ τῆς καθέδρας αὐτῆς ἐφ' ἧς κλίνει, ἐφ' ἧς κτυπᾷ μετὰ φαινομένης ἐλλείψεως σοβαρότητος διαψευδούσης τὰς ἀρχὰς του Κικέρωνος και καταφρονούσης τὴν ἀμορφίαν του λόγου τὴν ἀπηγορευμένην εἰς τὸν ῥήτορα, ἀκούσατε αὐτὸν! τὴν ἠχηρὰν και ἐναρμόνιον και πλήρη χάριτος φωνὴν του, μελωδικὴν και γινώσκουσαν τὸν ἀριθμὸν του πλήθους· ἡ φωνὴ αὕτη τὰ πάντα κατ' ἀρχὰς ἐπανάρθωσε... Κλίνων πρὸς τὰ ἔξω, λαμπρὸς πρὸς πάντας, ἀναζητῶν, ἐπιζητῶν εἰς τὰ κύκλω τὸ στήριγμα και τὸ κέντρον, συζητῶν και, οὕτως εἰπεῖν, θέλγων σύναμα ἀπάσης τῆς διανοίας, προχωρῶν, ὀπισθοχωρῶν, περιπλανώμενος ἐπὶ των πλευρῶν και οἰονεὶ ἐπὶ των δύο πτερύγων τῆς διανοίας του... κέκμηται ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐκάλουν παίγνια του ῥήτορος, ἀπορθήγματα, ἀστείότητας· κέκμηται τὸ διεγερτικὸν ἀνέκδοτον, τὴν ἀπρόσβροτον ἐξοδον, τὰ ὁποῖα συνοδεύει ἡ ἐκφραστικὴ και εὐφυὴς ὑπόκρισις, και ἐὰν ἡ φορὰ του λόγου του ἦναι λίαν ἰσχυρὰ, λίαν τολμηρὰ (οὐδέποτε πρὸς τὴν χάριν!), ἐὰν παρεστράπη πολὺ, περιορίζεται λαλῶν, συστέλλει τὸν λόγον και ἐξακολουθεῖ λαλῶν· τότε δὲ συνάπτεται πάλιν ζωηρότητος και σωφροσύνης, θαῦμα εὐκαμψίας και περιστροφῶν του λόγου, και ὄρμαι ἐκούσιοι, ἐπαναλαμβάνόμενοι, ἀναιρούμενοι, ἐξηγούμενοι, πάντοτε θριαμβευούσης τῆς τε αἰσθήσεως και τῆς χάριτος.»

Τούτο ὅπερ δὲν ὑπάρχει εν τῇ εἰκόνι ταύτη και τὸ ὁποῖον ὁ εὐφημισμὸς τῆς ἐκφραστικῆς και εὐφυοῦς ὑποκρίσεως· μόλις κατὰ τὸ ἤμισυ ἐκφράζει, εἶναι ἡ πιθήκω προσόμοιος ἐκεῖνη μορφή, οἰονεὶ συνδεδεμένη ἄνευ διατομῆς ἐντὸς ὤμων ὑποκῦρτων, τὰ ἀκάνονιστα ἐκεῖνα και μορφαζόντα χαρακτηριστικὰ, πανταχόθεν σπινθηροβολούντα σκῶμμα βολταιρικόν, τὸ κατεσκληκὸς ἐκεῖνο και ὠχρὸν δέρμα εἰς ὃ εἶδεν ζῶν, εν ἐλλείψει χρώματος, ἡ των μυῶνων διαρκῆς κίνησις και, ἵνα συντομώτερον εἴπω, ἡ πρωτότυπος ἐκεῖνη δυσμορφία ἧτις, ἔνεκα του πνεύματος και τῆς ἐκφράσεως, ἐφθάνεν εἰς τὴν μαγεῖαν και τὴν τέρψιν.

Μὴ περιμείνωμεν ἐκ τῆς συντόμου ταύτης και ἐπιτροχάδην γραφθείσης περιγραφῆς ἀκριβῆ ἐκτίμη-

σιν των έργων του Οὐίλλεμαῖνου και τῆς ἐπιρροῆς αὐτῶν ἐπὶ τὴν σύγχρονον κριτικὴν. Ὡς πρὸς τὴν ἐπιρροὴν των έργων αὐτοῦ ἐπὶ τὴν σύγχρονον κριτικὴν θέλομεν περιορισθῆ νὰ παραθέσωμεν χωρὶς τινὰ ἐκ του Σαιντ-Ππέ, ἐξετάζοντα τὸν Οὐίλλεμαῖνον ὑπὸ τε τὴν ἐποψιν του φιλολόγου και ὑπὸ τὴν του ἱστορικοῦ.

«Τὸ ἔκτακτον του κ. Οὐίλλεμαῖνου εἰς τὴν διδασκομένην κριτικὴν του, τούτο τὸ ὁποῖον καθίστησιν αὐτῷ μεγάλην τινὰ θέσιν ἄγνωστον πρὸ αὐτοῦ και δυσχερεστάτην κατοπιν εἰς πάντα ἄλλον, εἶναι ὅτι δὲν λεπτολογεῖ εἰς τὰς κρίσεις του, ἐφαρμόζων κείμενον τεσσάρων ἢ πέντε ἀρχῶν κεκλιπημένων πρὸς ἐξέτασιν ἀριστουργημάτων, ὡς ὁ La Harpe ἐπραξε τούτο θαυμασίως εἰς τὰ ὠραία τῆς διδασκῆς του θέματα· ὅτι δὲν ὑπῆρξεν ἱστορικὸς φιλόλογος, ἵνα κυριολεκτικῶς εἴπωμεν, και, εν τῇ εὐρυχωρῇ ταύτῃ θέσει τῇ κακῶς ἀνεπτυγμένη, δὲν ἐξέλεξεν ἀντικείμενον περιορισμένον... Ἐκπαιδευθεὶς ὑπὸ τῆς ἱστορίας, ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος και ὑπὸ των νεωτέρων φιλολογιῶν, ἐπὶ μᾶλλον και μᾶλλον προσεκτικὸς νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἐπὶ των έργων κρίσιν σου ἐπὶ βαθείας μελέτης τῆς ἐποχῆς και του βίου του συγγραφέως, και ὡς πρὸς τούτο τόσον διαφέρων των προηγουμένων κριτικῶν, οἵτινες στηρίζονται ἐπὶ εἰκόνας γενικῆς μᾶλλον ἢ ἐπὶ κρίσεων ἀρεσκείας και ἀπαγγελίας, ὁ κ. Οὐίλλεμαῖνος δὲν διαφέρει οὐχ ἧττον των λοιπῶν πρακτικῶν και εὐφυῶν σοφῶν· ὁ τρόπος του εἶναι ἐλεύθερος τῶντι, φιλολογικὸς, ρητορικὸς, μὴ ὑποκείμενος εἰς τὴν λεπτολόγον ἐξέτασιν και εἰς τὴν ἀλληλουχίαν των γεγονότων, ἀλλὰ μᾶλλον εἰς τὴν συγκίνησιν και εἰς τὴν εὐγλωτσίαν...»

Εἰς ἄλλον συγγραφέα ἦν προωρισμένον νὰ εἰσδύσῃ ἔτι πλέον, και εν τῇ νέᾳ ὁδῷ τῇ χαραχθείσῃ παρὰ του Οὐίλλεμαῖνου ν' ἀνεύρῃ ἀκόμη τρίτους ἀνεξιχνεύτους και εἰκόνας ἀγνώστους· τούτο ἐπραξεν ὁ Σαιντ-Μπέ, δηλαδὴ ὁ δημιουργὸς τῆς ἐσωτάτης και ψυχολογικῆς κριτικῆς· οὐχ ἧττον ὅμως και εἰς τὸν Οὐίλλεμαῖνον ὀφείλεται εὐγνωμοσύνη, ὅτι πρῶτος ἀνεκίνησε τὴν τριβὴν, ἀνύψωσε τὴν θέαν και καθιέρωσεν εἰς τὴν ἐξηγητικὴν μέθοδον τρόπους ἐκτιμήσεως μᾶλλον εὐρεῖς και εὐφρεῖς.

Εἰς τὰς διδασκῆς του, αἵτινες ἤθροίζον περὶ τὴν καθέδραν του τὴν φιλελεύθερον τῆς ἐποχῆς νεότητα, ὁ Οὐίλλεμαῖνος ὑπῆρξεν αἰείποτε ὁ ἀπόστολος ἀπασῶν των γενναίων ιδεῶν, εἴτε λαλῶν ὑπὲρ τῆς καταδυναστευομένης Ἑλλάδος, εἴτε διαμαρτυρούμενος κατὰ τῆς λογοκρισίας και των προβαλλομένων κατὰ τῆς ἐλευθερίας των ιδεῶν κωλυμάτων. Ἡ δημοτικότης του τότε μόνον ἤρξατο κάμπουσα ὁπότεν, ἀνυψωθείς εἰς τὸ ἀξίωμα του γερουσιαστοῦ ὑπὸ τῆς

κυβερνήσεως του Ἰουλίου, ἀνεμίχθη ἐνεργητικώτερον εἰς τὰ δημόσια. Τότε ἀποκατέστη, ὡς και οἱ λοιποὶ τῆς Σορβόννης συνάδελφοί του, εἰς των προσφιλῶν σκοπῶν τῆς ἀντιπολιτεύσεως, ἧτις, ἵνα πικρῶς τὸν ἐπικρίνῃ, ἀνεύρε τὰς ἀπονεμηθείσας εν τῇ Γαλλικῇ Ἀκαδημίᾳ πρὸς τους συμμάχους βασιλεῖς κολακείας, ἃς οὗτος ἀνέγνωσεν εν τῷ *Δοκίμιῳ περὶ τῶν πλεονεκτημάτων και τῶν ἐλλείψεων τῆς κριτικῆς*. Τότε ὁ Βαρθελεμῆς ἔγραψεν εἰς τὴν *Νέμεσιν*

Et le laid Villemain, courtois néophyte,
Qui brossa de baisers la botte moscovite.

Βραδύτερον ἀναγορευθεὶς πρύτανις του Πανεπιστημίου, ὁ Οὐίλλεμαῖνος ἐδέησε νὰ ὑποστηρίξῃ πάλιν κατὰ του ἀνωτέρου κλήρου, ἐκ των κόπων ἧς τινος ἐκλονήθη ὁ νοῦς του. Εὐτυχῶς ὁ κλόνος οὗτος ὑπῆρξε στιγμιαίος, και ὁ θάνατος εὗρεν αὐτὸν εν πλήρει ἐνεργείᾳ τῆς ἀκμαίας διανοίας του.

Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἅμα τῇ ἐλεύσει τῆς Αὐτοκρατορίας ἠρνήθη τὸν ὄρκον, περιορίσας τὴν φιλοδοξίαν του νὰ μείνῃ τὸ μαντεῖον τῆς Ἀκαδημίας, και, ὡς ὁ Charles-Quint εν τῇ μονῇ του Saint-Just, νὰ διευθύνῃ τὰς ὑποψηφιότητας και νὰ γνωμοδοτῇ περὶ των διορισμῶν. Ἀφοσιωθείς ἔκτοτε εἰς τὴν φιλολογίαν, ἀνεθεώρει τὰ παλαιὰ του έργα, ἐπαυξάνων τὴν ἀποσκευὴν του διὰ νέων μελετῶν, φερουσῶν τὸν τύπον τῆς αἰείποτε νεαρᾶς και οἰονεὶ ὑπὸ τῆς ἀναπαύσεως ἀναζωπυρουμένης φαντασίας του. Κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην του βίου του περίοδον, εν έτει 1858, ἐξέδωκε βιβλίον τι ὑπὸ των ἐξῆς τίτλων· *Ὁ Κ. Σατωμπριὰν, ὁ βίος αὐτοῦ, αἱ συγγραφαὶ του, ἡ φιλολογικὴ και πολιτικὴ ἐπιρροὴ αὐτοῦ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του*. Ἐν τούτοις, και τοι καταγινόμενος ἀνευδότης περὶ τὰ φιλολογικὰ, ὁ Οὐίλλεμαῖνος ἐπεθεώρει ἐνίοτε τὴν κυβέρνησιν του αὐτοκράτορος και συνῆπτε μετ' αὐτῆς μικρὸν τινα πόλεμον ὑπαινεγμῶν πολιτικῶν, οἵτινες οὐκ ὀλίγον ἠρέθιζον τους πρὸς οὓς οὗτοι ἀπετείνοντο· ἀλλὰ ταῦτα πρὸς αὐτὸν ἦσαν ὠραὶ σχολῆς. Τὸ πάθος του, ἡ ψυχὴ του, ὁ βίος του ἦτο ἡ Ἀκαδημία, ἣν πώποτε δὲν ἔπαυσε θεωρῶν ὡς τὸ κέντρον των μεγάλων κλασσικῶν παραδόσεων, τὸ παλλάδιον τῆς γλώσσης, τὴν ἐστίαν των ἀγίων και ἀγνῶν φιλολογικῶν παραδόσεων.

Ἐκτὸς των ὠραίων συγγραφῶν αἵτινες θὰ ἐπιζητήσωσιν αὐτῷ, κληροδοτεῖ εἰς τους μεταγενεστέρους φήμην πνεύματος λεπτοτάτου των τῆς ἐποχῆς του, ἀληθοῦς ἔραστοῦ του ὠραίου εν τῇ τέχνῃ, πεφωτισμένου φύλακος τῆς τοσοῦτον ἐξόχως γαλλικῆς ἰδιότητος, ἣν καλοῦμεν *Καλλιαισθησίαν*.

(Ἐκ του Γαλλικοῦ).

ΠΕΡΙ ΠΟΛΙΟΡΚΙΩΝ.

ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΩΝ ΠΑΡΙΣΙΩΝ.

(Συνέχ. Ἰδε φολ. 434.)

Πολιορκία πρώτη π. Χ. 52.

Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ εἶχε κατακτήσει μέρος τῆς Γαλατίας, ὅτε ὁ Λαβίενος, εἰς τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, ἐλθὼν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Σηκουάνα ἀπεφάσισε νὰ κυριεύσῃ τὴν Λουκοτεκίαν, ἧτοι τοὺς σημερινούς Παρισίους. Τῷ καιρῷ ἐκεῖνῳ ἡ πόλις αὕτη δὲν ἦτο αὐτὴ τὴν ὅποιαν θαυμάζομεν σήμερον διὰ τὴν ἔκτασιν, τὴν πληθὺν τῶν κατοίκων, τὸν πλοῦτον, τὴν πολυτέλειαν καὶ τὰς ἡδονάς· ἐξ ἐναντίας συνέκειτο ἐκ πτωχικῶν τινῶν οἰκιῶν, αἵτινες μόλις ἀπετέλουν ἓν τμήμα τῶν καθ' ἡμᾶς Παρισίων, τὸ ὀνομαζόμενον L'île du palais ou la Cité. Ἀλλὰ ἡ θέσις αὐτῆς ἐν μέσῳ ποταμοῦ, τὰ φυσικὰ ὀχυρώματα τὰ ὅποια δὲν ἠδύνατο νὰ πλησιάσῃ στρατὸς εὐκόλως καὶ ἀκινδύνως, καθὼς καὶ ἡ γνωστὴ ἀνδρία τῶν κατοίκων προτιμώντων τὸν θάνατον τῆς δουλείας, καθίστων τὴν κατάκτησιν αὐτῆς ἀξίαν τῶν ἀγώνων τῶν Ῥωμαίων. Ὅτε ἐγνώσθη ὅτι ἐπλησίαζον πρὸς τὴν πόλιν, σύμπας ὁ λαὸς τῶν περιχώρων ἔλαβε τὰ ὄπλα ὑπὸ τὰς διαταγὰς διακρυμμένου τινὸς Γαλάτου ὀνόματι Καμηλογένους, ὅστις εἰ καὶ λίαν προβεβηκώς τὴν ἡλικίαν ἀνέπτυξεν ἱκανότητα μεγάλου στρατηγοῦ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπέφυγε τακτικὴν μάχην ὅπως δώσῃ εἰς τὸν στρατὸν, μᾶλλον γενναῖον ἢ γεγυμνασμένον, καιρὸν νὰ μορφωθῇ· ἐπειδὴ δὲ ἐγίνωσκε καλῶς τὸν τόπον ἐτοποθετήθη οὕτω πως, ὥστε νὰ ὠφεληταὶ ἀπὸ πάσης εὐνοϊκῆς περιστάσεως. Ἰπεράνω τῆς Λουκοτεκίας, πρὸς τὴν ἀριστερὰν ὄχθην τοῦ Σηκουάνα, ὑπῆρχε ποτε εὐρεῖα λίμνη, τῆς ὁποίας τὰ ὕδατα ἔβρεον ἐντὸς τοῦ ποταμοῦ· ἐκεῖ κατεσκευάσαν χαρακώματα. Ὁ Λαβίενος προσεπάθη ν' ἀποδιώξῃ τοὺς Γαλάτας, ἀλλ' ἀπεκρούσθη· καὶ βεβαίως ἂν δὲν ὑπεχώρει ταχέως ἤθελεν ἀπολεσθῆ ἅπας ὁ στρατὸς αὐτοῦ. Ὁργισθεὶς διὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην ὁ Ῥωμαῖος στρατηγὸς ἐστράφη πρὸς Μελοδούνον (Melun), οὗ τινος οἱ κάτοικοι εὐρίσκοντο εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Καμηλογένους, λεηλατήσας δὲ τὴν κωμόπολιν ταύτην διέβη τὸν Σηκουάνα καὶ κάμψας τὴν δεξιὰν ὄχθην παρουσιάσθη ἐκ νέου πρὸ τῆς Λουκοτεκίας. Ὁ Γαλάτης στρατηγὸς, θέλων νὰ προλάβῃ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεως καὶ νὰ ὀχυρωθῇ ἐντὸς αὐτῆς, ἐπυρπόλησεν αὐτὴν καταστρέψας καὶ τὰς γεφύρας, καὶ προστατευόμενος ὑπὸ τῆς λίμνης ἔμεινεν εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῦ ἀπέναντι τῶν Ῥωμαίων, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐχωρίζετο ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ. Συγχρόνως

οἱ λαοὶ οἱ κατοικοῦντες κατὰ τὰ σύνορα τῶν Παρισίων ἔλαβον καὶ αὐτοὶ τὰ ὄπλα θέλοντες νὰ ἐπιπέσωσι διὰ μιᾶς κατὰ τῶν Ῥωμαίων. Ὁ Λαβίενος εἶχε φέροι μεθ' ἑαυτοῦ ἀπὸ Μελοδούνου πεντήκοντα μεγάλα πλοῖα, νύκτα δὲ τινὰ ἀπέστειλεν αὐτὰ διὰ τὰς νᾶ καταβῶσι τὸν ποταμὸν ὅσον τὸ δυνατόν ἀταράχως, καὶ ἀφοῦ πλησιάσωσιν εἰς τὴν Λουκοτεκίαν νὰ περιμείνωσι χωρὶς νὰ ἐπιχειρήσωσι τὸ ἐλάχιστον κίνημα· εἶχε δὲ σκοπὸν νὰ διαβῇ ἐκεῖ τὸν ποταμὸν. Θέλων δὲ ἐν ταυτῷ ν' ἀπατήσῃ τοὺς Γαλάτας ἔστειλε πρὸς τὸ ἀπέναντι μέρος πέντε τάγματα, ἅτινα ἐφύλαττον τὰ φορτία, καὶ λέμβους πλήρεις ναυτῶν. Καὶ οἱ μὲν στρατιῶται ἐπορεύοντο ποιοῦντες μέγαν θόρυβον, οἱ δὲ κωπηλάται ἔτυπον τὸ ὕδωρ μὲ ὄλην αὐτῶν τὴν δύναμιν, θέλοντες νὰ προσελκύσωσι τὴν προσοχὴν τοῦ ἐχθροῦ. Τὸ στρατήγημα τοῦτο ἐπέτυχε, καὶ οἱ Γαλάται οὐδὲ κἂν ὑπόπτεισαν τὴν κίνησιν τοῦ Λαβιένου, εἰμὴ ὅτε τὴν πρῶταν εἶδον αὐτὸν πλησιάζοντα καὶ εὐρισκόμενον ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὄχθης. Παρεσθὺς ὤρμησαν κατὰ τῶν Ῥωμαίων, καὶ μάχη συνήθηται πεισματωδεστάτη καὶ ζωνρὰ ἐντὸς πεδίου κειμένου μεταξὺ τῶν χωρίων Ἰσοὶ καὶ Βωζιράρ. Οἱ Γαλάται ἐμάχοντο μὲ ἀνδρείαν ἀξίαν μεγαλητέρας ἐπιτυχίας. Ὁ Καμηλογένης ἐδίδεν αὐτοῖς λαμπρὸν παράδειγμα· εἰ δὲ καὶ ἦτο πρῶτος ἐφάνετο ἀναλαμβάνων, μεταξὺ τῆς μάχης, ὄλην τὴν δύναμιν τῆς νεότητος· ἦτο παρὼν πάντοτε εἰς τὸ ἐπικυνδυνωδέστερον μέρος καὶ ἀκάθεκτος ὤρμα ἐκεῖ ὅπου ἤκμαζεν ἡ μάχη. Ἀλλ' ὁ ἦρας οὗτος, ὁ πρῶτος ὑπερασπιστὴς τῆς τῶν Παρισίων ἐλευθερίας, εὔρε τὸν θάνατον, τὸν ὅποιον πάντες οἱ μεγάλοι ἄνδρες ἐπιθυμοῦσιν, ἐξέπνευσε δηλαδὴ μαχόμενος ὑπὲρ πατρίδος μεταξὺ σωροῦ ἐχθρῶν ὑπ' αὐτοῦ τούτου θυσιασθέντων. Ἡ νίκη τῶν Ῥωμαίων ὑπῆρξε τελεία καὶ ὁ Λαβίενος ἐδοξάσθη διὰ τὰ ἀνδραγαθήματα αὐτοῦ.

Πολιορκία δευτέρα. μ. Χ. 885.

Ἀπὸ τῶν χρόνων ἐκείνων ἡ Λουκοτεκία ἢ οἱ Παρισίαι ἐγένοντο περίφημος πόλις. Ἡ Ῥώμη μετέφερεν ἐκεῖ τὴν εὐφυῖαν καὶ τὰ σφάλματα, τὴν φρόνησιν καὶ τὴν διαφθοράν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πολυτέλειαν, τοὺς νόμους καὶ τὰς καταχρήσεις αὐτῆς. Οἱ δὲ κάτοικοι, οἵτινες ἦσαν πρότερον τόσοι ἀπλοὶ καὶ γενναῖοι, μετεβλήθησαν πάντες διὰ μιᾶς, καὶ γινόμενοι σοφοὶ ἀπώλεσαν τὴν ἀθῶαν ἀρετὴν καὶ τὸν πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ἔρωτα, ὅστις ἔως τότε ἀνέφλεγεν αὐτούς. Ἐπὶ ἐννέα σχεδὸν ἑκατονταετηρίδας δὲν ἦσαν γνωστοὶ εἰμὴ ἕνεκα τῶν διαφόρων δεσποτῶν τῶν καθυποταξάντων αὐτοὺς καὶ ἕνεκα τῆς ὑπολήψεως ἧς ἀπέλαυον μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Γαλατίας. Οἱ Παρισίαι ἦσαν ἡ κεφαλὴ αὐτῆ, ἦσαν τὸ κέντρον τῶν Ῥωμαϊκῶν κατακτήσεων κατ' ἐκεῖνα τὰ μέρη

τῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἐκεῖ ἔδρευον οἱ διοικηταί. Καὶ οἱ αὐτοκράτορες αὐτοὶ ἐπροτίμων τὴν Λουκοτεκίαν ὡς ὠραιότεραν πασῶν τῶν ἄλλων πόλεων, ὁ δὲ Ἰουλιανὸς ὁ Παρκεδάτης, ὅστις καὶ μὲ μνημεῖα ἐκαλλώπιε τὴν πόλιν, ὀνόμαζεν αὐτὴν πάντοτε «φιλτάτην Λουκοτεκίαν.» Ὅτε ὁ Κλόβις ἐθεμελίωσε τὴν γαλλικὴν μοναρχίαν, οἱ Παρισίαι ἐγένοντο πρωτεύουσα τοῦ κράτους, καὶ ὑπὸ τὴν βασιλείαν τούτου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ τόσοι ἐξετάθησαν, ὥστε συμπεριλάβον ὅλον τὸ διάστημα τὸ μεταξὺ τῶν δύο βραχιόνων τοῦ Σηκουάνα. Αἱ εἰσοδοὶ τῶν βαρβάρων ἠνάγκασαν αὐτοὺς νὰ ὀχυρώσωσι τὴν πόλιν, οὐδὲ ἠδύνατό τις νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὴν εἰμὴ διὰ δύο γεφυρῶν, ἐκάστη τῶν ὁποίων ἐφυλάσσετο ὑπὸ ἰσχυρῶν πύργων. Τὸ 885 ἔτος ἐνόησαν πόσον ἀναγκαῖα ἦσαν αὐταὶ αἱ προφυλάξεις, διότι σμήνη Νορμανῶν διψῶντων λάφυρα καὶ αἶμα ἐπολιορκήσαν τοὺς Παρισίους, τοὺς ὁποίους πολλάκις πρότερον εἶχον προσβάλει ματαίως. Ὁ στρατὸς αὐτῶν συνέκειτο ἐκ τεσσαράκοντα χιλιάδων ἀνδρῶν, καὶ πλείονα τῶν ἑπτακοσίων πλοίων ἐκάλυπτον τὸν Σηκουάνα· οἱ βάρβαροι κομίσαντες μεθ' ἑαυτῶν μετεχειρίσθησαν πάσας τὰς μηχανὰς, ὅσαι εἶχον ἀνακαλυφθῆ πρὸς καταστροφὴν τῶν πόλεων. Ἐπεχείρησαν δὲ ἐξ ἐφόδου, εἰς ἃς ἀντέστησαν οἱ Παρισίαι μετὰ μέγιστον θάρρος, ἐνθαβρυνόμενοι ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τοῦ κόμητος Eudes, οὗ τινος αἱ μεγάλα ἀρεταὶ ἀνεβίβασαν αὐτὸν μετὰ τινὰ χρόνον εἰς τὸν θρόνον τῶν Φράγγων, τῆ προτροπῇ καὶ τοῦ ἐπισκόπου Gauzlin. Ὁ ἀρχιερεὺς οὗτος φέρων περικεφαλαίαν, φερέτρην καὶ εἰς τὴν ζώνην πέλεκυν, ἐμάχετο εἰς τὰ τεῖχη ἔχων ἔμπροσθεν αὐτοῦ σταυρὸν τὸν ὅποιον εἶχε στήσει ἐπὶ τοῦ χαρακώματος, ἐφονεύθη δὲ ἀφοῦ κατέσφαξε σωρὸν ἐχθρῶν. Ὁ Ἀνσερικός, ὅστις διεδέχθη τὴν ἐπισκοπικὴν ἑδραν, ἐκληρονόμησε καὶ τὴν ἀνδρείαν καὶ τὸν πρὸς τὴν πατρίδα ἔρωτα τοῦ προκατόχου αὐτοῦ. Ἐξηκολούθησε δὲ νὰ ἄρχῃ τῶν πολιορκουμένων, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ ἑβόλου τοῦ ἀνεψιῦ τοῦ Gauzlin. Ὁ ἀτρόμητος οὗτος ἱερεὺς διέσπειρεν ἀπορίαν καὶ τρόμον εἰς ὅποιονδήποτε μέρος καὶ ἂν ἔστρεφε τὰ ὄπλα, διότι ἡ φύσις εἶχε προικίσει αὐτὸν μὲ δύναμιν τεραστίαν. Κατὰ τὴν δευτέραν ἐφοδὸν ὤρμησε πρὸς τὸ τεῖχος φέρων ἀκόντιον, τὸ ὅποιον ὠμοιάζε πρὸς μέγιστον ὄβελον, διατρυπήσας δὲ τινὰς Νορμανοὺς ἐφώνησε πρὸς τοὺς περιστοιχίζοντας αὐτόν· «Λάβετέ τους εἰς τὸ μαγειρεῖον· εἶναι καλὰ σουβλιμένοι.»

Τέλος μετὰ δέκα ὀκτὼ μηνῶν ἀτυχεῖς προσπαθείας οἱ βάρβαροι ἐνήργησαν καὶ τελευταίαν ἀποπειραν, καὶ μέγα πλῆθος ἤλθε παρὰ τοὺς πόδας τῶν τειχῶν· ἐπειδὴ δὲ δὲν τοὺς περιέμενον πολλοί, κατέρωθωσαν ν' ἀποβῶσιν εἰς τὰς ἐπάλλξεις καὶ

ἔκραζον νίκην. Κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην στρατιώτης μικροῦ μὲν ἀναστήματος ἀλλὰ μεγίστης ἀνδρείας, ὀνόματι Γερβῶτ, ἀκολουθούμενος μόνον ὑπὸ πέντε ἀνδρείων ὡς καὶ αὐτὸς ὤρμησαν, καὶ φονεύσαντες τὸν πρῶτον, ἐκύλισαν τοὺς ἄλλους εἰς τὴν τάφρον, ἤρπασαν τὰς ἀναβάθρας καὶ ἔσωσαν τὴν πόλιν. Κάρολος ὁ ἐπονομαζόμενος Παχὺς, ὅστις σχεδὸν διόλου δὲν εἶχε βοηθήσει τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ ὑπηκόους, ἐσυνθηκολόγησε μὲ τοὺς Νορμανοὺς καὶ κατέρωθωσε ν' ἀπομακρύνῃ αὐτοὺς ὑποσχεθεὶς νὰ πληρώσῃ ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν μέγα ποσὸν χρημάτων. Ἡ ἄνακτρος αὕτη συνθήκη, γενομένη ὑπὸ βασιλείας ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, διήγειρε τὴν γενικὴν ἀγανάκτησιν. Ἐπέτρεψε δὲ εἰς τοὺς Νορμανοὺς νὰ λεηλατήσωσι τὰς ὠραιότερας ἐπαρχίας. Κατὰ τὸ 888 καθήρηθη εἰς τὴν δίκαιαν τῶν Τιβούρων, καὶ ἀπέθανε τὸ αὐτὸ ἔτος πένης καὶ ἐγκαταλειμμένος ὑπὸ πάντων.

Πολιορκία τρίτη μ. Χ. 1411.

Οἱ Παρισίαι ἐγένοντο κατὰ τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους αἵματηρὸν θέατρον ἐμφυλίων πολέμων, οἷτινες ἐπὶ τῆς βασιλείας ἀδυνατῶν ἡγεμόνων ἐξηφάνισαν τὸ κράτος. Οἱ δυστυχεῖς οὗτοι χρόνοι ἤρξαντο ἐπὶ τῆς δευτέρας διοικήσεως Καρόλου τοῦ Σ'. Τὰ μεταξὺ τῶν εὐγενῶν μίση ἐξεβράβησαν διὰ μιᾶς· ἡ Γαλλία διηρέθη εἰς δύο φαρτίαι, σχεδὸν ἐξ ἴσου ἰσχυράς, τὴν τοῦ δουκὸς τῆς Ἀρρηλίας, ὀνομαζομένην τῶν Ἀρμανιάκ, καὶ τὴν τοῦ δουκὸς τῆς Βουργουνδίας ἐπικαλουμένης τῶν Βουργουνδιῶν. Σχεδὸν ὅλοι οἱ Παρισίαι ἀνήκον εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην. Καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἔφερον διακριτικὸν σημεῖον λευκὸν σταυρὸν, οἱ δὲ δεύτεροι ἐρυθρὸν, ὀνομαζόμενον τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέου. Τὰ δύο αὐτὰ κόμματα ἐκήρυξαν ἀνηλεῆ πόλεμον κατ' ἀλλήλων. Οἱ Ἀρμανιάκ ἐπορεύθησαν πρὸς τοὺς Παρισίους ἀναφλεγόμενοι ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ λαφυραγωγῆσωσι τὴν μεγάλην ταύτην πόλιν. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ πάντα ἐνεδίδον εἰς τοὺς ἀγῶνας αὐτῶν, καθόσον μάλιστα, ἐνὸς ἑπλησίαζον, αἱ φρουραὶ ἐσώζοντο φεύγουσαι. Ὁ Ἁγιος Διονύσιος ἦτο ἡ μόνη πόλις ἧτις ἀντέστη ἐπ' ὀλίγον. Ὁ Ἰωάννης de Châlons, ἡγεμονόπαις τῆς Ἀρραυσιῶνος διώκει τὸ φρούριον· φοβηθεὶς ὁμῶς μὴ κυριευθῆ ἐξ ἐφόδου ἐσυνθηκολόγησε, καὶ ἐξῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν ὄρον νὰ μὴ φέρῃ ὄπλα ἐπὶ τέσσαρα ἔτη. Ἀλλ' ἡ προδοσία τοῦ συνταγματάρχου de Paysieux κατέσχεσε τοὺς Ἀρρηλιανοὺς κυρίους τοῦ St-Cloud καὶ τῆς διόδου τοῦ Σηκουάνα ἄνωθεν τῶν Παρισίων. Ἡ πόλις αὕτη, ἐντελῶς κεκλισμένη πρὸς τὸ βόρειον μέρος, ἔπασχε σπάνιν τροφίμων· οἱ στρατιῶται διασπαρμέντες εἰς τὰ περὶχωρα διέπραττον τρομερωτάτας θηριωδίας· ἀγροτικὰς οἰκίας, χωρὶα, ἀγροὺς ἐσπαρμένους, τὰ πάντα παρέδιδον τῷ πυρὶ σφαγαί, τυ-

ραννίαι πικνὸς εἶδους, δεινότεραι ἱεροσουλία καὶ φρικωδέστατα ἐγκλήματα ἦσαν διασκέδασιν πρὸς τοὺς ἀσπλάγγχους τούτους φορεῖς. Μεταξὺ τῶν ληστῶν τούτων εὐρίσκειτο καὶ ὁ Μονταγνὸς, ἀρχιεπίσκοπος Σενόνων (Sens), ὅστις ἀντὶ μίτρας ἔφερε περικεφαλαίαν, ἀντὶ δαλματικῆς θώρακα, ἀντὶ φελονίου σιδηροῦν περιδέριον καὶ ἀντὶ ποιμαντικῆς βράβδου ἀξίνην.

Ἐν τούτοις, ὁ μέγας κίνδυνος τὸν ὁποῖον διέτρεχον, ἐξῆψεν ἔτι μᾶλλον τὴν μανίαν τῶν ἐν Παρισίοις, καὶ πρὸ πάντων τὴν ἐνθεομανίαν τῶν ἱερέων τῆς πρωτεύουσας. Πάντες οἱ ἄμβωνες ἀντήχουν ἀπὸ τὰς ῥητορείας αὐτῶν ἐναντίον τῶν Ἀρμανιάκ. Οἱ πολιορκοῦντες ἀφωρίσθησαν. Οἱ δὲ Αὐρηλιανοὶ, θέλοντες ν' ἀνταπαντήσωσιν εἰς τὸν ἀφορισμὸν, προσέβαλον τὸν δούκα τῆς Βουργουνδίας καὶ τοὺς ὁπαδοὺς αὐτοῦ, διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐπιτιμίου. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Σενόνων, οἱ ἐπίσκοποι τῶν Παρισίων, Αὐρηλίας καὶ Αὐτρίκου (Chartres), καὶ διάφοροι σοφοὶ τοῦ ἀμαθοῦς ἐκείνου αἰῶνος, εἶχον προκαλέσει τὸ φοβερὸν τοῦτο ψήρισμα· οὕτω πως ἔπαιζον μὲ τὴν θρησκείαν ἵνα δικαιολογήσωσι τὰς τρομερὰς πράξεις τὰς γινόμενας ἐκατέρωθεν. Εἰς πᾶσαν ἑορτὴν, οἱ ἐφημέριοι τῶν Παρισίων διέκοπτον τὴν θυσίαν τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, ἵνα ἀνανεώσωσι τοὺς ἐξακοντιζομένους κατὰ τῶν Ἀρμανιάκ κερκυνούς. Παρενέβαλον μάλιστα καὶ μεγάλας δυσκολίας εἰς τὸ βάπτισμα τῶν τέκνων ἐκείνων, οὓς ὑπώπτευσον εὐνοϊκοὺς πρὸς τὸ κόμμα. Οἱ ἄνθρωποι δὲν ἐτόλμων νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὰς ὁδοὺς ἄνευ τοῦ ἐρυθροῦ σταυροῦ τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου. Οἱ ἱερεῖς ἔφερον τοῦτον ἐντὸς τοῦ ἁγίου βήματος, αἱ εἰκόνες ἦσαν κατεστολισμέναι μὲ αὐτοὺς καὶ αὐτὰ ἔτι τὰ νεογνά παιδιά ἔφερον τὸ διακριτικὸν σημεῖον τοῦ ἐπικρατοῦντος κόμματος. Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ ἐξέτεινον τὴν μανίαν αὐτὴν, ὥστε καὶ τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἔκαμνον κατὰ τὸν τρόπον τῆς σταυρώσεως τοῦ ἁγίου Ἀνδρέου. Ὁ λαὸς ἐγόγγυζε διότι εὐρίσκειτο ἀποκλεισμένοι ἐντὸς τῶν τειχῶν, ἐνῶ ὁ ἔχθρὸς ἐθρίαμβευσεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Ἐπειδὴ δὲ στασιαστικαὶ κραυγαὶ ἀνήγγελλον ὅτι ἐπεθύμουν μάχην, ἠναγκάσθησαν νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὸν τετυφλωμένον ὄχλον. Ὁ κόμης τοῦ Σαιντ-Πὸλ καὶ ὁ des Essarts ἐπὶ κεφαλῆς Παρισίου ἀποσπάσματος κακῶς ὀπλισμένου καὶ στερουμένου πειθαρχίας, ἐνήργησαν ἔξοδον διὰ τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Διονυσίου, ἀπεκρούσθησαν ὅμως, ἂν καὶ ἦσαν πολυαριθμότεροι τῶν ἐχθρῶν, καὶ ἐπέστρεψαν κατεσπευσμένως εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς πύλης τοῦ ἁγίου Ὀνωρίου, ἀπολέσαντες τετρακοσίους ἄνδρας. Ἡ ταπεινωτικὴ αὕτη ἀποτυχία κῆρυξεν τὴν ἀπελπισίαν τῶν ἡττηθέντων, οἵτινες καταληφθέντες ὑπὸ μεγίστης παραφορᾶς ἐξ-

ἤλθον διὰ τοῦ ἄλλου μέρους τῆς πόλεως. Γουά, εἰς τῶν ἀξιοματικῶν τοῦ στρατοῦ ὠδήγησεν αὐτοὺς εἰς τὸν πύργον τῆς Βισέτρ, ἐπαυλιν τοῦ δουκὸς τοῦ Βεβρόν, ἐπαιρομένου ἐπὶ τῷ σπανιωτάτῳ ὠραίσμῳ αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς στρατὸς ἐφάνη ἵνα ἀντιπαραταχθῆ εἰς τοὺς ἀξιωματικούς τούτους στρατιώτας, ἐπεδόθησαν ἀκωλύτως εἰς πράξεις ἀληθῶς μανικᾶς· συνέτριψαν τὰς πύλας τοῦ παλατίου, ἐσπλάττησαν τὰ πολύτιμα σκεύη καὶ ἀφῆρσαν καὶ αὐτὰ τὰ παράθυρα, καθόσον οἱ ἄλλοι τοὺς χρόνους ἐκείνους ἦσαν πολυτελείας ἀντικείμενον, ἐφικτὸν εἰς μόνους τοὺς πλουσίους. Ἐπέστρεψαν δὲ τὴν κτηνώδη ταύτην ἐκστρατείαν πυρπολήσαντες καὶ τὸ κτίριον. Μεταξὺ τῶν ἀνεκτιμῆτων πραγμάτων ἄτινα ἀπωλέσθησαν κατὰ τὴν διαρπαγὴν ταύτην, ὁ φιλόκαλος κόσμος ἐλυπήθη πρὸ πάντων διὰ χρονολογικὴν τινὰ σειρὰν εἰκόνων τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας τῆς τρίτης γενεᾶς, αἱ πλείσται τῶν ὁποίων ἦσαν πρωτότυποι.

Ἐνῶ δὲ τὰ δύο μέρη κατεγίνοντο εἰς τὰς τρομερὰς αὐτὰς καταχρήσεις, ὁ δούξ τῆς Βουργουνδίας ἐσκέπτετο πῶς νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πρωτεύουσάν, ὀδηγῶν τὸν στρατὸν καὶ βοηθούμενος ὑπὸ ἀγγλικῶν ἐπικουριῶν διοικουμένων ὑπὸ τοῦ κόμητος τοῦ Ἀρουνδὲλ, διέβη τὸν Σηκουάνα, ἐπὶ τῆς γεφύρας τοῦ Μελοδούνου, ὅπου ἐπερίμενον αὐτὸν τρεῖς χιλιάδες ἐκ Παρισίων, καὶ εἰσῆλθεν ἐντὸς αὐτῶν περικυκλούμενος ὑπὸ δεκαπέντε χιλιάδων ἵππέων. Αἱ ὁδοὶ ἐθρίθησαν πλήθους ἐπευφημοῦντος καὶ ἐπιθυμοῦντος ν' ἀποδείξῃ διὰ παντὸς τρόπου εὐγνωμοσύνην. Μεταξὺ ὅμως τῆς χαρᾶς μετὰ λύπης παρετήρησαν ἴλας ἀγγλικοῦ ἵππικοῦ ἀναμειγμένους μετὰ τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων. Καὶ ἀγανακτήσαντες ἐνδομύχως ὅτε εἶδον ὅτι ἡ σωτηρία τῆς πρωτεύουσας τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ ἔθνους ἀνετέθη εἰς τὴν ὑποπτον προστασίαν ἔθνους ἀντιζήλου, δὲν ἠθέλησαν νὰ δεχθῶσιν εἰς τὰς κατοικίας αὐτῶν τοὺς ξένους τούτους, οἵτινες ἠναγκάσθησαν νὰ διανυκτερεύσωσιν ἐπὶ τῶν ἵππων. Τὴν ἀκόλουθον ἡμέραν διμοιράσθησαν μετὰ τῶν πολιτῶν καὶ πρὸ πάντων μετὰ τῶν ἐκείνων τῶν ὁποίων ἡ ἀφοσίωσις ἦτο ἀμφίβολος. Τὰ πάντα δὲ ἤλλαξαν μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Βουργουνδιανοῦ ἡγεμόνος. Ὁ ἀριθμὸς τῶν Ὀρλεανιστῶν ἠλαττοῦτο καθ' ἡμέραν κατὰ τὰς συνεχεῖς ἐξόδους, δὲν ὑπῆρχον ἀρκετοὶ ἵνα φυλάττωσι τὰς οἰκίας θέσεις, ἔως ὅτου καὶ τὸ Σαιν-Κλοῦ, ἡ σημαντικώτερα τῶν θέσεων τούτων ἐκυριεύθη ἐξ ἐφόδου. Κατὰ τὴν μάχην ταύτην ἀπώλεσαν ἐνεακοσίους ἐκ τῶν ἐμπειροτέρων στρατιωτῶν, ἐνῶ μόνον εἶκοσιν ἐκ τῶν ἐναντίων ἐφρονεύθησαν. Ὁ δούξ τῆς Αὐρηλίας ἀπώλεσε πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ νὰ εἰσέλθῃ εἰς Παρισίους, ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἐψυχράθη, χειμῶν ἐπέστη, καὶ μία μόνη σωτηρία ὑπελείπετο αὐτῷ, ἡ ἄτιμος ὑποχώρησις.

Συνεκάλεσε λοιπὸν στρατιωτικὸν συμβούλιον, καθ' ὃ ἡ ἀνάγκη τῆς διαλύσεως τοῦ ἀποκλεισμοῦ ἀνεγνωρίσθη παρὰ πάντων. Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν καθ' ἣν τὸ Σαιν-Κλοῦ εἶχε κυριευθῆ, οἱ Ὀρλεανιστῆαι παραλαβόντες ὅσα λάφυρα ἐδυνήθησαν καὶ διαρπάσαντες τοὺς θησαυροὺς τῆς βασιλείας ἀποτεθέντας πρὸς ἀσφάλειαν εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Διονυσίου, τὸν ὁποῖον εἶχον σεβασθῆ ἕως τότε, διέβησαν τὸν Σηκουάνα καὶ ἐπορεύθησαν βήματι ταχεῖ μέχρις Εἰαμπres. Ὅτε δὲ ἐγνώσθη εἰς Παρισίους ἡ νυκτερινὴ αὐτῶν φυγὴ δὲν ἦτο πλέον καιρὸς καταδιώξεως.

(Ἐπεταὶ συνέχεια.)

ΤΟ ΠΡΩΤΟΝ ΜΟΥ ΔΡΑΜΑ.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.)

Δεκαεπτὰ ἐτῶν ἡλικίαν ἔχων ὅτε ἐτελείωσα τὰ μαθήματα τοῦ γυμνασίου, ἐνεγράφη φοιτητὴς τῆς νομικῆς, διότι τοιαύτη ἦτο ἡ ἀξίωσις τῆς ἀγαθῆς μητρὸς μου, ἥτις μ' ἐβλεπεν ἤδη καὶ πρόεδρον τοῦ Κοινοβουλίου. Μόλις ὅμως τρεῖς ἢ τετράκις κατὰ τριμηνίαν ἐπάτουν τὸ κατώφλιον τῆς σχολῆς, καὶ τόσῳ μόνον ὅσῳ νὰ γράψω τὸ ὄνομά μου εἰς τὰ βιβλία. Μετὰ τινὰ δὲ χρόνον, ἐπιθυμῶν πάντοτε νὰ εὐχαριστήσω τὴν μητέρα μου, προσεκολλήθην εἰς τὸ γραφεῖον γέροντός τινος δικηγόρου, εἰς ὃν ἐδίδον τριακοσίας λίρας κατ' ἔτος ὅπως ἔχω τὸ δικαίωμα ν' ἀντιγράψω ἐλευθέρως τινὰ χειρόγραφα· ἕνεκα τούτου ἐληψύμην καὶ τὴν σχολήν. Εἶχον δὲ καὶ συνάδελφον ὅστις, ὅπως καὶ ἐγὼ, δὲν ἠρέσκετο εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ βίου. Συνεπεριπατοῦμεν καὶ συνδιελεγόμεθα καθ' ἑκάστην, καὶ ὁ εὐφραδὴς αὐτοῦ λόγος τοσοῦτον μὲ εἶχε μαγεύσει, ὥστε καὶ ἀργότερα μετέβαινον εἰς τὸ γραφεῖον, καὶ ταχύτερα τοῦ θέοντος ἀνεχώρου· κατήνησα δὲ ἐπὶ τέλος καὶ νὰ ἐργάζωμαι ἀτάκτως, τοσοῦτον ἐμίσησα τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δικηγόρου.

Ὁ συνάδελφός μου Ἐρρίκος ἦτο πανδαήμων, ὡς οἱ πλείστοι τῶν νέων τοῦ καιροῦ τούτου, καὶ ποιητὴς, καὶ τεχνίτης, καὶ μουσικὸς, δι' ὃ καὶ ὑπερηγᾶται αὐτόν. Ἐγνώριζε πολλοὺς ἐκ τῶν ὀνομαστοτέρων ὑποκριτῶν τοῦ θεάτρου, οἵτινες συνήρχοντο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, εἰς ἣν προσεκλήθη καὶ ἐγὼ. Ἐκεῖ εἶδον τὸν Κάρολον Κέμπλ καὶ τὸν Ματθαῖον, οἵτινες δὲν ἦσαν ἀριστὰ γνωστοὶ εἰς Λονδίον, διότι δὲν εἶχον ἔτι τὴν δύναμιν τῆς πράξεως καὶ τὴν ἐτοιμότητα δι' ὧν διεκρίθησαν μετὰ ταῦτα. Ὁ μὲν Κέμπλ εἶχε τὸ ἦθος σοβαρὸν καὶ τὴν ἔψιν ὠραίαν, ὁ δὲ Ματθαῖος ἦτο φαεινὸς ὡς κορυ-

δαλός. Τοσοῦτον δὲ ἐθαύμασα τοὺς τρόπους καὶ τὴν ἀπαγγελίαν αὐτῶν, ὥστε ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἀπεφάσισα ποῖον δρόμον ἔπρεπε νὰ τρέξω. Ἴδου δὲ ποῖος ἦτο ὁ σκοπός μου, τὸν ὁποῖον καὶ εἶχον διακοινώσει συγχρόνως εἰς τὸν Ἐρρίκον. Ἠγόρασα δράματα τινὰ γαλλικὰ, καὶ δανεισθεὶς παρὰ τούτου καὶ παρ' ἐκείνου σκηναί τινάς, συνέρραψα ἕνα κέντρων ἀξίον κατ' ἐμὲ τοῦ Σεξπέρ. Ἐκ πείρας ἐγίνωσκον ὅτι τὸ ἀκροατήριον τῶν ἀγγλικῶν θεάτρων δὲν ἀρκεῖται εἰς μίαν μόνον πλοκήν. Καὶ ἐνῶ οἱ Γάλλοι ἐρχόμενοι εἰς τὸ θέατρον προπαρεσκευασμένοι ἵνα ἴδωσι τὰ πράγματα ὑπὸ τὴν δραματικὴν αὐτῶν ὄψιν, κατανοοῦσι καὶ τὰς λεπτοτέρας ἐνοίας καὶ τὸ πνεῦμα αὐτὸ τοῦ ποιητοῦ, οἱ Ἄγγλοι ἀξιοῦσι νὰ δακτυλοδεικτῆς πᾶν ὅ,τι ἔχεις κατὰ νοῦν, καὶ νὰ καθιστᾶς τὰ πάντα ψηλαφητὰ εἰς τὴν διάνοιαν αὐτῶν· ὁρμάθεις τὰς περιπετείας μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης δέκα ἢ δώδεκα τοῦλάχιστον, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι θέλεις μαγεύσει τὸ ἀκροατήριον. Ἐκ τούτων τῶν ἀρχῶν ὁρμώμενος κατήρτισα τὸ δράμα μου, ἀλλὰ πῶς νὰ ἐπιγράψω αὐτό; Ἴδου ἡ μεγαλύτερά μου δυσκολία, διότι ἤθελον ὄνομα καινοφανές. Ἐπὶ τέλους ὠνόμασα αὐτὸ Sir Jeremy Bootjack νομίσας διὰ τοῦτο ὅτι δὲν ἦμην κατώτερος τῶν περιφημοτέρων δραματικῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἐνθυμούμαι μὲ πόσῃ ἐπιμέλειαν καὶ μὲ πόσῃ ἀγωνίᾳ ἀντέγραψα τὸ πρωτότυπον, καὶ πόσον ἐφρόντισα νὰ καταδείξω διὰ πλαγίων στοιχείων τὰ μέρη ἐκείνα, ἅτινα ἔμελλον νὰ γοητεύσωσι τὸ δημόσιον.

Μόλις ἐνεπιστεύθη εἰς τὸν φίλον μου τὸ πρῶτον τοῦτο προῖον τῆς μουσῆς μου ὅπως ὑποβάλλῃ αὐτὸ εἰς τὸν διευθυντὴν τοῦ θεάτρου, καὶ ἔλαβον ἐπιστολὴν παρὰ τῆς μητρὸς μου, ἥτις μαθούσα τὴν νέαν ἐνασχόλησιν τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, ἀνεθεμάτιζε καὶ ποιητὰς, καὶ ὑποκριτὰς καὶ ὑποκριτρίδας· ἡ ἐπιστολὴ ἦτο κεραυνοβόλος. Μὲ κατέθλιψε δὲ πρὸ πάντων ἡ ἰδέα τῆς μητρὸς μου, ὅτι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ νομικοῦ καὶ τὸ τοῦ δραματουργοῦ εἶναι ἀσυμβίβαστα. Ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ μεταπέισω αὐτὴν, φέρων εἰς ὑποστήριξιν τοῦ λόγου μου παραδείγματα ἐκ τῆς ἱστορίας· ὅτε ὅμως ἐφυλλολόγησα αὐτὴν εἶδον ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο εὐκόλον. Ἐνθυμήθη κατὰ πρῶτον τὸν Sheridan, ἀλλ' ἀνοίξας τὴν βιογραφίαν αὐτοῦ ἀνέγνων τὰ ἐξῆς· «Διὰ τοῦ δαιμονίου αὐτοῦ νοῦς ἀνυψώθη εἰς τὰς ἀνωτάτας βαθμίδας τῆς κοινωνίας, οὐδέποτε ὅμως ἐδυνήθη νὰ προσηλωθῇ εἰς ἕν ἐπάγγελμα.» Ἀς ἴδωμεν, εἶπον καὶ τὸν Murphry. «Ὁ Murphry ἦτο δικηγόρος ἅμα δὲ καὶ δραματικὸς, δι' ὃ οὐδέποτε ἐπέτυχεν ὡς νομικός.» Ἀς ἔλθωμεν εἰς τὸν Colman. «Ὁ Γεώργιος Colman, οὗ τινος ὁ νοῦς ἦτο ἐπιτήδειος πρὸς πάντα, ἐσπούδασε κατὰ πρῶτον νομικὰ καὶ ἐγένετο μὲν ἀριστος δραματικὸς, οὐχὶ δὲ

καὶ καλὸς δικηγόρος.» Μετέβην τότε εἰς τὸν Addison, ὑπουργὸν ἅμα δὲ καὶ ποιητὴν τοῦ Κάτωρος. Πλὴν οἶμοι! Ἴδου τί ἔγραψε περὶ αὐτοῦ τὸ βιογραφικὸν λεξικόν· «Τῆς πολιτικῆς περιωπῆς τοῦ Addison αἰτία ὑπῆρξεν ὁ μετὰ τῆς Lady Warwick γάμος αὐτοῦ, πάντες ὁμῶς ἐδόξαζον ὅτι δὲν ἦτο ἄξιος. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶχε ῥητορικὴν ἐμπειρίαν ὑπῆρξεν ἄχρηστος καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ εἰς τὴν βουλὴν. Οὐδ' ἐν διάταγμα ἦτο ἱκανὸς νὰ συντάξῃ, ἀλλὰ κατέτριβε τὸν καιρὸν εἰς ἀναζήτησιν ὠραίων φράσεων. Πεισθεὶς δ' ἐπὶ τέλους ἐκ τῆς πείρας περὶ τῆς ἀνικανότητος αὐτοῦ, ἐζήτησεν ἐπὶ προφάσει κακῆς ὑγείας τὴν παραίτησίν του καὶ συνέθετο τραγωδίαν περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Σωκράτους.»

Ταῦτα ἀναγνοὺς ἀπέριψα τὸ λεξικόν μου μετ' ὀλίγον ὁμῶς ἀνέλαβον αὐτὸ ὅπως ἀναζητήσω καὶ τὸν Congrève. «Ὁ Congrève ἐτελειοποιήθη εἰς πάντας τοὺς κλάδους τῆς φιλολογίας. Μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1688 ἐστάλη εἰς τὸ Λονδίνον ὅπως σπουδάσῃ τὴν νομικὴν· «ἐπειδὴ ὁμῶς, λέγει ὁ βιογράφος, ἡ σπουδὴ τῶν νόμων ἐφάνη αὐτῷ ξηρὰ, παρημέλησεν αὐτὴν καὶ ἐπεδόθη εἰς τὸ ἀγαπητὸν του θεάτρον. Μόλις ὁμῶς ἐγένετο εἰκοσι πέντε ἔτων, καὶ ἐβαρύνθη καὶ αὐτό. Ἀναχωρήσας εἰς τὴν ἐξοχὴν ἐλυπεῖτο ὅτι ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῆς κοινωνίας ὡς συγγραφεύς· καὶ ὅτε ὁ Βολταίρος ἐλθὼν συνεχάρη αὐτὸν, ἀντὶ νὰ δεχθῆ τὰς περὶ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ φιλόφρονας προσήσεις τοῦ Γάλλου, «Κύριε, ἀπεκρίθη, εἶμαι ἀπλοῦς πολίτης καταγιγόμενος μᾶλλον εἰς τὴν χαλλιέργειαν τῶν κτημάτων μου ἢ εἰς τὴν φιλολογίαν.» Ταῦτα ἰδὼν ἀνέκραξα· «Πῶς; ὁ Congrève νὰ ἐντρέπεται ὅτι εἶναι δραματικὸς ποιητὴς, ἐνῶ τὰ δράματα ἔδωκαν αὐτῷ καὶ δόξαν καὶ πλοῦτον! Ἀπελπισία λοιπὸν! Καὶ ὁμῶς δὲν ἀπηύδησα, ἀλλ' ἐζηκολούθησα τὴν ἔρευνάν μου, ἀναδραμῶν μέχρι τοῦ Ben-Jonson. «Ὁ ποιητὴς οὗτος τοῦ Volprouc ὑπῆρξεν ἀλληλοδιαδόχως κτίστης καὶ στρατιωτῆς· πλὴν οὔτε κτίρια κατεσκεύασεν, οὔτε δάφνας ἔδρεψεν εἰς τὰ πεδία τῆς μάχης. — Ὁ Beaumont, υἱὸς δικαστοῦ, ἐσπούδασε μὲν νομικὰ, οὐδέποτε ὁμῶς εὐδοκίμησε, διότι ἔπνεεν ὄλος ποίησιν. — Ὁ Foot ἐσπούδασεν ὡσαύτως νομικὰ· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ἐμβριθὲς τῆς ἐπιστήμης οὐδόλως συνηρομολογεῖτο πρὸς τὸ ζωηρὸν καὶ εὐπερίστροφον τοῦ πνεύματός του, ἀφοῦ κατέφαγεν ὅλην αὐτοῦ τὴν περιουσίαν ἔγεινε δραματοποιός.

Ἐνταῦθα ἔπαυσαν αἱ ἔρυναί μου· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔπρεπε νὰ ἐκλέξω μετὰξὺ δύο ἐπαγγελμάτων, ἀνάγκη ἦτο νὰ ἐκλέξω τὸ καλλίτερον· ἀπεφάσισα δὲ νὰ ἀναβάλω τὴν ἐκλογὴν, νὰ τελειώσω τὸ δράμά μου, καὶ νὰ κρίνω ἐκ τῆς ἐκβάσεως ἂν τῶντι ἔπρεπε νὰ τρέξω τὸ δραματικὸν στάδιον, εἰς ὃ, ὡς πάντα τὰ

παιδάρια τὰ μουζουρόροντα χαρτί, ἐνόμιζα ἔμαυτον προωρισμένον ὑπὸ τοῦ ποιητικοῦ μου ἀστέρος, ὅθεν ἔγραψα πρὸς τὴν μητέρα μου ὅτι ἤμην ὄλος εὐγνώμων διὰ τὴν ἀγάπην αὐτῆς καὶ τὴν περὶ ἐμοῦ μέριμναν, καὶ ὅτι οὐδέποτε θὰ ἔπραττον ἀνάξιον τι τοῦ ὀνόματος τοῦ πατρός μου. . . . Τοιαύτας ἐπιστολάς γράφομεν εὐκολώτερον καὶ σκηνῆς κωμικῆς.

Εἰς τὰς σκέψεις ταύτας περιεπλανώμην ὅτε ἡ τύχη μου μὲ ἔβριψεν εἰς θέσιν λίαν ἐπικίνδυνον. Μὴ δυναθεὶς νὰ κατοικήσω ὅπου ἐπεθύμουν ἐνοικίασα δωμάτιον εἰς τὴν ὁδὸν Suffolk, Charing-Cross, ἥτις τότε συνέκειτο ἐξ οἰκίων κατοικουμένων ὑπὸ βραπτῶν ἐνοικιαζόντων τὰ ἀνωτέρω πατώματα εἰς ἀγάμους, εἰς ταξειδιώτας καὶ εἰς συνταξιούχους στρατιωτικούς, τοὺς πλείστους Σκώτους· διὸ καὶ σκωτικὸς στρατῶν ἐπεκαλεῖτο εἰρωνικῶς.

Μίαν τῶν ἡμερῶν ἐνῶ ἰστάμην παρὰ τὸ παράθυρόν μου εἶδον ὑπόπτερον βαδιζούσας πολλὰς κυρίας, κρατούσας κύλινδρον χάρτου καὶ σκιαδίσκην, ἥτις ἐπροφύλαττεν αὐτὰς ἀπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν περιέργων ὀφθαλμῶν· μετ' αὐτὰς δὲ κυρίους, ἐπικαμπῆ φέροντας πῖλον, ἀλύσεις χρυσοῦς εἰς τὸ στήθος καὶ μηλωτὴν περὶ τὸν τράχηλον ἂν καὶ ἦτο Μάτιος. Πάντες δὲ οὗτοι οἱ φαιδροπρόσωποι ὑπετονθόρζον μουσικόν τινα ἦχον. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο φανερόν ὅποιοι ἦσαν οἱ διαβάται οὗτοι παρετήρησα καλῶς ποῦ διευθύνοντο. Φαντάσθητι τὴν χαρὰν μου ὅτε ἔμαθον ὅτι εὐρισκόμην ἀνὰ μέσον τῶν Ἀθηναίων εἰς τὴν πατρίδα τοῦ Θέσπιδος. Καλέσας παρευθὺς τὴν ὑπηρετίδα τῆς οἰκίας ἠρώτησα ποία ἦτο ἡ ἀπέναντι οἰκία, δεῖξας τὴν πύλην δι' ἧς εἶδον διερχομένους τὰς θεὰς ἐκείνας καὶ τοὺς ἡμιθέους·

— Πῶς, κύριε, ἀπεκρίθη, δὲν τὸ ἤξεύρετε; εἶναι τὸ μικρὸν θέατρον.

Ἐκαθήμην λοιπὸν πλησίον τοῦ μαγικοῦ παλατίου! Εἰς αὐτὸ θὰ ἠνάπτοντο χίλια κηρία ἵνα φωτίσωσι τοὺς θεατὰς καὶ ἀκροατὰς τοῦ δράματός μου! Ἐκεῖ θὰ συνήρχετο πλῆθος λαοῦ ἵνα ἴδῃ τὸ δράμά μου, καὶ νὰ μὲ χειροκροτήσῃ ἐμμανῶς! Ἐκείνη ἡ πύλη θὰ ἔφερεν εἰς τὴν ἀθανάσιαν τὸ ὄνομά μου! Δι' αὐτῆς θὰ εἰσπρόχουμην εἰς τὰ παρασκηνία, εἰς τὰ ἡλύσια ταῦτα πεδία, ὅπου βλέπει τις κατὰ πρόσωπον τοὺς θεοὺς χωρὶς νὰ καταφλεχθῇ ἀπὸ τὴν δόξαν αὐτῶν, ὅπου προσφέρει μῆλον εἰς τὴν Ἰουλιέτταν χωρὶς νὰ φοβῆται τὰ ξίφη τῶν Καπελέτων· ὅπου ἀσπάζεται τὴν χεῖρα τῆς Δεσδεμόνης χωρὶς νὰ φοβῆθῃ μὴ πνίξῃ αὐτὴν ὁ Ὀτέλλος.

Χαίρων διὰ τὴν ἀνακάλυψιν κατέβην εἰς τὸν δρόμον καὶ περιερχόμεν, ὅτε μ' ἐκτύπησέ τις εἰς τὸν ὦμον· ἦτο δὲ ὁ Ἑρρίκος, ὅστις προσηλώσας ὅπως καὶ ἐγὼ τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὴν πύλην καὶ μαντεύσας τοὺς στοχασμούς μου· «Θάρρος, μοι εἶπεν, ἄς καλ-

χειρήσωμεν τὴν φιλίαν τοῦ Ματθαίου, καὶ ἄς προσπαθῶμεν νὰ παρασταθῇ τὸ δράμά μας.

Κατ' εὐτυχίαν μετ' ὀλίγον ἀπηντήσαμεν καθ' ὁδὸν τὸν νέον Ἀριστοφάνην. Οἱ τρόποι, τὸ ἦθος αὐτοῦ ἦσαν τοσοῦτον εἰλικρινεῖς, ὥστε μὲ κατέθελξαν. Εἶπον αὐτῷ διὰ τὸ δράμά μου, καὶ μοι ἀπεκρίθη ὅτι οὐ μόνον συγκατένευε νῆ ἀναγνώσῃ αὐτὸ, ἀλλὰ καὶ, ἂν ἤθελον, ἦτο πρόθυμος νὰ τὸ ἐγχειρίσῃ μόνος πρὸς τὸν οἰκειότατον φίλον του K. Colman Junior. Ἐνοεῖτε τὴν χαρὰν μου! Μὲ προσεκάλεσε δὲ εἰς τὸ γεῦμα τὴν προσεχῆ Κυριακὴν. Ἦτο τότε Παρασκευή. Τὸ ἐπίλοιπον τῆς ἡμέρας καθὼς καὶ ὅλον τὸ Σάββατον ἐπεθεώρησα ἐκ νέου τὸ χειρόγραφόν μου, τὸ ὅποιον δὲν ἠθέλον νὰ παραδώσω χωρὶς νὰ βεβαιώσω καὶ ἐξενυχίσω, κατὰ τὴν συμβουλήν ταύτην τοῦ Ὀρατίου, præsectum decies, castigatum ad unguem. Ἐπὶ τέλους ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος ὅπως φωτίσῃ τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ἀνεπαύθη ὁ δημιουργὸς τοῦ παντός εἰπὼν ὅτι καλὰ εἶναι τὰ ποιηθέντα. Καὶ ἐγὼ ὁμοίως, τελειώσας τὸ δράμά μου δὲν τὸ πῦρα κακόν. Καὶ ἀφοῦ ἤκουσα τὴν λειτουργίαν, πρᾶγμα τὸ ὅποιον δὲν δύναται τις ν' ἀποφύγῃ εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ ὅταν εἶναι προσκεκλημένος εἰς γεῦμα ποιητῶν, ἀναβὰς εἰς ὄχημα ἔφθασα εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Μαικήνα μου, ὅστις ἀφοῦ μὲ παρουσίασεν εἰς τὴν γυναικὰ του μὲ μετέφερεν εἰς ὠραῖον δωμάτιον, ὅπου ἤρχισα νὰ ἀναγινώσκω τὸ ποίημά μου.

Ὁ ἀκροατὴς μου ποτὲ μὲν ἐμειδία, ποτὲ δὲ ἐκάγχασε· μοι ἐφάνη δὲ ὅτι προσεῖχεν ἰδίως εἰς τὸ μέρος τὸ ὅποιον ἐμελλε νὰ διαδραματίσῃ αὐτός. Μετὰ μικρὸν τινα δισταγμὸν μὲ προέτρεψε νὰ προσθέσω τρεῖς ἢ τέσσαρας εὐφρεῖς φράσεις, καὶ μὲ ἐβεβαίωσεν ὅτι εὐθὺς τὴν ἐπιούσαν θὰ ἔδιδε τὸ δράμά μου εἰς τὸν K. Κόλμαν.

Καὶ πῶς νὰ περιγράψω τὴν εὐτυχίαν μου! Ὀλην τὴν ἡμέραν ἤμην ἔξω φρενῶν· ἔφαγον, ἔπιον καὶ συνομιλήσα μὲ ἄκραν ζωηρότητα. Ὅθεν ὅτε τὸ ἔσπερας ἀναβὰς εἰς τὸ ὄχημα ἔκραξα πρὸς τὸν ἀμαζηλατὴν Suffolk-Street, Charing-Cross, ἡ κεφαλὴ μου περιελάμβανε νέον τινὰ κόσμον, εἰς ὃν δὲν εὐρίσκετο οὐδὲ λέξις τῆς νομικῆς ἐπιστήμης. Ἐκοιμήθην τὸν νοῦν ἔχων εἰς τὸ θέατρον, εἰς τὸν Ματθαῖον, εἰς τὰ παρασκηνία, εἰς τὸν Κόλμαν, εἰς τὰς ὑποκρίτριας καὶ εἰς τοὺς κύλινδρους των. Καὶ εἶδον κατ' ὄναρ στεφάνους καταπίπτοντας ἐκ τῶν θεωρείων, καὶ ἄλλους ἀναβαίνοντας ἐκ τῆς πλατείας, πάντας δὲ πετώντας περὶ τὴν κεφαλὴν μου. Εἰς μάλιστα τοῦτων πεσὼν εὐστόχως περιέστειψεν αὐτὴν, ἐγὼ δὲ μετριοφρονῶν ἐξεσφενδόνισα αὐτὸν τόσον μακρὰν, ὥστε ὅτε τὸ πρῶτ' ἐξύπνησα εὐρον τὸν νυκτικὸν μου σκωδφον κρεμάμενον εἰς τὸ κλειδίον τῆς θύρας μου.

Ἐσηκώθην τεταραγμένος καὶ ἀνήσυχος, καὶ οὐδὲ

νὰ προγευθῶ εἶχον ὄρεξιν. Ἐλησμόνησα νὰ ζεματίσω τὸ τέιον, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἔβριψα τὸ γάλα μου. Εἶχον παραθέσει εἰς τὸ δράμά μου μικρὸν ἄσμα. τὸ ὅποιον ἐμελλε νὰ τραγωδηθῇ ὁ Ματθαῖος· ἀλλ' ἐπειδὴ οὗτος παρετήρησεν ὅτι καὶ διὰ τὸν K. Λίστον ἔπρεπε νὰ γραφῇ τι ἄσματιον, ἔσπασα τὴν κεφαλὴν μου ἀναζητῶν ἀντικείμενον διὰ τὸ δεύτερον τοῦτο ἄσμα, ἔχον σχέσιν πρὸς τὴν κυρίαν ὑπόθεσιν. Τέλος πάντων ἔπεισα ἑμαυτὸν ὅτι περιττὴ ἦτο ἡ σχέσις, καὶ ὅτι ἀρκετοὶ ἦσαν ὀλίγοι στίχοι ὅποιοιδήποτε ἢ καὶ πεζογραφία· τοιαῦτα παραδείγματα εἶχον καὶ ἄλλα πρὸ ὀφθαλμῶν, ἅτινα δὲν ἐβράδυνα νὰ μιμηθῶ, καθόσον μάλιστα ἢ κατὰ πίθηκας φιλολογία εἶναι τὴν σήμερον τοῦ συρμού. Εἰργάσθην λοιπὸν τρεῖς ὥρας, καὶ μετὰ ταῦτα ἀντιγράψας τὸ νεογνὸν ἐπέστειλα αὐτὸ εἰς τὸν προστάτην μου.

Ἐκτοτε παρήλθον δύο ἡμέραι, ἦλθε καὶ ἡ τρίτη, καὶ ἤρχισε καὶ ἡ τετάρτη. Αἱ ὥραι μοι ἐφάνιντο αἰῶνες καὶ τὰ λεπτὰ χρόνοι· καὶ ἂν ὑποθέσωμεν ὅτι αἱ ἀλλεπάλληλοι συγκινήσεις καὶ ἰδέαι ἀποτελοῦσι μόναι τὴν διάρκειαν, βεβαίως θὰ ἔζησα πλείοτερον καὶ τοῦ Ἐνῶχ καὶ τοῦ Μαθουάλα. . . . Οὐδέμια ἀπάντησις! Δὲν μοι ἦλθε κατὰ νοῦν ὅτι ὁ K. Κόλμαν εἶχε πενήτην ἄλλας ὑποθέσεις σημαντικώτερας τῆς ἐμῆς. Ἦκουον ἐναγωνίως τὸν κρότον τῶν βημάτων ἐπὶ τῶν πεζοδρομίων, καὶ προσεῖχον μὴ σημάνῃ ὁ κῶδων ἢ μὴ ἀναβῆ τις τὴν κλίμακα. Ἐκαίόμεν ἀπὸ πυρετόν· ἴσως ὁ Κόλμαν οὔτε ἤνοιξε τὸ χειρόγραφόν μου. Ἐὰν μοι ἦτο γνωστὸν τὸ ἀνεκδοτόν τοῦ K. Sheridan (1) θὰ ἔκρινον ἐρθότερον περὶ τῆς θέσεώς μου καὶ θὰ συνελάμβανον ὀλιγωτέρας ἐλπίδας. Ἐν τοσοῦτῳ ἠκούσθη κρότος, ἡ θύρα ἠνοιγή, ἡ κλίμαξ ἔτριξε, καὶ ἐστάθη τις πλησίον εἰς τὸ δωμάτιόν μου· εἰσελθοῦσα δὲ ἡ ὑπρέτης μοι ἐνεχείρισε γραμματίδιον ἐν ᾧ ἐλέγετο, ὅτι ὁ προστάτης μου ἔμελλε νὰ μ' ἐπισκεφθῇ τὴν ἐπιούσαν, ἵνα μὲ παρουσιάσῃ εἰς τὸν K. Κόλμαν καὶ γευθῶμεν μετ' αὐτοῦ. Ἀπεκρίθην ἀμέσως γράψας τὴν ἀπάντησίν μου ἐπὶ χάρτου κεχρωματισμένου, καὶ σφραγίσας τὴν ἐπιστολὴν μὲ σφραγίδα φέρουσαν τὰ ἀρκτικά στοιχεῖα τοῦ ὀνόματός μου.

Εὐκολον νὰ ἐννοήσετε ὅποσον σφοδρὸς πυρετὸς μὲ κατέτηκεν ἕως ὅτου φθάσῃ ἡ ὥρα. Τέλος πάντων ἦλθεν ὁ K. Μιτθαῖος, ὅστις μὲ ὠδήγησεν εἰς τοῦ K. Κόλμαν, ὑποδεχθέντος με μετὰ πολλῆς φιλοφροσύνης. Καὶ ἀναγνοὺς τὸ δράμα ἐπέφερα, κατὰ παράκλησιν τοῦ K. Κόλμαν, μίαν ἢ δύο μεταβολάς. Μετὰ δὲ τὸ γεῦμα τοσοῦτον εὐχάριστος ἦτο ἡ συνομιλία, ὥστε ὅτε ἐπέστρεψα εἰς τὴν οἰκίαν μου ἦτο πέμπτη ὥρα τῆς πρωίας.

Ἦτο λοιπὸν εἰς καλὸν δρόμον ἡ ὑπόθεσις μου.

(1) Ἴδε σελ. 356 Πανδώρας ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλάδιῳ.

Ἀπεφασίσθη ν' ἀναγνωσθῆ τὸ ἀριστούργημά μου τὴν προσεχῆ ἑβδομάδα· ἀλλ' οἱμοί! ἡ ὀρισθείσα ἡμέρα ἦτο Παρασκευὴ, καὶ ὡς γνωστὸν ἡ Παρασκευὴ εἶναι ἡμέρα ἀποφράς, τὴν ὁποίαν ἐφοβούμην, ὡς μὲ ἐδί-
δαξεν ἡ καλὴ μου μήτηρ, ὅσον καὶ τὸν ἀριθμὸν δε-
κατρία. Ἐπροσπάθησα ὅμως νὰ λησμονήσω τὴν πρό-
ληψιν ταύτην, ὅπως ἀφιερῶ ὅλος ἐκ προκαταβο-
λῆς εἰς τὴν ἡδονὴν τῆς ἐπιτυχίας· τὴν δ' ἐπιούσαν
ἀνέγνωνα εἰδοποιήσεις λεγούσας ὅτι νέον δράμα προ-
τοιμάζεται ἵνα παρασταθῆ.

Ἐφθασεν ἡ Παρασκευὴ, καὶ πρῶτον ἐπὶ ζῶης μου
εὐρέθη εἰς παρασκηνίον. Μετ' ὀλίγον συνῆλθον καὶ
οἱ ὑποκριταί, ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες, καὶ ἐπειδὴ δὲν
ἠθέλησα νὰ ἀναγνώσω ἐγὼ τὸ δράμα, ἀνέλαθεν αὐ-
τὸς ὁ διευθυντὴς τὴν ἀνάγνωσιν. Ἡ σιωπὴ ἦτο βα-
θεῖα. Ὁ ἀναγνώστης ἐβησε δις, ἀπήγγειλε μονοτό-
νως ἡ μᾶλλον κατέπνευε διὰ μιᾶς ὅλον τὸ ἀττικὸν
ἄλλας τοῦ διαλόγου τῆς πρώτης σκηνῆς, δι' ὃ εἶχον
κατατρίψει τόσας νύκτας ἐν ἀγρυπνίᾳ, καὶ οὕτε λέ-
ξιν ἤκουσα οὔτε νεῦμα εἶδον ἐπιδοκιμασίας· πάντες
ἔμενον ἀκίνητοι καὶ βωβοί. Ὅτε δὲ ὁ ἀναγνώστης ἔ-
φθασεν εἰς μέρος τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἐνόμιζον ἀριστούρ-
γημα, τὸ ἦθος τοῦ Λίστου ἔγεινε τόσῳ κωμικόν, ὥστε
ἡ K. Gibbs ἐξεκαρδίσθη εἰς τρόπον ὅστις παρ' ὀλί-
γον θὰ μετέδιδεν εἰς πάντας ὡς ἄλλος ἠλεκτρικὸς
σπινθῆρ τὸν γέλωτα, ἐὰν ὁ Ματθαῖος, τὸ κυριώτε-
ρον τοῦτο πρόσωπον τοῦ δράματος, δὲν ἀνεχαίτιζεν
αὐτοῦς διὰ βλέμματος σημαίνοντος· φεισθήτε τῆς
εὐαισθησίας τοῦ νέου ποιητοῦ.

Ἡ βράσανος αὕτη διήρκεσε μίαν ὥραν καὶ τέταρ-
τον, καθ' ἣν φρικῶδως ἔπασχεν ἡ φιλοτιμία μου· ἤλ-
πιζον ὅμως ὅτι ἡ λύσις, τὴν ὁποίαν θεώρουν ἐπιτη-
δεῖν νὰ φέρῃ εἰς ἔκστασιν τοὺς ἀκροατὰς μου, θὰ
εἴλκυεν ἐπὶ τέλος τὰς ἐπευφημίας αὐτῶν· φαντά-
σθητε ὅμως τὴν ἀπελπισίαν μου ὅτε παρετήρησα τὴν
K. Davenport βαθεῶς κοιμωμένην, καὶ τὸν Λίστον
γαργαλίζοντα τὸν πώγωνά της μὲ τὸ βραδῖόν του.
Τότε μόνον ἐσκέφθην ὅτι προτιμότερον ἦτο νὰ μὴ
παρευρισκόμεναι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν, διότι ἀπόντος
μου καὶ αἱ κυρίαί καὶ οἱ κύριοι θὰ συνεζήτησαν τοῦ-
λάχιστον τὸ δράμα, καὶ ἂν θὰ ἔψεγον πολλὰ θὰ
εὕρισκον καὶ μικρόν τι νὰ ἐπαίνεσωσιν, ἐνῶ παρόντος
μου ἐπιώπων καὶ ἐπροσποιοῦντο ἀδιαφορίαν. Μετὰ
τὴν ἀνάγνωσιν δὲν ἤκουσα οὔτε εὐγε, οὔτε κἀν ἀρ-
κετὰ καλὰ. Ἐρωτήσαντος δὲ τινος πότε θὰ ἤρχιζεν
ἡ μελέτη τοῦ δράματος, ἀπεκρίθη ἄλλος, αὐριον καὶ
ὅτι ἐνέκα ἡμέρας θὰ ἐγίνοντο αἱ ἐπαναλήψεις.

— Μὲ φαίνεται καλῆτερα, εἶπεν ἡ K. Davenport
νὰ μὴ λάβω μέρος εἰς τοῦτο τὸ δράμα. Ἡ K. Ken-
sall καὶ ἡ K. Wal θὰ παίξουν κάλλιστα.

— Καὶ ὅποιος τύχη καλῆτερα ἀπὸ ἐμὲ, ἐπιθύρι-
σεν ὁ Λίστος.

Ἐβλεπον τὴν ὥραν ἐκείνην τὴν K. Gibbs, καὶ τὸ
ὄρατον καὶ φαιδρὸν πρόσωπόν της μοὶ ἐφάνη ἀπο-
τρόπαιον ὅτε παρετήρησα ὅτι ἔκαμνε νεῦμα εἰς τὸν
Liston.

Ἐπειδὴ τὰ σχόλια ταῦτα μ' ἐφότισαν, ἐπῆρα τὸν
πῖλόν μου καὶ ὡς κλέπτως ἀνεχώρησα. Ὁ Ματθαῖος
ὅμως παρατήρησας με, « φίλε μου, μοὶ εἶπε, πρέ-
πει νὰ συναινέσῃς εἰς τὸ νὰ στερηθῆς δύο τῶν κα-
λητέρων ὑποκριτῶν. Τὸ φρονιμότερον εἶναι πάντοτε
νὰ μὴ ἀναθέτωμεν εἰς τοὺς τοιοῦτους τὰ πρόσωπα
εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἀρέσκονται· διότι ἀφοῦ ἄπαξ φα-
νερώσωσι τὴν γνώμην αὐτῶν καὶ δὲν εἰσακουσθῶσι,
θὰ τὴν κάμωσι γνωστὴν εἰς τὴν σκηνὴν διὰ τοῦ τρό-
που τῆς παραστάσεως.

Ἐνταῦθα ἤρξαντο αἱ δυσκολαί καὶ αἱ ἄλλαι δυσ-
ἀρέσκειαί αἱ καθιστῶσαι τόσον ἀκανθώδες τὸ δρα-
ματικὸν γάδιον, αἱ μικραὶ ζηλοτυπίαί καὶ αἱ μεγάλαι
ματαιότητες τὰς ὁποίας μόνον οἱ περὶ ταῦτα κατα-
γινόμενοι ἐννοοῦσιν, αἱ συνωμοσίαι κατὰ τούτου ἢ
ἐκείνου, οἱ ἀγῶνες ὅπως ἀποτύχη τὸ δράμα, ἐνὶ
λόγῳ ὁ λαβύρινθος ἐκείνος τῶν ἀντιπαθειῶν, τοῦ
φθόνου, τῆς φιλοδοξίας, τῆς ἀδιαφορίας, τῶν ὁποίων
τὴν πλοκὴν ἀγνοεῖ μὲν τὸ δημόσιον, γινώσκει ὅμως
κατὰ δυστυχίαν ἐκεῖνος, ὃν ὁ ἀπαίσιος αὐτοῦ ἀστήρ
ἔρριψεν εἰς τὴν δραματικὴν φιλολογοίαν.

Ἡ πρώτη δοκιμὴ ἐγένετο τὴν ἐπιούσαν, καθ' ἣν
ἡ ὑγρὰ ἀτμοσφαῖρα τοῦ θεάτρου μοὶ ἐφάνη ἀναψυ-
κτικωτάτη δρόσος· καὶ ἐπειδὴ ἦτο θερμότητος ὁ και-
ρὸς, ὅτε ἐμβῆκα εἰς τὸ θέατρον ἠσθάνθην τὴν εὐχαρί-
στησιν ἐκείνην, τὴν ὁποίαν αἰσθανόμεθα ὅταν ἐν
καιρῷ θέρους βυθίζώμεθα εἰς τὸ ὕδωρ. Ὅτε δὲ οἱ ὑ-
ποκριταὶ πλησιάσαντές με μὲ ἠρώτων πῶς νὰ εἴπωσι
τοῦτο καὶ πῶς ἐκεῖνο, ἤρχισα νὰ ἀνακουφίζωμαι ἀπὸ
τὴν λύπην ἧτις ἀπὸ τῆς χθὲς μὲ κατέτηκεν, ὅτι θὰ
ἔστερούμην τοὺς δύο φαινοτάτους ἀστέρας ἐφ' οὓς
ἤλπιζον, ὅπως θριαμβεύσῃ ἡ σεζπῆρειός μου μεγα-
λοφυῖα. Καὶ αἱ μὲν δοκιμαὶ διήρκεσαν ἡμέρας πέν-
τε, τὸ δὲ δράμά μου ἐκλαδεύθη ἀσπλάγγως. Πρῶ-
τον θῦμα ἐγένετο τὸ ἄσματίον μου, διότι ὁ ἀναπλη-
ρῶν τὸν Λίστον δὲν εἶχε φωνήν. Παρηγορήθη ὅμως
διότι καὶ ὁ Λίστος εἶχεν εἶπει ὅτι δὲν ἐνέκρινεν αὐτό.
Πλὴν ὅταν σ' ἔλθῃ ἐν δυστύχημα περίμενε καὶ δεύ-
τερον· ἠναγκάσθη ν' ἀφαιρέσω καὶ τὸ δεύτερόν μου
ἄσμα. Καὶ ναὶ μὲν ἐστέναξα ἐκ βάθους ψυχῆς ὅτε
εἶδον καὶ αὐτὸ ἀπορρίπτόμενον, ἀλλὰ τί ποιητέον;
Ἡ νέα ὑποκρίτρια ἧτις ἔμελλε νὰ παραστήσῃ τὸ
πρόσωπον τῆς ἡρωίδος μου, οὔτε αὐτὴ ἐτραγώδει·
πλὴν τούτου ἐνομίσθη ἐναντίον τῶν κανόνων τῆς
δραματικῆς καὶ τῆς μουσικῆς νὰ ὑπάρχῃ ἐν μόνον
ἄσμα εἰς ὅλον τὸ δράμα. Ἐκύψα λοιπὸν τὴν κεφα-
λήν εἰς τὴν ἀπόφασιν τῶν δικαστῶν, οἵτινες φρικῶ-
τῶ λόγῳ ἦσαν ὡς πρὸς τοῦτο σοφώτεροί μου.

Ἐπλησίαζε λοιπὸν ὁ καιρὸς καθ' ὃν θ' ἀπεφασί-
ζετο ἡ τύχη μου. Ὅπως ἐννοήθη τις τὴν ἀγωνίαν
τῆς πρώτης παραστάσεως, πρέπει νὰ ὑπῆρξεν ὁ ἴδιος
δραματικὸς ποιητής. Μόλις ἐξυπνήσας παρετήρησα
τὸν οὐρανὸν καὶ εἶδον πυκνὰ νέφη· τόσῳ καλῆτερα,
ἀνέκραξα τὸ θέατρον θὰ εἶναι γεμάτον. Στρέψας δὲ
τὸ βλέμμα πρὸς τὰς τοιχοκολλημένας εἰδοποιήσεις
δὲν ἠμῶρεσα ν' ἀναγνώσω αὐτάς· ὑπέθεσα ὅμως
ὅτι τὰ γιγάντια ἐκεῖνα γράμματα θὰ ἀνήγγελλον
τὸ δράμά μου. Ἡ εἰδοποίησις ἔλεγεν ὅτι ἔμελλε νὰ
παρασταθῶσι κατὰ πρῶτον δύο δράματα, καὶ μετὰ
ταῦτα ὁ Jeremy Bootzack, ποιητὴς καινοφανές. Ἦτο
λοιπὸν τὸ δράμά μου, τὸ ἰδικόν μου δράμα, οὐτινος
μόνος ὁ τίτλος τόσον μ' ἐμάγευσεν, ὥστε ἀνέγνωνα
αὐτὸν τετράκις, εἰς τέσσαρα διάφορα μέρη. Μόνη ἡ
ἀγγελία μοὶ ἐφάνη μεγίστης σημασίας ἔγγραφον.
Ἰδοὺ λοιπὸν ἐγὼ τοιχοκόλλητος! πάντες οἱ ὀφθαλ-
μοὶ ἐδύναντο ν' ἀναγνώσωσι τὸν τίτλον τοῦ δράμα-
τός μου, καὶ πᾶσαι αἱ χεῖρες νὰ κρατήσωσιν αὐτὸ
τὸ ἔσπερας. Ἀλλ' ὅμως ὅτε τὸ σκότος ἐσκέπασε τὸ
Λονδίνον, τὴν ἐμπορικὴν ταύτην πόλιν ἧτις μοὶ ἐφαί-
νετο νέκι Ἀθήναι ἀφ' οὗτου ἔλαμψεν εἰς αὐτὴν ὁ νέος
Σοφοκλῆς (ἐγὼ δηλαδὴ) ὅτε εἶδον τὸ γὰρ ἀκτινο-
βολοῦν καὶ τὰς ἀμάξας κυλιόμενας πρὸς τὸ θέατρον,
τότε ἠσθάνθην μικρὰ τινα ἀνατριχιάσματα καὶ βοὴν
εἰς τὰς ἀκοάς μου, οἱ παλμοὶ μου ἐκτύπουν τα-
χύτερον. Καιρὸς λοιπὸν νὰ ἐτοιμασθῶ, καιρὸς νὰ
ἐνδύθῃ ὡς ἄνθρωπος προβλέπων τὸν θρίαμβον αὐτοῦ
καὶ τὰς εὐφημίας. Περιέχυσα διὰ μύρων τὴν κεφα-
λήν μου, ἔδρασα μὲ πολλὴν προσοχὴν τὸν λαϊμοδέ-
την μου, εἰς τρόπον ὅμως ὥστε νὰ φαίνεται ἀμελῶς
δεθείς ἐπὶ τὸ ποιητικώτερον, ἔβλαστον μαῦρον βρα-
κίον, μαῦρον βελᾶδον καὶ μαῦρον ἐσωκάρδιον, ἐκρέ-
μασα εἰς τὸ στῆθος μου τὰ ὀμματουάλιά μου, ἐνῶ
συγχρόνως ἔλαβον ἀνὰ χεῖρας καὶ μικρὸν τηλεσκο-
πιον, καὶ κατέβην ἵνα ἀγοράσω λευκὰ χειρόκτια. Ἡ
ἔμπορος γνωρίσασά με ὡς κατοικοῦντα ἐκεῖ πλη-
σίον, μὲ ἠτένισεν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν. « Θὰ
ἤξυρῃ, εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, ὅτι εἶμαι ὁ ποιητὴς τοῦ
δράματος, » καὶ ἐφύσκωσα ὅλος, φοβηθεὶς ὅμως ἐν-
ταυτῷ μὴ κοινοποιήσῃ ὅτι ἠγόρασα χειρόκτια ἵνα
παρευρεθῶ εἰς τὴν παράστασιν τοῦ ποιήματός μου.
Θεῖ μου! ἂν μὲ συρίζωσιν!

Εἰσελθὼν εἰς τὸ θέατρον διὰ τῆς ἱερᾶς πύλης, ἔ-
φθασα εἰς τὰ παρασκηνία, ὅπου εἶδον δύο ἢ τρεῖς ὑ-
ποκριτὰς καὶ ὑποκριτριάς· καὶ προσαγορεύσας αὐ-
τοὺς μετὰ πολλῆς χάριτος, ἀνέβην εἰς τὸ θεωρεῖον
τοῦ διευθυντοῦ καὶ ἐκάθησα εἰς τὴν τιμητικὴν θέσιν
πλησίον δύο ὠραιότατων κυριῶν, αἵτινες ἐφῆρθσαν
φιλοφρονέστατα πρὸς ἐμέ. Μετὰ τὴν παράστασιν
τῶν δύο πρώτων δραμάτων, ἤλθε καὶ τοῦ ἐμοῦ ἡ
σειρά. Ἡ αὐλαίκα ἀνταπετάννυται, ἀκούω τὰς ἰδίας

μου λέξεις. . . ὅχι ὅμως ὅλος διόλου τὰς αὐτάς.
Ὅποιοι ἀήμοιοι! εἰς τὸν πνευματωδέστατόν μου διά-
λογον ὑποκατέστησαν ἀνοῦσια τερετίσματα, καὶ λη-
σμονοῦντες τὸ ἐξαίσιον μου κείμενον ἀνεπλήρωσαν
αὐτὸ διὰ γελοίων ἐφευρέσεων. Ἐλεεινὸς ὑποβολεύς!
μόνον αὐτὸς ἀκούεται! Ἀπὸ τῆς σκηνῆς τὸ βλέμμα
μου μεταφέρεται εἰς τὸ ἀκροατήριον. . . ἀκίνητον
ὡς κουάκερος! Καλὰ κακὰ προχωρεῖ ἐν τοσοῦτῳ τὸ
δράμα, περιέμενα ὅμως ἄλλοιον ἀποτελεσμα. Ἡ αὐ-
λαία καταβιβάζεται μετὰ τὴν πρώτην πράξιν· ἀλλὰ
παντοῦ ἡ αὐτὴ ψυχρότης, ὡς στήλαι νιοδικοῦ ἄλα-
τος κἀθηνται πάντες· θὰ ἔλεγεσθε ὅτι ἦτο συνέδριον
διπλωματῶν. Ἀἴφνης ἀκούω βόγχασμόν καὶ στρα-
φεις βλέπω εἰς τὸ παρακείμενον θεωρεῖον γραῖαν
κοιμωμένην ἐπιμενιδεῖον ὕπνον, γελῶσαν δὲ διὰ τοῦτο
τὴν ὠραιότεραν τῶν δύο μου συντρόφων.

Ἄρχεται καὶ ἡ δευτέρα πράξις· ἀλλ' ἀπὸ τῆς δευ-
τέρας σκηνῆς οἱ μανθῶναι καὶ οἱ πῖλοι περιδιαβάσου-
σιν εἰς τὰ θεωρεῖα· ἡ λειποταξία εἶναι καταφανής·
πάντες ψιθυρίζουσι, γελῶσι καὶ τὸ ἦθος τῶν ἀκροα-
τῶν καθίσταται παραδοξόν· νομίζω ὅτι βλέπω
πολλοὺς ὅμως κινουμένους ἀποτόμως. Ἡ κεφαλὴ
μου ταράττεται, δὲν βλέπω καθαρὰ, ἡ πλατεὶα φαί-
νεται χορεύουσα. Κλείω τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἀκούω
τὸν Sir Jeremy Bootzack φθάζσαντα εἰς τὸ ὠραιό-
τερον μέρος τοῦ δράματος. Πλὴν τί ἀκούω; φρά-
σεις καὶ λέξεις διαφορετικὰς. Τὸ ἕτερον πρόσωπον
τοῦ διαλόγου ψελλίζει, σιωπᾶ καὶ ἀνοίγει χάσκον
τὸ στόμα. Οἱμοί! τὸ ἀκροατήριον ἀπήνητησε γεγω-
νυῖα τῇ φωνῇ ἀντὶ τοῦ σιωπήσαντος· « Ἐλεεινὸν, ἄ-
θλιον! » Συριγμοὶ καὶ ποδοκροτήσεις ἀντήχουν παν-
ταχοῦ. Καὶ ἐκ τῶν πολλῶν ποδοκροτήσεων μαῦρον
νέφος κανοροῦ ἀνυψώθη μέχρι τῆς στέγης. Καλὴ
σου ὦρα, δράμά μου!

Ἦρπασα τὸν πῖλόν μου, ἤνοιξα τὴν θύραν καὶ
χωρὶς ν' ἀποχαιρετίσω τὰς δύο κυρίας αἵτινες φερ-
θεῖσαι πολλὰ εὐγενῶς δὲν ἐγέλασαν, κατέβην τέσσα-
ρας τέσσαρας τὰς βαθμίδας. Ταλαίπωρος ἐγὼ! ἐλη-
σμήνησα ὅτι ἔπρεπε νὰ διαβῶ διὰ τῶν παρασκηνίων.
Ὅτε ἐπλησίασα καὶ ὑποκρίτρια καὶ ὑποκριταὶ κα-
ταστήσαντες τὸ πρόσωπον ἔλαβον τὸ ἀνερμήνευτον
ἐκεῖνο ἦθος, τὸ ὁποῖον λαμβάνουσιν οἱ ἐν τοῖς γρα-
φείοις ὅταν πέσῃ ὁ ὑπουργός. — Ποῦ ὑπάγεις; μὲ
ἠρώτησε παρατήρησας με ὁ Ματθαῖος. Εἶν' ἐτοιμον
δεῖπνον διὰ σέ. — Ἀδύνατον, ἀγαπητέ μου, ἀδύνα-
τον! ἀπεκρίθη. Καὶ ἐντὸς ὀλίγων λεπτῶν εὐρέθη
κουκουλωμένος εἰς τὴν κλίνην μου, καὶ εὐχόμενος
πρὸς θεὸν νὰ μὴ ἐξυπνήσω πλέον. Ὁ Ἀλέξανδρος,
ὁ Κάρολος IB', ὁ Βοναπάρτης ἐκοιμῶντο πρὸ τῶν
μεγάλων μαχῶν· ἐγὼ δὲ ἐκοιμήθην μετὰ τὴν ἡττάν
μου, μετὰ τὴν Πουλταύαν καὶ τὸ Οὐατερλώ μου.
Καὶ λοιπὸν τετέλεσται! εἶπον κατ' ἐμαυτόν. Ἀλλ'

οὐχί. Τὸ πάθος μου θὰ ἐξυπνήσει καὶ πάλιν ἀκούω τοὺς φίλους μου καταποντιζόντάς με διὰ συλλυπηρίων, καὶ ἄλλους δακτυλοδεικτοῦντάς με καθ' ὁδόν. Ἐμένα μου! τὸ προεῖδες!

Ἡτοίμασα μικρὸν δισάκκιον, εἶπον εἰς τὴν ξενόδοχον νὰ μὴ με περιμένῃ ἐπὶ ἓνα μῆνα, καὶ ν' ἀποκρίνεται εἰς τοὺς ζητοῦντάς με ὅτι δι' ὑποθέσεις οἰκιακὰς ἠναγκάσθην ν' ἀναχωρήσω πρὸς καιρὸν, καὶ ἀνέβην εἰς ἄμαξαν. Κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ἀνέβην εἰς τὸ αὐτὸ ὄχημα τὸ ὁποῖον μὲ εἶχε μεταφέρει καὶ εἰς τὸ θέατρον. Καὶ διερχόμενος διὰ τῶν ὁδῶν τοῦ Λονδίνου ἀνεγίνωσκον τὰς πρὸ μικροῦ τοιχοκολληθείσας εἰδοποιήσεις, αἵτινες ἀνήγγελλον τὴν καταστροφὴν μου. Ὁ Sir Jeremy Bootzack, ἔλεγον, ἀπέθανε καὶ ἐτάφη!

ΠΑΡΑΛΛΗΛΙΣΜΟΣ

ΤΩΝ

ΕΝ ΤΟΙΣ ΚΥΠΡΙΑΚΟΙΣ

ΤΟΥ Κ. ΑΘ. ΣΑΚΕΛΜΑΡΙΟΥ.

ΠΑΡΟΙΜΙΩΝ

ΠΡΟΣ ΤΙΝΑΣ ΤΩΝ ΡΟΔΙΑΚΩΝ.

(Ἰδε φυλλ. 441.)

Κυπριακαί.

1. Ὅταν διψᾷ τὸ ἔσσωσου, ἔξω νερὸν μὴν κενώσης.
2. Ἐλίμπησεν ἡ ῥοκὰ ε' τὰ σῦκα, καὶ ἐννὰ φάη καὶ τὰ συκόφυλλα.
3. Ὁ ποντικὸς τρύπαν ἔν εἶχε, καὶ τράβα καὶ κολόκκον.
4. Τοῦ καλοῦ βροϊζικοῦ γεννᾷ κὴ ὁ πετεινός του.
5. Τὸ γαοῦριν τὸ μιτζιν πάντα πουλάριν ἐνι.
6. Ράφτης ἀκατάβραφτος, τζαγκάρης ἀνυπόλυτος.
7. Γλήρορη καὶ καματερὴ τὸ σάββατον τὸ δεῖλις.
8. Ψεύτην ἔχεις, καὶ προφήτην γυρέβεις;
9. Τούτ' ἡ πίττα κὴ κανάτα μᾶς ἔκαμαν χωρὶς βράκα.
10. Τοῦ κόσμου τ' ἀναέλαστον τοῦ κόσμου ἀναελάτου.
11. Ἰντα σοῦ λείπει, κέλη; Μαρκαραταρένη σκούφια.
12. Παιλλὸς ὁ ράφτης, μακριὰ ἢ κλωστή του.
13. Ἐλα παπποῦ μου, νὰ σοῦ δείξω τ' ἀμπέλιξ σου.
14. Τὰ δικά μας, τοῦ γειτόνου μας.
15. Τὰ ἔξοδα τοῦ γάμου μας, ἢ νόμφη ἐν τ' ἀξίζει.

16. Μία τοῦ φίλου, δυὸ τοῦ φίλου, τρεῖς ἐν ἡ κακῆ του μέρα.

17. Εἰς τὸ στόμα τοῦ παιλλοῦ περσιέθηκε τὸ γέλιο.

18. Λόγια ἄσκημα, γρόσια κάλπικα, τοῦ νοικοκυροῦ μαινίσκουν.

19. Τοῦ κλέφτη κλέφταις του;

20. Ἦρταν τᾶρκα νὰ διώξουν τὰ ἡμερα.

21. Ἐκάλεσαν τὴν καμήλαν, γιὰ ζύλα, γιὰ νερόν.

22. Ράβκε καὶ ζηπόραβκε, δουλειὰ νὰ μὲ σοῦ λείβκη.

23. Ὁ φτωχὸς θαρρεῖ κερδαίνει, κὴ ἀστοχᾷ καὶ ἐν τὸ ξέρει.

24. Τὸ σκυλλίν σου, τὸ καττίν σου, ὅπως τὸ μάθης ἔχεις το.

25. Τοῦ παιλλοῦ κοιλιὰ ἰσάκιν, καὶ πελλὸς ποῦ τὴν γεμῶνει.

26. Καὶ κείνος ποῦ πλυνίσκεται μητάμας ἐννὰ φάη;

27. Ἡ ἀζούλα νᾶτουν πούζα, ἐθενὰ πουζιάση ὁ κόσμος οὔλος.

28. Ἄλλον τὸν λάμουν ἐκατὸν, κὴ ἄλλον τὸν λάμν' ὁ νοῦς του.

29. Τὸ μάθημα, καὶ τὸ ξημάθημα κοντὰ κοντὰ ἐνι.

30. Ἄϊ Γεώργη βούθαμε. Καὶ σὺ τὸν πόδα σάλεβκε.

31. Θωρεῖς τὰ θερκά, καὶ γυρέβεις τὴν κωλοσυρματιάν;

32. Τὸ μὲν σὲ μέλλη μὲν ῥωτᾷς, ποττὲ κακὸν νὰ μὲν ἔχης.

33. Ἀππέξω σου γυρεύτου, κὴ ἀππέσου σου δευλεύτου.

34. Γονέοι κάμετε, καὶ τέκνα πλερώστε.

35. Ἐμεάλωσε τὸ γαοῦριν, καὶ κόντηνε τὸ στρατοῦριν.

36. Ἐγὼ προστάζω τὴν κάτταν μου, κὴ κάττα τὰ καττούδια της.

37. Ἀναγύωσ' τὸν κολοῖον, γιὰ νὰ ἔκάλῃ τὸ μμάτιν σου.

Ῥοδιακαί.

1. Ὅταν ἡ αὐλή σου διψᾷ, νερὸν ἐξω μὴ χύνῃ.
2. Ἐκαλόμαθεν ἡ γρηὰ ε' τὰ σῦκα, καὶ ὄλ' ἢ μέρα τ' ἀνεζήτα.
3. Ποντικὸς ε' τὴν τρύπαν δὲν ἐχώρει, κ' ἔσυρνε καὶ κολοκύνθαν.
4. Ὅπου νὰ καλοῦ βροϊζικός, γεννᾷ καὶ ὁ πετεινός του.
5. Κοντὸ γαδοῦρι, πάντα πουλάρι.
6. Τοῦ τζαγκάρη τὴν γυναῖκα, ἐξυπόλυτην τὴν εἶδα.

7. Κάθε σάββατον βραδὺ ἢ νόμφη μας καματερῆ.

8. Ὄκνον υἶὸν ἔχεις, καὶ προφήτην γυρέβεις;

9. Τούτ' ἢ κούπα, καὶ ἄλλη κούπα, μ' ἔκαμε μὲ τέτοια βούχα.

10. Τοῦ κόσμου τὸ περίγελον ἀναγελά τὸν κόσμον.

11. Ἐννοῖα ποῦ φαγε τὸν κέλην, ἀν' ἐχάθηκε τὸ κτένι.

12. Ὄκνος ὁ ράφτης, μακριὰ ἢ κλωστή του.

13. Ἐλα, πάππου μου, νὰ σε δείξω τὰ γονικά σου.

14. Τὸ δίκόν μου τ' ὄνομα νὰ κυρὰ γειτόνισσα.

15. Πλειότερα νὰ τὰ ἔξοδα τοῦ γάμου, παρὰ τὰ προκιά τῆς νόμφης.

16. Μία τοῦ φίλου, δυὸ τοῦ φίλου, τρεῖς του, καὶ κακῆ του μέρα.

17. Εἰς τὸ στόμα τοῦ ἄλωλου ἐπερίσσευσε τὸ γέλιο.

18. Τὰ λόγια τ' ἄσκημα εἰς τὸν οἰκοκύρη ἀπομένουν.

19. Ἀπὸ τὸν κλέφτην κλέφταις;

20. Ἦλθαν τ' ἄγρια, νὰ διώξουν τὰ ἡμερα.

21. Ἐκάλεσαν τὸν γάδαρον ε' τὸν γάμον, ἢ γιὰ ζύλα, ἢ γιὰ νερόν.

22. Ράβγε, ξέραβγε, δουλειὰ νὰ μὴ σὲ λείπη.

(Ἄλλως)

Ὁ ἄλωλος δουλειὰν δὲν εἶχε, κ' ἔλυε, κ' ἔδενε τὸν κόμβον.

23. Ἀκριθὸς, θαρρεῖ, κερδαίνει, καὶ φυρνᾷ, καὶ δὲν τὸ νερόνει.

24. Τὸ σκυλλί σου, τὸ παιδί σου, ὅπως τὸ μάθης.

25. Τοῦ μωροῦ (παιδίου) κοιλιὰ δισάκι, καὶ ἄλωλος ποῦ τοῦ τὸ διδεῖ.

26. Δεσπότη μου κ' αὐτὸς ποῦ πλύνεται μαζὶ μες θὲ νὰ φάγῃ! Ὄχι, εἶπε, οὐδ' αὐτὸς, οὐδὲ σύ.

27. Νᾶτον ἢ ζήλα κασιδα, ὁ κόσμος ὄλος ἐκασίδαζε.

28. Ἄλλοι ε' τὸν δένουν δεκοκτῶ, καὶ δὲν τὸν δέρν' ὁ νοῦς του.

(Ἄλλαι παροιμίαι γνωμοδοτοῦσι τὸ ἐναντίον οἶον)

92. Μία τῶν Ῥοδίων — Τῶμαθες καὶ τὸ κάμνεις, καὶ τὸ κακοξεχάνεις. — Καὶ ἑτέρα τῶν Κρητῶν. — Ὅπουναί γέρος κουζουλὸς, ἀπὸ τὰ νελάτα τόχει.

30. Ἄϊ Γεώργη βούθαμε! Σεῖε καὶ σὺ τὸν πόδα σου.

31. Τ' ὀφείθι θωρεῖς, καὶ τὸν συρμὸν γυρέβεις; (Ἰδ. Κωλοσυρματιά).

32. Τὸ δένσε μέλει μὴ ῥωτᾷς, ποτὲ κακὸν νὰ μὴ ἔχης.

33. Ἐβγα ἔξω καὶ πομπέσου, ἔμβα μέσα καὶ πορεύσου.

34. Γονέοι φάν, παιδιὰ μ'ουδιάσουν.

35. Ἐμεγάλωσε τὸ γαδοῦρι, κ' ἐκόντανε τὸ σαμάρι.

36. Ἐγὼ ρίζω τὴν κάτανμου, κ' ἢ κάτα τὴν οὐράν της,

(Παράλληλος ἄλλη).

37. Θρέψε λύκον νὰ σε φάγῃ.

(Ὡς ἢ τοῦ Θεοκρίτου)

Θρέψαι κύνας, θρέψαι καὶ λυκ...

ΝΑΥΤΙΚΗ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ *).

Τὰ πρῶτα ἔτη τῆς 16^{ης} ἑκατονταετηρίδος ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλλίας Ἐρρίκος Γ', καθυποτάξας τὴν Πορτογαλίαν καὶ καταστειλάς ἐσωτερικὰς τινὰς στάσεις, οὐ μόνον ἐθασίλευεν ἀτάραχος εἰς τὰ ἴδια κράτη, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ λοιπὰ τῆς Εὐρώπης βασιλεία, οἶον τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, σπαρτατόμενα ὑπὸ ἐμφυλίων διχονοιῶν, εἶχε μεγίστην ἐπιβρόχον. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ἐρρίκος Δ', ὁ διαδεχθεὶς τὸν καθαιρεθέντα Ριχάρδον Β', βλέπων ἀπειλούμενον καθ' ἐκάστην τὸν θρόνον αὐτοῦ ὡς ἀρπαγὸς καὶ τυράννου, καὶ θέλων νὰ μεταφέρει εἰς ἄλλο τὴν ἀνησυχίαν τῶν ἰδίων ὑπηκόων, ἀπεράσισε νὰ κηρύξῃ πόλεμον πρὸς τὴν Γαλλίαν, σπαρτατομένην καὶ αὐτὴν ὑπὸ ἐμφυλίων ταραχῶν μετὰ τὴν παραφροσύνην Καρόλου τοῦ Σ'. Καὶ παρευθὺς Ἄγγλοι καταδρομεῖς ἐπεδόθησαν εἰς διαρπαγὴν τῆς Νορμανδίας καὶ Βρετανίας. Τὸ γαλλικὸν ναυτικὸν ἦτο τότε (1405) ὄλως ἀσήμαντον διὸ καὶ ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τῆς Ἰσπανίας, τῆς ὁποίας οἱ στόλοι πρὸ μικροῦ ἔτι εἶχον θριαμβεύσει κατὰ τῶν πειρατῶν τῆς Βαρβαρίας. Ὁ βασιλεὺς τῆς Καστιλλίας προσέταξεν εὐθὺς νὰ ἐμφοπιθῶσι μετὰ πολλῆς μάστιχα πολυτελείας τεσσαράκοντα πλοῖα καὶ τρεῖς γαλέραι, ὅπως ἀποδείξῃ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας τὴν γενναϊότητα καὶ μεγαλοπρέπειαν αὐτοῦ. Οἱ ἐμπειρότεροι ναυτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ τῆς Ἰσπανίας ἐπέβησαν εἰς τὸν στόλον, καὶ ἄφθονα

(*) Ὁ ἀναγνὼς τὴν ἱστορίαν τῆς Μ. Βρετανίας θὰ ἐνθυμῆται τὸν μέγαν κίνδυνον ἐν διέτρεψε τὸ κράτος τοῦτο ἐπὶ Ἐλισάβετ, ἕνεκα τῆς κατ' αὐτῆς ναυτικῆς ἐκστρατείας τῶν Ἰσπανῶν, καὶ ἀφ' οὗ ἴσως ἐσώθη διασκορπισθείσης ὑπὸ τῆς τρικυμίας τῆς χιλιάρμενου ἀ ρ μ ἄ δ α ς. Ἀλλὰ μετὰ πλείονος ἴσως διαφύρατος θ' ἀναγνώσῃ καὶ τὴν ἀνωτέρω ἐκστρατείαν, τὴν ἀπειλήσασαν τὴν Μ. Βρετανίαν ἐκατὸν ἑβδομήκοντα ἔτη πρὸ τῆς ἀ ρ μ ἄ δ α ς ταύτης. Γνωστὸν ὅτι οἱ χρονολογικοὶ τοῦ μεσαιῶνος ὀλίγα ἀνέγραφοι περὶ τῶν κατὰ θάλασσαν συμβαινόντων, διότι καὶ συμπάθειαν πολλὴν δὲν εἶχον πρὸς τὰ ναυτικὰ ἐπιχειρήματα, καὶ μετὰ τῶν γενναίων ναυτῶν ἦσαν καὶ οὐκ ὀλίγοι πειραταί. Διὰ τοῦτο ἡ διήγησις τῶν τότε ναυτικῶν κατορθωμάτων, ὡς ἔχουσα καὶ τι μυθιστορικὸν, καθίσταται διπλάσιως ἐπεγαγίς.

πολεμεφόνια και τρώφιμα ἐδόθησαν εἰς αὐτὸν, ἂν και εἶχεν ὑποσχεθῆ ἡ Γαλλία νὰ χορηγήσῃ τοιαῦτα. Καὶ τῶν μὲν τεσσαράκοντα πλοίων ἀρχηγὸς διορίσθη ὁ δὸν Μαρτίνος Ρυζὶ δὲ Ἀβενδάνος, τῶν δὲ τριῶν γαλερών ὁ δὸν Πέρο Νίνο, ὁ μετὰ ταῦτα κόμης δὲ Βουέλνα, γόνος ἀρχαιοτάτης οἰκογενείας, ἐπιστήθιος τοῦ βασιλέως τῆς Καστιλλίας, διακριθεὶς ἐπὶ πολέμικῃ ἀρετῇ κατὰ τε τὴν Μεσόγειον, καὶ τὴν Βαρβαρίαν, καὶ τὴν Μασσαλίαν, καὶ τὴν Τουλώνα. Διετάχθησαν δὲ οἱ δύο ἀρχηγοὶ νὰ συνεννοῶνται καὶ νὰ ἐνεργῶσιν ἐκ συμφώνου, ἂν και δὲν ἦτο δυνατόν νὰ συμπλέωσι νῆες μεγάλαι (naos) μετὰ γαλερών· διότι αὐταὶ ἦσαν ἠναγκασμένοι νὰ προσορμίζωνται τὸ ἐσπέρας, ἐνῶ ἐκεῖναι ἐπλεον καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα.

Ἄλλ' εἶτε ἕνεκα τῶν ἀνέμων, εἶτε ἐξ ἐπιθυμίας νὰ ἐνεργήσωσιν ἰδιαιτέρως οἱ δύο ἀρχηγοὶ χωρὶς νὰ ὑπόκειται ὁ μὲν εἰς τὸν ἔλεγχον τοῦ ἀγαπητοῦ τοῦ βασιλέως, ὁ δὲ εἰς περιορισμὸν τῶν ἰδίων αὐτοῦ κινήματων, αἱ δύο μοῖραι ἀπεχωρίσθησαν. Ὁ Πέρο Νίνο ὠρμίσθη εἰς La Rochelle, ὅθεν μετέβη ἄνευ τοῦ συναδέλφου αὐτοῦ εἰς Γιρόνδην κατὰ τῶν Ἀγγλων. Συναντήσας δὲ τὸν κοντόσταυλον Κάρολον δ' Ἀλβρέ, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ δύο πλοῖα ἐλαφρὰ μετὰ γάλλων τοξοτῶν. Καὶ δὲν ἀπήντησε μὲν ἐχθρικά πλοῖα εἰς τὸν ποταμὸν, ἤρπασεν ὅμως κτήνη οὐκ ὀλίγα, ἤχμαλώτισε πολλοὺς, κατέκαυσεν οἰκίας καὶ ἀγροὺς κατέναντι τῶν Βορδιγάλλων καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὸν πρῶτον ὄρμον. Ἐθεωρήθη δὲ ὡς μέγα κατόρθωμα ὅτι οἱ Ἰσπανοὶ εἰσεχώρησαν εἰς μέρος εἰς ὃ οὐδέποτε ἐτάλμησαν νὰ προβῶσι τὰ ἐχθρικά πλοῖα, καὶ ὅτι ἐληλάτησαν τὸ πλεον ἐκτεταμένον καὶ πολυπληθὲς μέρος τῆς Γασκωνίας.

Ὁ στολίσκος τοῦ Πέρο Νίνο εὕρισκετο ἔτι εἰς La Rochelle, ὅτε γάλλος τις ἰππότης ἦλθε μετὰ δύο γαλερών ἃς εἶχε κατασκευάσει καὶ ἐφοπλίσει ἰδίᾳ δαπάνῃ ἐν Μασσαλίᾳ. Ὁ ἰππότης αὗτος ὠνομάζετο de Seignelay Charles de Savoisy, καὶ ἦτο πρῶτος θαλαμηπόλος καὶ οἰνοχόος Καρόλου τοῦ Γ'. Ἐξέπεσε δὲ τοῦ ἀξιωματοῦ αὐτοῦ διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν. Ἄνθρωπός τις τοῦ βασιλέως ἀπελθὼν εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Seignelay ἵνα κρατήσῃ ἕνα τῶν ὑπηρετῶν κατηγορούμενον ἐπὶ κλοπῇ καὶ φόνῳ, ἔτυχε κακίστης δεξιώσεως· διὸ καὶ ἐδικάσθη καὶ κατεδικάσθη ὁ οἰκοδεσπότης· ἀλλὰ δοθείσης χάριτος παρὰ τοῦ βασιλέως, ἐξωρίσθη ἐκ Παρισίων ἐπὶ δύο ἡμέρας. Μετὰ ἕν ἔτος ὅμως ὑπέπεσε καὶ εἰς ἄλλο ἁμάρτημα, πολὺ βρῦτερον τοῦ πρώτου. Μίαν τῶν ἡμερῶν οἱ ἰπποκόμοι αὐτοῦ, ἐνῶ μετέβαινον εἰς τὸν Σηκουάναν ἵνα ποτίσωσιν ἵππους, ἀπαντήσαντες καθ' ὁδὸν συνοδίαν μαθητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ἀφῆκαν τὰ ὑποζύγια κατ' αὐτῶν· ἐπειδὴ δὲ οἱ νέοι ἀπαντῶντες εἰς τὴν ὕβριν ἔρριψαν λίθους κατὰ τῶν αὐθιχῶν ἰ-

ποκόμων, οὗτοι ὠπιθοδρόμησαν πρὸς τὸν οἶκον τοῦ ἰππότη, καὶ προσλαβόντες καὶ ἄλλους, ὠρμησαν φέροντες τόξα καὶ βέλη κατὰ τῶν φοιτητῶν, ἐτραυμάτισαν πολλοὺς καὶ κατεδίωξαν μέχρι τινὸς ἐκκλησίας. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἦλθον ἐπικουρίαι πρὸς τοὺς νέους, αἵτινες ὑπερσχύσαντες κατεδίωξαν τοὺς ἰπποκόμους. Μετὰ δὲ τὴν συμπλοκὴν τὸ Πανεπιστήμιον ἐζήτησε παρὰ τοῦ βασιλέως διὰ τοῦ πρυτάνεως ἄμεσον καὶ ταχεῖαν ἱκανοποίησιν, διαδιδῶσαν ὅτι ἐὰν δὲν λάθῃ αὐτὴν θέλει καταλείψῃ τοὺς Παρισίους. Τοσαύτη δὲ ἦτο τότε ἡ ἰσχὺς τοῦ ἀνεξαρτήτου τούτου σώματος ὥστε ὁ ἰππότης οὗτος ἐξωρίσθη διὰ βασιλικῆς ψηφίσματος, ὁ οἶκος αὐτοῦ καταδαφίσθη, καθηρέθη ἀφ' ὅλων αὐτοῦ τῶν ἀξιομάτων, καὶ κατεδικάσθη νὰ ἰδρῆσθαι πρὸς ὄφελος τοῦ Πανεπιστημίου δύο καταστήματα παρέχοντα ἀξιόλογον ἐτήσιον εἰσόδημα. Φαίνεται δὲ ὅτι ἕνεκα τῆς καταδικῆς ταύτης ἀπεφάσισε νὰ μετέλθῃ βίον ναυτικοῦ διαρκούσης τῆς ἐξορίας, οὐχὶ ὡς πειρατῆς, διότι ἦτο πλουσιώτατος, ἀλλὰ χάριν διασκεδάσεως. Ἐπειδὴ δὲ ἡγάπα ἰσχυρὰν τινὰ εὐγενῆ κυρίαν, ἀφιέρωσεν αὐτῇ τὰς δύο γαλέρας, παρασκευάσας μετὰ τοσαύτης πολυτελείας, ὥστε ἐλέγετο ὅτι μόναι αἱ σημαῖαι εἶχον ἀξίαν ἴσην πρὸς ὅλον τὸν ἄλλον ἐφοπλισμὸν. Ὁ ἰππότης οὗτος καὶ ὁ Νίνο ἦσαν γνωστοὶ πρὸς ἀλλήλους ἐκ τῆς φήμης· ὅτε δὲ ἐγνωρίσθησαν καὶ προσωπικῶς συνεδέθησαν διὰ στενωπῶν δεσμῶν φιλίας. Ὁ Γάλλος ὑπετάγη εἰς τὸν Ἰσπανὸν καὶ συναπεφάσισαν νὰ ὁρμήσωσι κατὰ τῶν παραλίων τῆς Ἀγγλίας.

Ἀπέπλευσαν λοιπὸν πρὸς αὐτὰ, ὅπου ἀνέμεινον ἐπὶ τινὰς ἡμέρας τὸν μέγαν στόλον. Διέβησαν δὲ καὶ παρὰ τὴν Belle Ile, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι, κατὰ τὸν Ἰσπανὸν χρονογράφον, δὲν φέρουσιν ὄπλα οὔτε καὶ προσβαλλόμενοι ἀμύνονται, διότι ὁ Πάπας ἔχει αὐτοὺς ἐξηφαλισμένους (el papa los tiene asegurdados), καὶ ἐὰν τις τολμήσῃ νὰ κακοποιήσῃ αὐτοὺς, ἐλκύει κατὰ τῆς ἰδίας κεφαλῆς σωροὺς ἀναθεμάτων καὶ ἀρῶν. Ἐλθόντες εἰς Βρέστ εὗρον τὸν στόλον, οἱ δύο ὅμως ἀρχηγοὶ οὐδέποτε κατόρθωσαν νὰ συνεννοηθῶσι, διότι οἱ ἐν τῷ στόλῳ κατεγίνοντο μᾶλλον εἰς τὸ ἐμπορεύεσθαι ἢ εἰς τὸ πολεμεῖν. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ συνήθεια τῶν χρόνων ἐκείνων, ὥστε ὁσάκις ὁ βασιλεὺς δὲν ἐνεπιστεύετο τὴν διοίκησιν τῶν στόλων εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ ἀξιωματικούς, ὁ ἔρως τοῦ κέρδους καὶ ἡ πλεονεξία κατεκυρίευσεν καὶ ἀρχηγούς καὶ πάντας τοὺς λοιπούς. Ἐὰν ὁ στόλος ἐστέλλετο πρὸς βοήθειαν ἄλλου, οἱ δικαιοῦντες αὐτὸν ἐλάμβανον καὶ παρὰ τῶν δύο μισθοῦς, προσέχοντες πάντοτε νὰ μὴ ἀπαντήσωσι τὸν ἐχθρὸν, καὶ λεηλατοῦντες ἐπὶ προφάσει ἀπορίας τῶν ἀναγκαίων τὴν φιλικὴν χώραν. Ἐὰν δὲ ἀπῆντων ἐμπόρους ἀνήκοντας εἰς τὸ ἴδιον αὐτῶν ἔθνος, ἐλάμβανον πᾶν ὅ,τι ἤθε-

λον, λέγοντες ὅτι οἱ ὑπηρετοῦντες τὸν βασιλέα δὲν ἔπρεπε ν' ἀποθάνωσι τῆς πείνης, καὶ παραπέμποντες αὐτοὺς πρὸς τὸν Μεγαλειότατον ἵν' ἀποζημιωθῶσιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ κρικυμία δεινὴ κατέλαβε τὰ ἰσπανικὰ πλοῖα εἰς τὸ ἀναμέσον Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας στενόν. Ὁ Πέρο Νίνο δὲν ἐμιμήθη τὸν εὐσεβῆ Αἰνίαν ὑφώσαντα ἀπλῶς πρὸς οὐρανὸν τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὡς ἐπιτήδειος ναυτῆς κατέβαλε τὰ τρομερὰ στοιχεῖα. Ὁ χρονογράφος εὕρισκόμενος τότε ἀπέναντι τῆς Ἀγγλίας, περιγράφει τοὺς ἐν αὐτῇ οὐχὶ πολλὰ εὐνοϊκῶς. «Πῶς οἱ Ἀγγλοὶ, ἐπιγράφει τὸ περὶ αὐτῶν κεφάλαιον, εἶναι διαφορετικοὶ καὶ ἀντίθετοι πρὸς πάντα τὰ λοιπὰ ἔθνη τῶν χριστιανῶν.» (Come son los Ingleses diversos y contrarios de todas las otras naciones de christianos.) Τὸν ἰδιότροπον χαρακτήρα τῶν Ἀγγλων ἀποδίδει ὁ Ἰσπανὸς χρονογράφος εἰς τὴν φύσιν τῶν διαφόρων φύλων ἐξ ὧν σύγκειται ὁ βρετανικὸς λαός, εἰς τὴν τῆς γῆς ἀφθόνως παραγωγῆς οὐσιώδη τροφήν καὶ μέταλλα, εἰς τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων, κατοικούντων ἐν μικρῇ χώρᾳ (que son muchas gentes in poca tierra), καὶ εἰς τὴν γεωγραφικὴν θέσιν ἐπιτρέπουσαν αὐτοῖς νὰ θρασύνωνται πρὸς πάντας τοὺς λοιποὺς λαούς. «Τὸ ἔθνος τοῦτο, προστίθισιν, εἶναι ἐχθρὸν τῆς εἰρήνης, διότι μόνος ὁ πόλεμος συμφέρει αὐτῷ· διὸ καὶ τηρεῖ πολλὰ κακῶς τὰς μετὰ τῶν συμμάχων συνθήκας τῶν ἡγεμόνων αὐτοῦ. Ὁ Ρίχάρδος Β' καθηρέθη διότι ὑπέγραψε διαρκῆ εἰρήνην μετὰ τῆς Γαλλίας.» Ὅθεν ὅταν οἱ Ἰσπανοὶ ναῦται ἀποροῦντες ἔλεγον ὅτι αἱ τρικυμίαι ἐμάχοντο ὑπὲρ τοῦ κατηραμένου αὐτοῦ ἔθνους, ὁ Πέρο Νίνο ἀπεκρίνετο ὅτι δὲν προσεστάτευσεν ὁ Θεὸς τοὺς Ἀγγλους, ἀλλ' ὅτι ἐτιμῶρει τοὺς Ἰσπανοὺς διὰ τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ ὅτι ἐπὶ τέλους θὰ παρέδιδεν ἐκείνους εἰς τὰς ἰσπανικὰς γαλέρας διότι ἦσαν πλέον ἁμαρτωλοὶ.

Τέλος πάντων οἱ ἄνεμοι ἐκόπασαν, καὶ ὁ γαλλισπανικὸς στόλος ἰδὼν τὴν παραλίαν τῆς Κορνοῦαλλης καὶ κατασχὼν τινὰς ἀλιάδας παρ' ὧν ἔλαβε τὰς ἀναγκαίας πληροφορίας, προσέβαλε πόλιν μὴ ὠχυρωμένην, Chita τὸ ὄνομα, κατὰ τὸν χρονογράφον. Ἡ πόλις αὕτη, κειμένη εἰς τὰ πλευρὰ ὄρους καὶ περιέχουσα τριακοσίας οἰκίας κατοικουμένας ὑπὸ ἐμπόρων καὶ ἀλιέων, εἶχε λιμένα δυσπρόσιτον, διότι ἡ θάλασσα ἀπεσύρετο μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς, ὥστε καὶ αἱ κῶπαι καὶ τὸ πηδάλιον τῶν γαλερῶν ἔμενον ἄχρηστα. Κατόρθωσαν ὅμως νὰ φθάσωσιν εἰς τινὰ ὄρμον ὅπου ἠγκυροβόλησαν ἀκινδύνως· καὶ ἀποθάντες εἰς τὴν ξηρὰν Γάλλοι καὶ Ἰσπανοὶ ἀπέκτειναν καὶ ἠχμαλώτισαν πάντας τοὺς ἀντιστάντας, διήρπασαν καὶ ἔκαυσαν τὴν πόλιν, καὶ ἐκυρίευσαν δύο πλοῖα, ἅτινα ἀπέστειλον μετὰ τῆς ἄλλης λείας εἰς Harfleur.

Ἐκείθεν μετέβησαν εἰς Φαλμούθ, ὅπου σῶμα ἐνοπλον Ἀγγλων ἠτοιμάσθη πρὸς ἀντίστασιν. Καὶ ὁ μὲν Γάλλος εἶπεν ἀδύνατον τὴν ἀπόβασιν, ὁ δὲ Ἰσπανὸς ἐπέμεινε, καὶ τοσοῦτον, ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ ἔλθωσιν εἰς διάστασιν. Τὸ κοινὸν ὅμως συμφέρον καὶ ἡ πρὸς ἀλλήλους συμπάθεια συνδιήλλαξαν ταχέως τοὺς εὐγενεῖς τούτους ἰππότες, ἀποπλεύσαντας εἰς Πλυμούθ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀπόβασις ἦτο πολλὰ ἐπικίνδυνος, καθόσον μάλιστα οἱ Ἀγγλοὶ ἐκανονοβόλησαν σφοδρῶς τὰς γαλέρας, ἐβιάσθησαν νὰ ὑποχωρήσωσι καὶ νὰ διευθυνθῶσι πρὸς Πόρτλανδ' οἱ νησιῶται ὅμως κατέφυγον, ὡς ἔθος αὐτοῖς, εἰς τὰ σπῆλαια. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἀπεβίβασαν ὀλίγους ἄνδρας ἵνα κατασκευάσωσι τὴν χώραν· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἀνεκλήθησαν διὰ τὴν παλιόρριαν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ μὲν Γάλλοι δὲν ὑπήκουσαν, πολλοὶ δὲ ἐγχώριοι τοξόται καὶ ἄλλοι ἐνοπλοὶ ἔτρεξαν πρὸς βοήθειαν τῶν κατοίκων τῆς νήσου, ἀπεβιβάσθησαν καὶ οἱ λοιποὶ Γάλλοι καὶ Ἰσπανοὶ καὶ πολεμήσαντες γενναίως ἀπέκρουσαν τὸν ἐχθρὸν.

Ἐκείθεν μετέβησαν εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἀγγλίας, καὶ μαθόντες ὅτι δὲν ἦσαν μακρὰν τόπου κάλουμένου Ροοὶ διευθύνθησαν ἐκεῖ, διότι ὁ ἰσπανὸς ἀρχηγὸς ἐνθυμήθη ὅτι κατόκει εἰς Ροοὶ ὁ περιώνυμος καταδρομεὺς Ἑρρίκος Ραγε, ὅστις εἶχε κυριεύσει πολλὰ πλοῖα ἰσπανικὰ, κατακάουσι τὴν Gijon καὶ τὴν Finisterra, ἀρπάσει τὸν σταυρὸν τῆς Ἁγίας Μαρίας, ὅστις ἐλατρεύετο ὡς τὸ θαυματουργώτερον κειμήλιον τῶν μερῶν ἐκείνων, καὶ ἐνὶ λόγῳ προσηνῆσει μεγάλας ζημίας εἰς τὰ ἰσπανικὰ παραλία. Ἡ πόλις δὲν ἦτο ὠχυρωμένη· εἶχε μόνον ἕνα πύργον χρησιμεύοντα μᾶλλον ὡς σκοπευτήριον. Κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ ὁ Pero Nino ἀπεβίβασε ὀλίγους μόνον ἐκ τοῦ πληρώματος, οἵτινες ἐπεδόθησαν εἰς διαρπαγὴν. Καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἔφυγον οἱ κάτοικοι· μετ' ὀλίγον ὅμως, βοηθούμενοι ὑπὸ ἐνόπλων καὶ τοξοτῶν Ἀγγλων ἐπανῆλθον, καὶ ἀποσπάσαντες τὰς θύρας τῶν οἰκιῶν, ἔθεντο αὐτὰς ὡς προμαχῶνας ὁπισθεν τῶν ὀπίων ἐξηκόντιζον σωροὺς βελῶν κατὰ τῶν Ἰσπανῶν. Ὁ δὲ Πέρο Νίνο παρατηρήσας ὅτι ἐκινδύνευσεν οἱ Ἰσπανοὶ, ἀπεβιβάσθη μόνος μετὰ τοῦ λοιποῦ στρατοῦ καὶ τῆς σημαίας κρᾶζων Santiago! Santiago! Ἐλθόντες δὲ καὶ οἱ Γάλλοι ἀπέκρουσαν τοὺς Ἀγγλους, ἀπολέσαντες μεταξύ ἄλλων φονευθέντων καὶ ἕνα τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἑρρίκου Ραγε.

Μαθὼν ὁ Πέρο Νίνο ἐκ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Καμβρίας (Walles) ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας, καὶ ὅτι τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν Ἰβάν κερδήσαντος ἐσχάτως νίκην ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας ἐμελλε νὰ συγκεντρώσῃ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ πρὸς τὴν Κάμβριαν, ἐλυπήθη διὰ τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ Μαρτίνου Ρυζὶ διαφωνίαν.

διότι ἂν ἦσαν σύμφωνοι ἤθελον, ὡς ἔλεγε, προχωρήσει πορρωτέρω καὶ ἀποκτήσει πολλὴν δόξαν ἅμα δὲ καὶ πλοῦτη. Ἀπεφάσιον ὅμως νὰ μεταβῇ μέχρι Λονδίνου διὰ τοῦ Ταμέσα, καὶ, ἂν εἶναι συγκεχωρημένον νὰ διορθώσωμεν τὴν ὀπωσοῦν ἐσφαλμένην γεωγραφίαν τοῦ Ἰσπανοῦ γεωγράφου, ἤλθε μέχρι Γρίνουϊτς. Καὶ λαβὼν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ θαυμάσῃ μακρόθεν τὸ Λονδίνον, τὴν μεγάλην ταύτην πόλιν (una gran cibdad) ἀπέπλευσεν εἰς τὴν νῆσον Οὐάιτ, ὅπου ἀποβάς συνῆψε μικράς τινας μάχας, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν Γαλλίαν.

Μόλις δὲ ἠγκυροβόλησεν εἰς Harfleur καὶ ἰδοὺ ἔφθασε καὶ ὁ Μαρτίνος Ruiz ἡ εἰς μεταξὺ τῶν δύο ἀρχηγῶν Ἰσπανῶν ἐξήφθη ἐκ νέου δεινοτάτη, καὶ ἂν δὲν παρενέβαινε ὁ Γάλλος ἤθελον μονομαχήσει. Ἐπειδὴ δὲ ἕνεκα τῶν ἐναντίων ἀνέμων πᾶσα ἐπιχείρησις κατὰ θάλασσαν ἦτο ἀδύνατος, ὁ Πέρο Νίνο διασχίσας τὸν Σηκουάναν ἔφερε τὰς γαλέρας αὐτοῦ ἐνώπιον τῆς Ρατομάγου (Rouen).

Ἡ Ρατομάγος, λέγει ὁ χρονογράφος, εἶναι εὐγενεστάτη πόλις, πάντα τὰ ἀναγκαῖα τοῦ βίου παρέχουσα ἄφθονα. Ἐκεῖ αἱ ὄχθαι τοῦ Σηκουάνα εἶναι μεγαλοπρεπέσταται· ὠραῖαι οἰκίαι εὐγενῶν, ὠραῖα δάση, ὠραῖοι κῆποι, καὶ μοναστήριον Βενεδικτινῶν πλουσιώτατον καὶ πολλῆς τιμῆς ἀπολαῶν. Οἱ πρῶτοι τῆς πόλεως ἐλθόντες ἐπεσκέψθησαν τὸν ἀρχηγὸν καὶ ἐφιλοφόρησαν αὐτόν. «Οἱ Γάλλοι, προστίθησιν ὁ χρονογράφος, εἶναι εὐγενὲς ἔθνος, (noble nation de gente), εὐφρεῖς, νοήμονες, ἐν παντὶ δόκιμοι, ἔχοντες καλὴν ἀγωγὴν, προσηνεῖς τρόπους καὶ χάριν· ἐνδύονται φιλοκάλως, εἶναι εὐπαρήγοιστοι, γενναῖοι, ἀγαπῶσι ν' ἀρέσκωσι πρὸς τοὺς ἄλλους, τιμῶσι τοὺς ξένους καὶ ἐπαινοῦσι τὰς ἀγαθὰς πράξεις· εἶναι δὲ καὶ ἀξίεραστοι, καὶ φαιδροὶ, καὶ φιλήθοιοι, καὶ ὁμιλοῦσι μετὰ χάριτος. Καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες εἶναι ἐξ ἴσου ἐρωτόληπτοι, καὶ δὲν κρύπτονται ὁ ἕρος ἀρμόζει εἰς αὐτοὺς, διότι ἡ χώρα αὐτῶν κεῖται εἰς τὸ κλίμα τοῦ ἀστέρου τοῦ καλουμένου Ἀφροδίτη. (Que es en el clima de una estrella que dicen Venus.)» Καὶ ταῦτα λέγων ὁ χρονογράφος προπαρασκευάζει ἡμᾶς εἰς τὴν διήγησιν τῶν ἐρωτικῶν ἀνδραγαθημάτων τοῦ ἥρωος αὐτοῦ. Ὁ ἀναγνώστης δὲν θέλει δυσχεραστῆθαι, βεβαίως νὰ μάθῃ πῶς τὸ 1405 Ἰσπανὸς τις ναυτικὸς κατέτριψε τὰς ἡμέρας αὐτοῦ εἰς τὸν ὠραῖον ἐκεῖνον τόπον τῆς Γαλλίας, τὸν κείμενον τόσον εὐτυχῶς ὑπὸ τὸν πλανήτην τῆς Ἀφροδίτης.

Ἐξῆν πλησίον τῆς Ρατομάγου εὐγενῆς τις ἰππότης ὀνομαζόμενος Regnault de Trie, ἄλλοτε στόλαρχος τῆς Γαλλίας, ὅστις προσεκάλεσεν εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ τὸν Πέρο Νίνο· οὗτος δὲ δεχθεὶς τὴν πρόσκλη-

σιν καὶ μεταβάς εἰς Fontenay, ὅπου κατοκεῖ ὁ στόλαρχος, παρεκλήθη ὑπὸ τούτου νὰ διατρίψῃ παρ' αὐτῷ ἡμέρας τινὰς ὅπως ἀναλάβῃ ἀπὸ τῶν κόπων τῆς θαλάσσης. Ὁ στόλαρχος ἦτο καὶ γέρον, καὶ φιλάσθενος, ὡς πολλὰ παθῶν κατὰ τὰς ἐκστρατείας αὐτοῦ. Ἐξῆν δὲ εἰς τὴν ἐξοχὴν, ἀπολαύων παντὸς ὅ,τι ἦτο δυνατόν νὰ καταστήσῃ τὸν βίον ὅσον ἔνεστιν εὐχάριστον· ἡ οἰκία ἦτο ὠραία καὶ εἶχεν ἐπιπλαῶς ἄλλοξ ζενῶν τῶν Παρισίων. Εἶχε δὲ καὶ ὑπερπιστάς, καὶ ὑπηρετάς, καὶ ἐφημέριον καθ' ἡμέραν λειτουργοῦντα. Ἐμπροσθεν τῆς οἰκίας ἔρρεε ρύαξ ποτιζὼν τοὺς ἐξαισίους κήπους, ὀπισθεν δὲ ἐξετείνετο λίμνη εἰς ἣν ἐδύναντο ν' ἀλιεύωσι καθ' ἑκάστην πρωΐαν ἰχθεῖς ἰκανοὺς νὰ θρέψωσι τριακοσίους ἀνθρώπους. Ἐγίνετο δὲ ἡ ἀλιεῖα ἐκβαλλομένου τοῦ ὕδατος διὰ τινος ὀπῆς ἀνοιγομένης καὶ κλειομένης κατὰ θέλησιν, καὶ μετὰ ταῦτα ρύαξ ἄνωθεν τῆς λίμνης κείμενος ἐγέμιζεν ἐκ νέου τὴν λεκάνην ἐντὸς τινῶν ὡρῶν. Ὁ στόλαρχος εἶχε καὶ τεσσαράκοντα ἕως πενήκοντα θηρευτικὸς κύναι, καὶ ὑπηρετάς δι' αὐτοὺς, καὶ εἰκοσιν ἀναβάτας ἵππους κλ. Ἄγρεμιῶν δὲ, οἷον ἐλάφων, δορκάδων, κάρων, ἐπλούτου τὰ δάση αὐτοῦ. Ἀλλὰ καὶ ἰερακοτροφεῖον εἶχε πληρὸς εὐγενῶν ἰεράκων. Τὸ ἐπιφθονώτατον δὲ πάντων ὧν εἶχεν ὁ γέρον οὗτος ἰππότης ἦτο ἡ σύζυγος αὐτοῦ, ὠραιότερα πασῶν τῶν ἐν Γαλλίᾳ γυναικῶν, ἐξ εὐγενεστάτου οἴκου τῆς Νορμανδίας, περὶ ἣν ἔβλεπες πάντα κόσμον καὶ πᾶσαν πολυτέλειαν ἀρμόζουσαν εἰς μεγάλην δέσποιναν. Ἡ οἰκία ἐν ἣ κατοκεῖ, ἔκειτο μὲν ἐν τῇ αὐτῇ περιοχῇ, ἦτο ὅμως χωριστὴ τῆς τοῦ στολάρχου· συνεκινῶν δὲ αἱ δύο οἰκίαι διὰ κινητῆς γεφύρας ἀναδιαιζομένης καὶ καταβιβαζομένης κατὰ θέλησιν. Διεξοδικῆ θὰ ἦτο ἡ διήγησις τοῦ μεγαλοπρεποῦς βίου τῆς κυρίας αὐτῆς· ἐξ νέου εὐγενεῖς, κομψῶς ἐνδεδυμένα, δύο μόνον ἔργα ἔχουσαι νὰ στολιζῶνται ἐπιμελῶς καὶ νὰ συνοδεύωσι τὴν κυρίαν ἥτις εἶχε καὶ πολλὰς ἄλλας θαλαμηπόλους, ὑπηρετοῦν αὐτήν. Θέλω, λέγει, ὁ χρονογράφος, νὰ διηγηθῶ κατὰ τάξιν τὰ τῆς οἰκίας τῆς δεσποίνης αὐτῆς· τὸ πρῶτον παραλαμβάνουσα τὰς δεσποινίδας μετέβαινε εἰς παρακείμενον μικρὸν δάσος, ὅπου σιωπηλαὶ ἀναγίνωσκον, ἑκάστη κατ' ἴδιαν, τὴν προσευχὴν αὐτῶν, κρατοῦσαι Σύνοψιν καὶ κομβολόγιον. Μετὰ τὴν προσευχὴν ἐπέστρεφον εἰς τὴν οἰκίαν δρέπουσαι καθ' ὁδὸν ἄνθη, καὶ εἰσερχόμεναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἤκουον τὴν λειτουργίαν. Μετὰ ταῦτα ἤρχετο τὸ πρόγευμα συγκείμενον ἐξ ὀρνίθων καὶ καρδαλῶν, καὶ ἐξ ἄλλων πτηνῶν ἐπὶ ἀργυροῦ δίσκου μετ' οἴνου. Αἱ ἔχουσαι ὄρεξιν ἔτρωγον ὅ,τι ἤθελον, ἡ δὲ δέσποινα προεγεύετο σπανίως, μικρὸν τι μόνον δοκιμάζουσα ὁσάκις εἶχε ξένον προσκεκλημένον. Μετὰ τὸ πρόγευμα ἡ δέσποινα καὶ αἱ ἐξ ὀρέας αἱ

συναδευόμεναι ὑπὸ τῶν ἵππων καὶ τῶν ξένων, ἀνέβαινον τοὺς ὠραιότερους ἵππους τοῦ στολάρχου, καὶ ὑπήγαινον εἰς ἀπόλαυσιν τῆς δρόσου τῆς ἐξοχῆς, ὅπου ἐπλεον στεφάνους ἐξ ἀνθέων, ἐνῶ βραψωδὸς τις ἔψαλλε lais, delais, virelais, rondeaux, complaintes, ballades καὶ παντοειδεῖς chansons, διότι οἱ Γάλλοι ἐξέχουσιν εἰς τὴν τέχνην τοῦ ψάλλειν.»

Ἐνόσφ διέτριβεν ὁ Πέρο Νίνο εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ στολάρχου, συνώδευε μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν, τὰς κυρίας ἀπερχομένας εἰς περίπατον, καὶ ἐπανερχόμενος εὕρισκεν ἑτοίμον τὸ γεῦμα. Ὁ δὲ γέρον ἰππότης, μὴ δυνάμενος πλέον νὰ ἰππεύῃ, ἐφιλοφρόνει τοὺς ξένους μετὰ μεγίστης χάριτος. Ἦτο φιλοπροσήγορος εἰς ἅκρον εἰ καὶ φιλάσθενος. Εἰς τὴν κυρίαν τράπεζαν ἐκάθητο ὁ στόλαρχος, ἡ δέσποινα καὶ ὁ Πέρο Νίνο· ὁ δὲ ἀρχιτρίκλινος διέτασσε τὰς θέσεις τῶν λοιπῶν, καθίζων πλησίον ἑκάστης κυρίας ἕνα κύριον· τὸ γεῦμα ἦτο πλουσιώτατον καὶ ποικίλον· εἶχε κρέας, ἰχθῦς, ὀπώρας, κατὰ τὴν ἡμέραν. Διαρκούντος δὲ τοῦ γεύματος ὁ ὁμιλῶν μετὰ χάριτος καὶ εὐλαβείας περὶ πολέμου καὶ ἔρωτος ἠκούετο εὐχαρίστως, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐσήμαινον μουσικὰ ὄργανα· μετὰ δὲ τὴν Εὐχαριστίαν, ἀφαιρεθείσης τῆς τραπέζης, ἤρχοντο οἱ μουσικοὶ ἡ δέσποινα ἐχόρευε μετὰ τοῦ Πέρο Νίνο, καὶ οἱ λοιποὶ μετὰ τῶν δεσποινίδων. Μετὰ τὸν χορὸν, διαρκούντα ὦραν μίαν, ὁ μὲν Πέρο Νίνο ἐδίδοε φίλημα (daba paz) εἰς τὴν δέσποιναν, οἱ δὲ ἄλλοι εἰς ἐκείνας μετ' ὧν ἐχόρευσαν, ἐπὶ ἀναψυκτικὰ, καὶ ἕκαστος ἀπεχώρει εἰς τὸν ἴδιον θάλαμον ἵνα ἀναπαυθῇ. Ὁ Πέρο Νίνο κατοκεῖ εἰς μέρος ὠραιώτατον ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς κυρίας.

Μετὰ τὴν ἀνάπαυσιν ἀνέβαινον ἐκ νέου εἰς τοὺς ἵππους καὶ ἐπεδίδοντο εἰς θήραν δι' ἰεράκων. Ἡ δέσποινα ἐκράτει μόνη τὸν ἴδιον ἰεράκα, καὶ ἐδίδοε τὸ σημεῖον ἀπολύουσα αὐτὸν μετὰ χάριτος ἐξαισίας. Καὶ εὐθὺς ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἠμιλλῶντο τίς νὰ κυνηγήσῃ καλῆτερα· τὰ πτηνὰ ἐπέτων, οἱ ἰεράκες ἤρπαζον αὐτὰ, οἱ κύνες ἐπιπτον εἰς τὴν λίμνην κλ. Ἄρου δὲ εὐθύμουν κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον ἀρκετὰ, ἡ δέσποινα ὠδήγει αὐτοὺς εἰς εὐρὴν λειβάδιον, ὅπου εὕρισκεν ἐξαισίον δειλινὸν ἄριστον ἐκ κρεάτων κρυερῶν καὶ οἴνου· μετ' αὐτὸ αἱ κυρίαὶ κατεσκευάζον τραγωδοῦσαι ἀνθοδέσμας. Τὴν νύκτα ἐπανερχόμενοι πάντες εἰς τὴν οἰκίαν ἐδείπνου, περιεπάτου ὑπὸ τὴν λάμπην τῆς σελήνης, ἐχόρευον φωτιζόμενοι ὑπὸ λαμπάδων, ἐκαληνυκτίζοντο καὶ μετέβαινον εἰς τοὺς κοιτῶνας αὐτῶν.

Ταῦτα ἐγίνοντο ὁσάκις ὁ Ἰσπανὸς ἐπεσκέπτετο τὸν στολάρχον. Τὰ πάντα διετάσσοντο ὑπὸ τῆς μεγάλης δεσποίνης, ἥτις διεύθυνε τὰς ὑποθέσεις τοῦ συζύγου αὐτῆς, μὴ φροντίζοντος πλέον περὶ οὐδενὸς πράγματος. Ὁ Πέρο Νίνο δὲν ἔμεινε ἀναίσθη-

τος εἰς τὴν τόσῃν εὐγένειαν· ἡ δὲ δέσποινα ἔστειλεν αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν πατέρα αὐτῆς κατοικοῦντα ὠσαύτως εἰς Νορμανδίαν.

Ἀλλὰ μεταξὺ τοῦ ἠδυπαθοῦς τούτου βίου ὁ Ἰσπανὸς ἀρχηγὸς δὲν ἐλησμόνησε τὰ συμπερόντα τοῦ στολίσκου. Καὶ ἐπειδὴ πᾶν τὸ ἐκ Καστιλλίας ἀργύριον εἶχεν ἀναλωθῆ, ἀπῆλθεν εἰς Παρισίους ὅπως ζητήσῃ τὰ κατὰ τὴν μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἰσπανίας συνθήκην χορηγήματα. Ἡ Γαλλία τότε ἔνεκα τῆς παραφροσύνης Καρόλου τοῦ ΣΤ', κατεσπαράσσετο ὑπὸ διχοστασιῶν, καὶ ὁ Ἰσπανὸς ἰππότης ἠναγκάσθη νὰ δεῖξῃ χαρακτηρὰ σταθερὸν ὅπως τύχη δικαιοσύνης. Ἐπανελθὼν δὲ εἰς Ρατομάγον ἔμαθεν ὅτι ἐν τῷ διαστήματι τῆς ἀπουσίας αὐτοῦ ὁ ἀγαθὸς στόλαρχος Regnault de Trie «εἶχε μεταβῆ ἀπὸ τῆς ζωῆς εἰς τὸν θάνατον». Ἡ χήρα αὐτοῦ ἐμήνυσε τὸν Ἰσπανὸν, καὶ ἐνῶ ἔψαλλον τὰ ἐγκώμια τοῦ ἀποθανόντος χάριν παρηγορίας, ἠράσθησαν ἀλλήλων. Καὶ ἀνταλλάξαντες δῶρα καὶ ἐχέγγυα ἔρωτος ὡς ἀληθεῖς ἐρασταί, ἀπεφάσιον νὰ γίνωσι σύζυγοι· ὁ γάμος ὅμως ἦτο ἀδύνατον νὰ τελεσθῇ διὰ δύο λόγους· πρῶτον μὲν διότι ὁ Πέρο Νίνο ἀπήρχετο εἰς πόλεμον καὶ εἶχεν ἀνάγκην τῆς ἀδείας τοῦ βασιλέως καὶ κυρίου αὐτοῦ, δεύτερον δὲ διότι ἡ Κ. τοῦ Fontenay, ὡς πρὸ μικροῦ χηρεύουσα, ἤσχύετο νὰ ὑπανδρευθῇ τότε. Συναπεφασίσθη λοιπὸν νὰ ἀνταγαπῶνται μετ' ὑπομονῆς ἔτη δύο, ἀπομακρύνοντες ἐν τοσούτῳ εἰ χρεῖα πᾶν τὸ ἐμποδῶν.

Ὁ Πέρο Νίνο ἀποχαιρετίσας τὴν ὠραίαν χήραν, ἐπανῆλθεν εἰς Ρατομάγον καὶ ἐκεῖθεν εἰς Harfleur ὀδηγῶν τὰς γαλέρας· ἀλλὰ κατὰ τὸν διάπλου, ἰδοὺ αἴφνης σκοτίζεται ὁ ἥλιος. Οἱ ναῦται ἀγνοοῦντες τὴν ἐκλειψὴν δειλιῶσι, κρίζουσιν ὅτι ὁ Θεὸς ὠργίσθη κατ' αὐτῶν, καὶ ὅτι συνετὸν εἶναι ἡ νὰ καταλείπωσι τὸν πόλεμον, ἡ τοῦλάχιστον νὰ μὴ πλεύσωσιν ἕνα μῆνα. Οἱ μὲν ἀξιοῦσιν ὅτι ὁ ἥλιος εἶναι τραυματίας ἡ ἀσθενῆς, εἰς σημεῖον πανωλεθρίας, οἱ δὲ ὅτι προμηνύεται τρομερὰ τρικυμία, ἕκαστος δὲ ἐρμηνεύει τοὺς ἰδίους φόβους κατὰ τὴν φαντασίαν αὐτοῦ. Τότε ὁ Πέρο Νίνο λαβὼν τὸν λόγον ὠμίλησε περὶ τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, προομιμασθεῖς χριστιανικῶς ὅπως ἐξηγήσῃ τὴν ἐκλειψὴν ὡς φαινόμενον ὄλως φυσικόν. Οἱ ναῦται καὶ οἱ στρατιῶται κατανυγέντες καὶ πεισθέντες ὅτι δεισιδαίμων ἦτο ὁ φόβος αὐτῶν, ἀνέλαβον θάρρος, ὅτε μάλιστα εἶδον ἀναφανέντα τὸν ἥλιον, ὡς προεῖπεν ὁ ἀρχηγός. Ἐλθόντες εἰς Harfleur εὗρον τὸν ἀρχαῖον σύντροφον Charles de Savoisy, καὶ ἀπέπλευσαν καὶ οἱ δύο εἰς ἀναζήτησιν ἀγγλικῶν πλοίων. Ἐλθόντες δὲ εἰς Calais, πόλις ἀγγλικὴν κειμένην ἐπὶ τῆς Γαλλίας, ἀπῆντησαν τὸν ἀγγλικὸν στόλον ἐν ὧρα βαθυτάτης γαλήνης. Καὶ ὁ μὲν Γάλλος, φρονιμώτερος τοῦ Ἰσπανοῦ ἦτο γνώμης ν'.

αναχωρήσει, διότι προέβλεπον ότι και συνηνωμένοι αἱ δύο μοῖραι δὲν ἦσαν ἱκαναὶ ν' ἀντιπαλαίωσι πρὸς τὸν πολυαριθμότερον στόλον τῶν ἐχθρῶν· ὁ Πέρο Νίνο ὅμως ἐπέμενεν· ἡ μάχη ἤρχισε, καὶ ἐπειδὴ ἐπνευσεν ἄνεμος, οἱ Γάλλοι ἠναγκάσθησαν νὰ στραφῶσιν. Ὁ Πέρο Νίνο ὑποθέσας προδοσίαν, ἡ τοῦλάχιστον ἔλλειψιν ἀνδρῶν, «Θὰ πολεμήσω, ἀνέκραξε, μόνος,» ἀλλὰ δὲν εἶδεν ὅτι ἐναντίον τῶν διαταγῶν αὐτοῦ καὶ αἱ ἰσπανικαὶ γαλέραι ἠκολούθουν τὰς γαλλικάς. Τὸ πλήρωμα τῆς ναυαρχίδος ἐνθουσιασθὲν, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ, ἐπλησίασεν εἰς τὸ μεγαλύτερον πλοῖον τῶν Ἀγγλῶν· τρομερὰ ὑπῆρξεν ἡ μάχη· ἀλλ' αἴφνης ὁ ναυαγωγός, παρὰ τὰς διαταγὰς τοῦ ἀρχηγοῦ, ἤλλαξε τὸν δρόμον. Δέκα ἐκ τῶν ἐλαφροτέρων πλοίων τοῦ ἐχθροῦ ἠγωνίσθησαν ἵνα κατάσχῃ τὴν γαλέραν τοῦ ἰσπανοῦ ἀρχηγοῦ, καὶ θὰ ἐπετύγγανον ἂν ὁ Κάρλοσ de Savoisy δὲν ἤρχετο εἰς βοήθειαν αὐτοῦ, καὶ δὲν διεσκόρπιζε δι' ἐπιτηδείου τρόπου τὰ δέκα ἐχθρικά πλοῖα. Εὐτυχῶς ἔπεσε καὶ πάλιν ὁ ἄνεμος, καὶ αἱ γαλέραι προφθάσασαι εἰσῆλθον εἰς Gravelines. Τότε ὁ Πέρο Νίνο ἐβλασφήμησεν ἐναντίον τῆς ἀστασίας τοῦ καιροῦ, ἐμποδίσαντος, ὡς ἐφρόνει, αὐτὸν νὰ νικήσῃ κατὰ κράτος τὸν ἐχθρόν. «Μίαν ὥραν, ἀνεφώνει, ἂν διήρκει ἡ γαλήνη θὰ ἐκυριεύομεν ὅλον τὸν στόλον.» Καὶ ἀξιόλογος θὰ ἦτο ἡ λεία, διότι ναύαρχος αὐτοῦ ἦτο ὁ Ἑβρίκος Page, ὅστις ἔφερε τὴν θυγατέρα τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας καὶ τὴν προῖκα αὐτῆς πρὸς τὸν δούκα τῆς Ὀλλανδίας, τὸν μέλλοντα αὐτῆς σύζυγον.

Ἐν τοσοῦτῳ ἡ πῆρα ἀπέδειξεν εἰς τὸν ἰσπανὸν ἀρχηγὸν ὅτι αἱ γαλέραι αὐτοῦ ἦσαν τόσον ἐπιτήδεια νὰ πλεύσωσιν εἰς τὸ μεταξὺ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας στενὸν, ὅσον καὶ αἱ κάμηλοι νὰ ἀναβῶσιν εἰς ἔρεινὰ μέρη. Εἰς μάτην ἀνέμενον ὀλόκληρον μῆνα ὅπως ὁ καιρὸς διευκολύνῃ νέαν ἐκστρατείαν κατὰ τῶν παραλίων τῆς Ἀγγλίας· ἠναγκάσθη δὲ καὶ νὰ χωρισθῇ ἀπὸ τοῦ φίλου αὐτοῦ de Savoisy, ὅστις δὲν εἶχε πλέον πῶς νὰ πληρώσῃ τοὺς μισθοὺς τῶν πληρωμάτων καὶ νὰ ἐπισκευάσῃ τὰ πλοῖα. Εὐτυχῶς ἐξ νορμανδικῶν πλοίων, καλῶς ἐφωπλισμένα, ἠνώθησαν μετ' αὐτοῦ, ὅπως λεηλατήσωσι τὰ βρετανικὰ παράλια. Συναντήσας δὲ καὶ ἀριθμὸν τινα γαλλικῶν πλοίων, προέτεινεν εἰς αὐτὰ νὰ μετακομίσωσι στρατὸν εἰς τὴν νῆσον Ἰερσέυ, ὅπου ἔμελλε νὰ πλουτήσωσι διαρπάζοντες τὴν χώραν. Τὰ πλοῖα ἐδέχθησαν, καὶ οὕτω ὀδηγῶν ἀξιόμαχον στόλον ὁ Πέρο Νίνο ἐφθασεν ἐντὸς δύο ὡρῶν εἰς τὴν νῆσον ταύτην. Ἀπόσπασμα εἴκοσι περίπου ναυτῶν ἀποβὰν τότε ἄνευ ἀδείας ὅπως συνάξῃ ὄστρακκα, περιέπεσεν εἰς τὰς χεῖρας τῶν νικητῶν. Εὐθὺς λοιπὸν ὁ ἀρχηγὸς διεκήρυξεν ὅτι ὅστις ἀποβῇ ἄνευ ἀδείας θέλει τιμωρηθῆν διὰ θανάτου.

Πλησίον τῆς Ἰερσέυ ὑπῆρχε νησίδιον ἔχον ναῶν τῆς Παναγίας, μέρος κατάλληλον διὰ τοὺς ἰσπανοὺς καὶ τοὺς Γάλλους, διότι ἐδύναντο νὰ ἀποβαίνωσι πατοῦντες ἐπὶ σανίδος καὶ νὰ ἀμύνωνται ἐναντίον πολυαριθμῶν στρατευμάτων, ἂν καὶ τὸ διάστημα τὸ ὁποῖον ἐχώριζεν αὐτοὺς ἀπὸ τῆς Ἰερσέυ ἐγίνετο βρατὸν ἐν ὥρᾳ παλιρροίας. Ἀπέβησαν λοιπὸν, καὶ κατὰ συμβουλήν τῶν ἀξιωματικῶν ὁ Πέρο Νίνο ἀπεμάκρυνε τὰ πλοῖα, ὅπως μὴ ἔχη τις τὴν ἐλπίδα νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτά. Διαταγαὶ δὲ ἐδόθησαν νὰ ὦσι πάντες ἔτοιμοι δύο ὥρας πρὸ τῆς ἡμέρας. Ὁ ἥλιος δὲν εἶχεν ἀνατελεῖ εἰσέτι ὅτε πάντες ἦσαν ὀπλισμένοι· αἱ σάλπιγγες ἐσήμανον τὸν ἐμβατήριον καὶ ὁλος ὁ στρατὸς ἐκινήθη. Ὁ Πέρο Νίνο διατάξας τὰ τοῦ στρατοῦ δὲν ἐλησμόνησε καὶ τὴν συνήθη δημηγορίαν. «Φίλοι, εἶπε, πρὸς τάγμα φέρον τὸ ἐμφαντικὸν ὄνομα Pillartes (ληϊστήρων), προσέχετε, εὐρίσκεσθε εἰς τόπον ἐχθρικόν. Προσέχετε τοὺς Ἀγγλους· ἰδοὺ αὐτοὶ καλῶς ὀπλισμένοι, παρατεταγμένοι εἰς μάχην, ἔτοιμοι καὶ εἰς ἄμυναν καὶ εἰς ἐπίθεσιν· καὶ εἶναι μὲν πολυάριθμοι, δὲν ὠφελεῖ ὅμως αὐτοὺς ὁ ἀριθμὸς, διότι δὲν εἶναι ἀνδρείοι. Ἐνθυμήθητε ὅτι ἔχετε ὀπισθεν ὑμῶν τὴν θάλασσαν, καὶ ὅτι πλοῖα ἵνα καταφύγετε εἰς αὐτὰ δὲν ἔχετε. Μεταξὺ ἐχθροῦ καὶ θαλάσσης, μεταξὺ τοῦ κινδύνου ν' ἀποθάνετε σιγμάλωτοι ἢ νὰ πνιγῆτε, ἢ φυγῇ εἶναι ἀδύνατος. Ἡξεύρετε πῶς οἱ Ἀγγλοὶ μεταχειρίζονται τοὺς ἰσπανοὺς· ἂς μὴ μείνῃ λοιπὸν εἰς τὰς χεῖρας αὐτῶν μηδεὶς αἰχμάλωτος. Ἐὰν δὲ ἀντισταθῆτε γενναίως, θ' ἀποκτήσετε δόξαν καὶ πλοῦσιον λάφυρα. Ἐπικαλέσθητε τὸν ἅγιον Ἰάγον, τὸν προστάτην τῆς Ἰσπανίας, ὅστις θὰ σᾶς βοηθήσῃ.» Πλέον τῶν χιλίων ἰσπανῶν, Νορμανδῶν καὶ Βρετανῶν ἦσαν ὑπὸ τὰς ὀδηγίας τοῦ Νίνο Πέρο· τούτους ἐπιθεωρήσας ὁ ἀρχηγὸς εἶπεν ἐκάστῳ πῶς ἔπρεπε νὰ φερθῇ.

Οἱ νησιῶται περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας πεζῶν μετὰ διακοσίων ἰπέων ἀντιπαρατάχθησαν γενναίως, καὶ τρομερὰ ὑπῆρξεν ἡ συμπλοκή· ἐμάχητο ἄνθρωπος πρὸς ἄνθρωπον· μετὰ δὲ τὴν πρώτην προσβολὴν ἀφέντες τὰς λόγχας ἀνέσπασαν τὰ ξίφη, τὰς μαχαίρας καὶ τοὺς πελέκει. Ἡ μάχη ἦτο ἀμφίβροπος, ὁ δὲ Πέρο Νίνο, ὅστις κατὰ τὸν χρονογράφον παρόντα καὶ μαχόμενον ἐπέφερε τὴν κρίσιν, ἰδὼν ἔτι ὀρθὴν λευκὴν σημαίαν φέρουσαν τὸν σταυρὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἐνῶ τόσαι ἄλλαι εἶχον ἀνατραπῆ, ἐκάλεσε τὸν βρετανικὸν ἰππότην Ἐκτωρ de Pombrignes, ὡς καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν ἀνδρειότερους Νορμανδοὺς στρατιώτας καὶ εἶπε· «Φίλοι, ἐνόσω ἐκεῖνη ἢ σημαία ἴσταται ὀρθή, οἱ Ἀγγλοὶ δὲν θὰ νικηθῶσιν· ἂς ὑπάγωμεν πρὸς αὐτὴν καὶ ἂς πασχίσωμεν νὰ τὴν κυριεύσωμεν.» Ὁ Ἐκτωρ, ἐράμιλλος τοῦ τρώου στρατηγοῦ, λαβὼν εὐθὺς πεντήκοντα ἄν-

δρείους ἔδραμε μετὰ τοῦ Πέρο Νίνο κατὰ τῆς σημαίας, τὴν ὁποῖαν ὑπερήσπισε γενναίως ὁ φέρων αὐτὴν οικονομικὸς ἔφορος τῆς νήσου, ὅστις ὅμως ἔπεσε καὶ κατεπατήθη. Τότε οἱ Ἀγγλοὶ ἔστρεψαν τὰ νῶτα βίβαντες καὶ θώρακας καὶ περικεφαλαίας ὅπως φύγωσι ταχύτερον. Οἱ δὲ ἰσπανοὶ καὶ οἱ Γάλλοι ἦσαν τόσῳ κεκοπιακότες, ὥστε δὲν ἐδυνήθησαν νὰ καταδιώξωσι τοὺς φεύγοντας. Οἱ ληϊστῆρες μόνον ἠσθάνθησαν ἀναγεννόμενον ὅλον αὐτῶν τὸ θάρρος κατὰ τὴν κρίσιμον ἐκείνην ὥραν, δικαιώσαντες κατὰ πάντα τὸ ἴδιον ὄνομα ἄνευ φόβου καὶ ἄνευ τύψεως συνειδήσεως.

Ὁ δὲ Πέρο Νίνο συλλαβὼν πολλοὺς ἵππους ἐχθρικούς· ἔστειλεν ἐπ' αὐτῶν πενήκοντα ἄνδρας ἵνα ἀνακαλέσωσι τοὺς ἐσκορπισμένους στρατιώτας, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπανῆλθεν εἰς τὴν νῆσον Ἀγ. Μαρίαν ὅπως διανυκτερεύσῃ. Ἐρωτήσας δὲ τοὺς αἰχμαλώτους περὶ τῶν ἐν Ἰερσέυ δυνάμεων, περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κατοίκων καὶ περὶ τοῦ ἀγγλικοῦ στόλου, ἔμαθεν ὅτι ὑπῆρχον πέντε ἀκροπόλεις καλῶς ἐφωδιασμένα καὶ φρουρούμενα ὑπὸ Ἀγγλῶν ὅτι οἱ κάτοικοι ἐδύναντο νὰ δώσωσι τέσσαρας ἢ πέντε χιλιάδας ἀνδρῶν ἱκανῶν νὰ πολεμήσωσιν· ὅτι οἱ πολῖται, οἱ χωρικοὶ καὶ οἱ ἀλιεῖς κατόικουν μεγάλην πόλιν περιεζωσμένην ὑπὸ χαρακωμάτων καὶ τάφρων· ὅτι ἐκεῖ εἶχον τὰς γυναῖκας, τὰ τέκνα καὶ τὰ κτήματα αὐτῶν· ὅτι πάντες οἱ σωθέντες ἐκ τῆς μάχης ἦσαν ἀποφασισμένοι ν' ἀποθάνωσι μᾶλλον ἢ ν' ἀφήσωσι τὸν ἐχθρὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν, καὶ ὅτι ὁ ἀγγλικὸς στόλος, συγκείμενος ἐκ διακοσίων καλῶς ὀπλισμένων πλοίων ἦτο εἰς Πλυμουθ ἀναμένων καιρὸν ἐπιτήδειον ἵνα ἐξέλθῃ.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἰσπανὸς συνεκάλεσεν εἰς συμβούλιον τοὺς ἰππώτας, καὶ πάντες ἀνεφώνησαν νὰ κυριεύσωσιν ἐξ ἐφόδου καὶ νὰ παραδώσωσι τῷ πυρὶ τὴν πόλιν· ἀλλ' ἐκεῖνος εἶπεν ὅτι προτιμότερον ἦτο νὰ κατακτῆσιν παρὰ νὰ καύσωσι τὴν πόλιν· οἱ δ' ἐκ Γαλλίας εἶπον ὅτι ἀδύνατος ἦτο ἡ κατάκτησις ἂν δὲν ἐκυριεύουν τὰ πέντε φρούρια, καὶ ὅτι εὐκολώτερον καὶ ἀσφαλέστερον ἦτο νὰ λεηλατήσωσι τὴν νῆσον καὶ ν' ἀπέλθωσιν. «Ἄς ὑπάγωμεν κατὰ πρῶτον, ἐπανέλαβεν ὁ ἀρχηγός· εἰς τὴν πόλιν, καὶ ἂς ἴδωμεν ἂν οἱ καλοὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι θελήσωσι νὰ δεχθῶσιν τὴν μάχην, εἰδεμὴ τότε σκεπτόμεθα τί μέλει γενέσθαι.» Εἶπε καὶ διέταξε νὰ ὦσι πάντες ἔτοιμοι ὡς καὶ τὴν πρώτην φοράν, καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἀπὸ πρωῆτας ἐσήμανον αἱ σάλπιγγες. Ὁ στρατὸς ἐξῆλθε τότε τῶν χαρακωμάτων ἐν τάξει ἔχων ἐμπροσθοφυλακίαν καὶ ὀπισθοφυλακίαν, βοηθουμένην ὑπὸ ἑκατὸν πενήκοντα ἰπέων. Ἐστειλε δὲ ὁ ἀρχηγός πρὸς τὴν πόλιν δύο λεύγας ἀπέχουσας, προσκόπους ἐντολὴν ἔχοντας νὰ κατακάψωσι πᾶν τὸ προστυχόν, τῆς

χώρας οὔσης πλήρους οἰκιῶν, κήπων, ἀγρῶν κτλ. Λυπηρότατον δὲ ἦτο νὰ βλέπῃ τις καίόμενον ὅλον ἐκεῖνον τὸν ὑπὸ χριστιανῶν κατοικούμενον τόπον. Μετ' ὀλίγον παρουσιάσθη καθ' ὅδον Ἀγγλὸς τις κήρυκος ἐνδυμα φέρων, ὅστις, κατ' αἴτησιν αὐτοῦ, ὠδηγήθη πρὸς τὸν ἀρχηγόν· ἐστέλλετο δὲ παρὰ τῶν κατοίκων ἵνα ζητήσῃ ἔλεος. «Ἐνίκησες αὐτοὺς, εἶπε, κατὰ τὴν μάχην, ἐτραυματίσες καὶ ἐφόνευσες αὐτοὺς ἠγματοῦσι δὲ καὶ πολλοὺς, τώρα δὲ φαίνεται ὅτι θέλεις καὶ νὰ καταστρέψῃς κατὰ κράτος αὐτούς· σὲ παρακαλοῦσι λοιπὸν νὰ παύσης πλέον, πρῶτον διὰ τὸν Θεόν, διότι εἶναι καθολικοὶ χριστιανοὶ καὶ ὄχι ἐχθροὶ τῆς πίστεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ δευτέρον διὰ τὴν βσιλίαν τῆς Καστιλλίας, ἧτις εἶναι γέννημα τοῦ Βασιλείου τῆς Ἀγγλίας, καὶ βασιλισσά σου, καὶ, ὡς ἠξεύρεις, δὲν θὰ εὐχαριστηθῇ διὰ ταύτην τὴν καταστροφὴν. Εὐσπλαγχνίσθητι λοιπὸν αὐτούς.» — «Ἐπίστρεψον, ἀπεκρίθη ὁ Πέρο Νίνο, πρὸς τοὺς ἀποστειλαντάς σε καὶ εἶπε νὰ μὲ στείλωσι τέσσαρας ἢ πέντε ἀνθρώπους ἐκ τῶν καλητέρων ἵνα συνομιλήσω μετ' αὐτῶν· ὑπόσχομαι δὲ ὅτι θέλουσιν ἔλθαι καὶ ἀναχωρήσει χωρὶς νὰ πάθωσι τι κακόν.» Ἀπελθόντος δὲ τοῦ Ἀγγλοῦ ἡ πόλις ἐξαπέστειλε πρὸς τὸν ἰσπανὸν πέντε ἐντίμους ἄνδρας, οἵτινες ἠσπάσθησαν τὴν χεῖρα αὐτοῦ. «Ἐμάθα, εἶπε, τὰ κατ' ἐμοῦ παράπονα τῆς πόλεως· ἠξεύρετε ὅμως ὅτι ὅταν ὁ στόλος τῆς Ἀγγλίας ὑπάγῃ νὰ πολεμήσῃ πρὸς τὴν ἰσπανίαν, προσορμίζεται ἐδῶ, καὶ προμηθεύεται ἀνθρώπους καὶ τροφάς. Εἴσθε λοιπὸν ὅλοι ἐχθροὶ μου. Πλὴν τούτου αἱ νῆσοι αὐταὶ εἶναι κτήμα τῆς Βρετανίας, καὶ ὑμεῖς εἴσθε ὑπήκοοι Βρετανοὶ πρὶν ἢ ἐρεθισθέντες ὑπὸ τῆς κακίας ἐκείνων παρ' ὧν ἐστάλητε, ἐπαναστατήσετε καὶ γίνετε Ἀγγλοὶ. Διὰ ταῦτα δέχθητέ με κύριον, καὶ ὑποτάχθητε εἰς ἐμὲ ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως τῆς Καστιλλίας· εἰδεμὴ καὶ ὑμεῖς καὶ ὁ τόπος ὑμῶν θέλετε παραδοθῆ εἰς πῦρ καὶ εἰς σιδήρον.» Οἱ δὲ πέντε ἀπεσταλμένοι ἀπεκρίθησαν· «Ἐἶναι ἀληθινόν, κύριε, ὅτι αἱ τέσσαρες αὐταὶ νῆσοι ἀνήκον ἄλλοτε εἰς τὴν Βρετανίαν καὶ ὅτι καταγόμεθα ἀπὸ τῶν Βρετανῶν· ἀλλὰ πρὸ πολλοῦ καθυπέταξαν αὐτὰς οἱ Ἀγγλοὶ, καὶ εἴμεθα ἠναγκασμένοι, ὡς καὶ ἄλλοι λαοὶ, νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τοὺς ὑμετέρους ἐχθρούς, καὶ νὰ ὑπηρετῶμεν ἔντινα δὲν ἀρέσκομεν, ὄχι ἀπὸ ἀγάπην ἀλλ' ἀπὸ φόβον, βιαζόμενοι καὶ ὄχι εὐχαρίστως. Οἱ πατέρες ἡμῶν ἀφῆκαν ἡμᾶς εἰς δουλείαν, δὲν δυνάμεθα ν' ἀπαλλαγθῶμεν αὐτῆς, ἐὰν ἄλλοι ἰσχυρότεροι δὲν ἀπαλλάξωσιν ἡμᾶς, ἐνόσω τὰ φρούρια εὐρίσκωνται εἰς χεῖρας τῶν Ἀγγλῶν. Ὅθεν, κύριε, ἐὰν κυριεύσετε τὰς ἀκροπόλεις, ὑποτασσόμεθα εἰς ὑμᾶς· διαφορετικὰ, ὅτι καὶ ἂν κάμωμεν δὲν θὰ ὠφελήσῃ· δὲν θὰ ἠμπορέσετε νὰ μᾶς ὑπερασπισθῆτε καὶ θὰ

μᾶς ἐγκαταλείψετε εἰς τὴν ὄργην τῶν Ἀγγλων. Ζητήσατε ὅ,τι θέλετε, καὶ θὰ τὸ δεχθῶμεν.» — «Τὰ μὲν φρούρια, ἀπεκρίθη ὁ Ἰσπανός, θὰ τὰ κυριεύσω μετ' ὀλίγον Θεοῦ θέλοντος, ἐν τοσοῦτῳ ὅμως ἀνοίξαι με τὴν πόλιν.» Καὶ οἱ ἀπεσταλμένοι· «Κύριε, νὰ ὑπάγωμεν εἰς τοὺς συμπολίτας ἡμῶν, καὶ θέλωμεν ἐπιστρέψαι νὰ φέρωμεν ἀπάντησιν.»

Καὶ ἐπανήλθον οἱ πρέσβεις εἰς τὴν πόλιν. Οἱ Ἰσπανοὶ ὄντες τότε ἡμίσειαν λεύγαν μακρὰν αὐτῆς, ἐσταμάτησαν μέχρι τῆς ἐπανόδου ἐκείνων. «Κύριε, εἶπον ἐπιστρέψαντες, οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως προσπίπτουσιν εἰς τὰ ἔλεός σου, καὶ σὲ λέγουσιν ὅτι πᾶν ὅ,τι ἔχουσιν εἶναι ἡ πόλις αὕτη καὶ τὸ φρούριον, εἰς τὸ ὁποῖον ποτὲ οὔτε Γάλλοι οὔτε Ἀγγλοὶ εἰσῆλθον. Τοιοῦτο εἶναι τὸ πρόνομιον αὐτῶν χάριν ἀσφαλείας. ἔχουσι λοιπὸν νόμον νὰ μὴ παραδώσωσι ποτὲ αὐτὸ μήτε εἰς φίλους μήτε εἰς ἐχθρούς, καὶ ν' ἀποθάνωσι μᾶλλον παρὰ νὰ ἐπιτρέψωσιν εἰς τινα νὰ ἐμβῆ, διότι εἰς αὐτὸ ἔχουσι καὶ τὰς γυναικάς, καὶ τὰ τέκνα καὶ τὰς περιουσίας αὐτῶν. Ζήτησε χρυσὸν, ἄργυρον, ὑφάσματα καὶ πᾶν ἄλλο, θὰ σὲ δώσωσιν ὅ,τι δύνανται ἵνα μὴ κακοποιήσῃς καὶ ζημιώσῃς αὐτούς. Εὐαρεστήθητε λοιπὸν νὰ μὴ πλησιάζῃς εἰς τὴν πόλιν, διότι ἐνδέχεται μὲν νὰ κυριεύσῃς αὐτήν, ἀλλ' ἔσο βέβαιος ὅτι θὰ στερηθῆς καὶ σὺ ἐκείνους τοὺς ὁποίους ἀγαπᾷς, καὶ τότε θὰ λάβῃς ἀφορμὴν νὰ φονεύσῃς ἄνδρας, γυναῖκας καὶ ἄλλα πλάσματα ζῶντα, ὅσα εὐρίσκονται ἐντὸς τῆς πόλεως, πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν θὰ συγχωρήσῃ ὁ Θεός.»

Ὁ Πέρο Νίνο συνεκάλεσε τὸ Συμβούλιον ὅπως μᾶθῃ τί ἔπρεπε νὰ γείνη. Σκεφθέντες δὲ ὅτι καιρὸν ἱκανὸν δὲν εἶχον ὅπως κυριεύσωσι τὴν πόλιν, καθέσσαν ἦτο πιθανὸν νὰ φθάσῃ ὁ ἀγγλικὸς στόλος, ἐνέδωκαν εἰς τοὺς λόγους τῶν κατοίκων καὶ ἐζήτησαν δέκα χιλιάδας χρυσᾶ νομίσματα· ὅτε δὲ ὁ Πέρο Νίνο διεκοίνωσε πρὸς τοὺς πρέσβεις τὴν ἀπόφασιν ταύτην, προσέθετο· «Θὰ μοὶ δίδετε δὲ πρὸς τούτους ἐν διαστήματι δέκα ἐτῶν δώδεκα ἀκόντια, δώδεκα πελέκει, δώδεκα τόξα μετὰ βελῶν καὶ δώδεκα σάλπιγγας.» Ἦναγκασμένη ἡ πόλις ἐδέχθη καὶ τὸν φόρον ν' ἀποτίσῃ καὶ τὰ λοιπὰ νὰ ὑποσχεθῇ. Ἐπειδὴ ἔμωσ δὲν συνεπλήρωσεν ὅλον τὸ ζητηθὲν ποσόν, ἔδωκε τέσσαρας μῆρους ἐκ τῶν πλουσιωτέρων πολιτῶν πρὸς τὸν Νίνο.

Τότε ἐσήμανον καὶ αἱ σάλπιγγες, καὶ πάντες, Γάλλοι καὶ Ἰσπανοὶ, ἐπανήλθον εἰς τὰ πλοῖα. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως τούτῳ τὰ πλωράματα τῶν γαλλικῶν ἐμπορικῶν πλοίων, ἅτινα εἶχε προσλάβει ὁ ἀρχηγός, διήρπασαν ὅσα κτήνη ἐδουλήθησαν, οἱ δὲ Βρετανοὶ καὶ Νορμανδοὶ ἐπανεληθόντες εἰς Βρέστ ἐμοίρασαν τὰ λάφυρα μετὰ τῶν Ἰσπανῶν, καὶ τινες τῶν ἐμπόρων

προεξόφλησαν τὸ ὑπόλοιπον τῶν δέκα χιλιάδων χρυσῶν. Τοὺς δὲ Ἰππους ἐπώλησαν εἰς εὐτελεστάτην τιμὴν. Οἱ νικηταὶ ἐγένοντο δεκτοὶ μετὰ μεγάλων τιμῶν· ἐκεῖ δὲ μαθὼν ὁ Πέρο Νίνο ὅτι ἐζήτησε αὐτὸν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰσπανίας, ἔστειλεν ἀξιωματικὸν ἵνα εὐχαριστήσῃ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας καὶ τοὺς ἡγεμονόπαιδας, καὶ ἀνεχώρησεν. Οὕτω πως ἐτελείωσεν ἡ ἐκστρατεία.

Πῶς δὲ ὁ γενναῖος ναύαρχος τῆς Ἰσπανίας ἐξέπληρωσε τὰς πρὸς τὴν ὠραίαν χήραν τοῦ στολάρχου Regnault de Trie ὑποσχέσεις, τὰς ὁποίας ἡ εὐγενὴς κυρία εἶχε δεχθῆ μετὰ τόσης πίστεως; Ὁ γάμος ἐτελέσθη μετὰ δύο ἔτη, κατὰ τὰ συμπεφωνημένα; Τὸ διάστημα τοῦτο δὲν εἶχε παρέλθει ἔτι, ὅτε ὑπασπιστῆς τοῦ Ἰσπανοῦ ἀρχηγοῦ παρουσιάσθη εἰς Fontenay, τὸν ὁποῖον ἅμα ἰδοῦσα ἡ δέσποινα ἀνεφώνησεν· «Ἰδοὺ τέλος πάντων τὰ δῶρα τοῦ γάμου· δὲν θ' ἀργήσῃ νὰ φανῇ καὶ ὁ Πέρο Νίνο.» Ὁ ὑπασπιστῆς προσκυνήσας ἐδαφιαίως ἐνεχείρισεν αὐτῇ, οὐχὶ δῶρα γάμου, ἀλλὰ τὰ ἐνέχυρα τῆς αἰωνίας πίστεως ἅτινα εἶχε δώσει τῷ Ἰσπανῷ. Μετὰ δὲ ταῦτα παρεκάλεσεν αὐτὴν ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸν ἀρχηγὸν τὸν λόγον αὐτοῦ. Ὁποία ἰσπανικὴ σταθερότης!

Ἰδοὺ δὲ τί εἶχε συμβῆ· τελομένων δημοσίων ἀγώνων ὁ Πέρο Νίνο εἶδε καὶ ἠγάπησε τὴν δόξαν Βεατρίκην, θυγατέρα τοῦ Ἰνφάντου δὸν Ζουάν, μνηστὴν γέροντος, ὄντινα ὅμως αὐτῇ, ἅμα ἰδοῦσα τὸν γενναῖον ναύαρχον, δὲν ἠθέλησε πλέον νὰ λάβῃ εἰς ἄνδρα. Εἰς μάτην ὁ πατὴρ δὲν ἐνέδιδεν· οἱ δύο ἐρασταὶ, προστατευόμενοι καὶ ὑπὸ τῆς βασιλίσσης, ἦλθον ἱεροκρυφίως εἰς γάμου κοινωνίαν, καὶ τινὰ τῶν ἡμερῶν παρουσιάσθησαν νυμφευμένοι. Ὁ Ἰνφάντης ἀνάψας καὶ κορώσας ὑπὸ ὄργῆς, ἐκλείσεν εἰς φρούριον τὴν κόρην, καὶ ἠθέλησε νὰ συλλάβῃ καὶ τὸν Πέρο Νίνο· ἀλλ' ἐπὶ τέλους συνεχώρησεν ὡς καλὸς πατὴρ καὶ τὴν νέαν καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς. Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ ἀμοιβὴ τῆς φιλοξενίας, τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς διετοῦς ἀδαμάστου σταθερότητος τῆς εὐγενοῦς χήρας τῆς Νορμανδίας.

Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

Νομίσματα τῆς νήσου Ἀμοργοῦ καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς πόλεων Αἰγιάλης, Μινώας καὶ Ἀρκεσίνης ὑπὸ Π. Λάμπρου. Ἀθῆν. 1870.

Ἐν τῇ μικρᾷ ταύτῃ πραγματείᾳ περιέχονται τὰ ἔκτυπα τριακονταδύο ἐκδεδομένων καὶ ἀνεκδότων νομισμάτων τῆς Ἀμοργοῦ, μετὰ περιγραφῆς ἱστορικῆς τε καὶ τεχνικῆς, ὡς συνήθως πράττει ὁ συγγραφεὺς ὁσάκις ἐκδίδῃ τὰς νομισματικὰς αὐτοῦ ἐρεῖ-

νας. Περὶ δὲ τῆς ἀξίας τοῦ ἔργου προτιμῶμεν πρὸ πάσης ἄλλης κρίσεως νὰ παραθέσωμεν τὴν τοῦ ἐν Βιέννῃ ἐπιφανοῦς νομισματολόγου Κ. C. W. Huber, ἣν διὰ μακρῶν ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ φυλλαδ. I. καὶ II τῆς Numismatische Zeitschrift τὸν Ἰανουάριον τοῦ λήγοντος ἔτους.

Ἐν Ἀθήναις καλλιεργεῖται νῦν ἡ νομισματικὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος μετὰ μεγάλου ζήλου καὶ ἀρίστης ἐπιτυχίας. Πολλὰ μέχρι τοῦδε, ὅπως ἄγνωστα ἢ ἀπροσδιόριστα μένοντα νομίσματα, περιγράφονται καὶ ὀρίζονται, ἡμαρτημένοι δὲ ἀποδόσεις ἀνορθοῦνται. Εἰς ταύτας δὲ τὰς μετὰ πόθου ἐξασκουμένας νομισματικὰς μελέτας καταφαίνεται κριτικὴ σπουδαιότης.

Ἐμεταξὺ τῶν ἀθηναίων νομισματολόγων ὁ Κ. Π. Λάμπρος, ἕνεκα τῆς διὰ μακρᾶς γυμνάσεως ἀποκτηθείσης ἐμπειρίας περὶ τὴν νομισματικὴν τῶν ἀρχαίων, κατέχει τὴν πρώτην θέσιν. Κατὰ τὴν ταχύτητα καὶ τὴν ἀσφάλειαν περὶ τὰς νομισματικὰς ἀποδόσεις, ὡς καὶ κατὰ τὴν μετ' ὀξυνοίας κατάληψιν τῶν κριτηρίων εἶναι μοναδικός. Πιστεύω ὅτι δύνανται νὰ ἐκφρασθῶ μετὰ παρρησίας περὶ τοῦ νομισματολόγου τούτου κατὰ τὴν πεποιθησίν μου, διότι ἡ μετ' αὐτοῦ προσωπικὴ γνωριμία μου χρονολογεῖται ἀπὸ περίπου 20 ἐτῶν. Κατὰ τὴν προτέραν αὐτοῦ διαμονὴν ἐν Κερκύρᾳ ὁ Κ. Λάμπρος ἐνησχολήθη μετὰ ζήλου περὶ τὴν νομισματικὴν τῶν Ἰονίων νήσων καὶ τῶν παραλίων τῆς ἀπέναντι κειμένης Ἠπείρου, καὶ συνήθροισεν 405½ ἐκλεκτὰ καὶ κατὰ μέγα μέρος ἀνέκδοτα νομίσματα, ἀποτελοῦντα συλλογὴν, ἥτις κατὰ τὴν τελειότητα καὶ καλλονὴν τῶν ἀντιτύπων εἶναι ὑπερτέρα πάσης ἄλλης εὐρωπαϊκῆς. Ἡ περίφημος αὕτη συλλογὴ εὐρίσκεται σήμερον ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν, καὶ περιεγραφή ἀκριβῶς ὑπὸ τοῦ Κ. Ἀχιλλέως Ποστολάκα (ἴδε Numism. Zeitschrift, τόμ. I, σελ. 182). Ἐν ἔτει 1855 ὁ Κ. Λάμπρος ἐδημοσίευσεν σπουδαίαν βραχεῖαν μονογραφίαν ἐξ ἀνεκδότων χρυσῶν στατήρων τῶν Φιλίππων. Ἀπὸ δὲ τῆς μεταβάσεως αὐτοῦ εἰς Ἀθήνας αἱ νομισματικαὶ αὐτοῦ ἐρευνᾶι εὗρον διὰ τῆς συσχέτισεως μετὰ τῶν αὐτόθι διαμενοντῶν νομισματοφίλων καὶ ἀρχαιολόγων νέαν τροφήν, διὸ καὶ ἐδημοσίευσεν ἐν τοῖς ἀθηναίοις περιοδικαῖς συγγράμμασιν, ὡς καὶ ἐν τῇ Παρισινῇ Revue Numismatique διάφορα εὐσυνείδητα ἄρθρα, ἀναγόμενα εἰς τὰ νομίσματα τοῦ μεταίωνα. Δια τῆς προκειμένης μονογραφίας ὁ συγγραφεὺς δημοσιεύει τελείαν νομισματικὴν τῆς νήσου τῶν Κυκλάδων Ἀμοργοῦ, καὶ τῶν τριῶν αὐτῆς πόλεων Αἰγιάλης, Μινώας καὶ Ἀρκεσίνης, παρέχων ἡμῖν τὴν μέχρι τοῦδε ἐγνωσμένην καὶ δι' ἀνεκδότων παρ' αὐτοῦ διπλασιασθεῖσαν ὕλην τῶν νομισματικῶν τῆς νήσου τύπων. Πραγματεύεται δὲ ταῦτα μετὰ

πιστικῆς ἀκριβείας, ἐξαντλῶν τὸ θέμα χωρὶς νὰ πλανᾶται εἰς μακρηγορίας. Ὅ,τι λέγει εἶναι σαφές καὶ ἀναγκαῖον κτλ. »C. W. Huber.»

Μετὰ τὴν κρίσιν ταύτην τοῦ γερμανοῦ ἀνδρός, καταχωρίζομεν ἐνταῦθα δανειζόμενοι παρὰ τῆς πραγματείας τὴν τῆς σικύας ἐρμηνείαν, πρῶτον σήμερον διδομένην ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου σοφοῦ νομισματολόγου.

« Περὶ δὲ τῆς σικύας, ἡ τις ὡς κύριον σύμβολον παρίσταται ἐν τοῖς πλείστοις τῶν νομισμάτων τῆς Αἰγιάλης, ὁ Cadalvene λέγει ὅτι εἶναι δύσκολον νὰ ἀποφανθῇ τις ὁποῖον εἶναι τὸ ἄγνωστον τοῦτο ὄργανον καὶ εἰς ὁποίας θρησκευτικὰς τελετὰς ἐχρησίμευεν· εἰκάζει ὅμως ὡς ἐκ τοῦ παρακειμένου ὄφρα, ὅτι ἔχει ἀναφοράντινα πρὸς τὴν λατρείαν τοῦ Ἀσκληπιοῦ. Ἐπειδὴ δὲ τὸ αὐτὸ σύμβολον εὐρίσκειται καὶ εἰς τὰ νομίσματα τῆς Ἐπιδαύρου, θεωρεῖ τὴν εἰκασίαν του ἐπιβεβαιωμένην καὶ ὑποθέτει ὅτι ἀνηρτᾶτο ἐκ τοῦ πρὸς τὰ ἄνω κρῖκου ἐν τῷ ναφ τοῦ Θεοῦ τῆς υγιείας, εἰς ὃν ἦτο ἀφιερωμένον¹⁾. Ὁ Borell περιγράφων τὸ ἐν λόγῳ ἀντικείμενον ὡς ἄγνωστον τι σύμβολον παρεμπερὲς ἀγγεῖῳ ἄνευ λαβῶν καὶ ἀνεστραμμένῳ, ἔχοντι δὲ ἀντὶ βάσεως κρῖκον πρὸς ἀνάρτησιν, ἀπέχει τοῦ προσδιορίσαι αὐτό.²⁾ Τέλος πάντων ὁ Birch³⁾ γράφας ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐκτεταμένην πραγματείαν φρονεῖ ὅτι ἀνεκάλυψεν εἰς τίνα χρῆσιν ἦτο προσδιωρισμένον. Λέγει ὅτι ἐν τινι μνημείῳ τοῦ Ἰατροῦ Ἰάσωνος δημοσιευθέντι ἐν ταῖς Antiquités du Cabinet de Pourtalés Gorgier (Fol. Paris, 1834. pl. XXXV.) φαίνεται ἀπεικονισμένον τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐργαλεῖον, πλησίον τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἰατροῦ τούτου θεραπευομένου ἀσθενοῦς· συμπεραίνει λοιπὸν ὅτι εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Βιτρουβίου ὀνομαζόμενος aenus clypaeus καὶ ὑπὸ τοῦ Τιμάρχου παρ' Ἀθηναίων (IA. 501 f.) χαλκοῦς ὄμφαλος, ὅστις ἐκρέματο διὰ σχοινίου εἰς τὰ λακωνικὰ βλανεῖα ἵνα δι' αὐτοῦ κανονίζηται ἡ θερμότης τοῦ σώματος.

Ἡ ἀνακάλυψις ὅτι τὸ ἄγνωστον τοῦτο σύμβολον εἶναι σικύα ὀφείλεται εἰς τὸν υἱόν μου Ἰωάννην Λάμπρον, ὅστις κατὰ τὴν ἐν τῷ παρελθόντι ἔτει περιήγησιν ἡμῶν εἰς Ἴταλίαν, ἐρευνῶν μετ' ἐπιστημονικοῦ ζήλου τοὺς ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Νεαπόλεως ἀκνώτους τῆς ἀρχαιότητος θησαυροὺς, εἶδεν ἐν τῇ αἰθούσῃ τῶν χαλκίνων ἀντικειμένων ἐξ ἡ ὀκτώ σκευῆ ὁμοιότατα πρὸς τὸ ἐν τοῖς νομίσμασι τῆς Αἰγιάλης σύμβολον. Μαθὼν δὲ ὅτι ταῦτα εἶναι σικύαι εὐρεθεῖσαι ἐν Πομπηῖ, ἄσμενος διεκοίνωσέ μοι τὴν ἀνακάλυψιν. Ὁ θέλων νὰ πεισθῇ περὶ τῆς

¹⁾ Recueil. Σελ. 226.

²⁾ Numismatic Chronicle. 1843. σελ. 174.

³⁾ Numismatic Chronicle 1843. σελ. 193.

έντελοῦς ὁμοιότητος τοῦ σχήματος τοῦ ἐν τοῖς νομίμασι τῆς Αἰγιάλης συμβόλου πρὸς τὸ τῶν ἐν τῷ Μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως χαλκίνων σικυῶν, ἃς παραβάλλη τὸ ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Ceci ἀπεικόνισμα 1). Ἄξιοπερίεργον δὲ εἶναι ὅτι καὶ αἱ μέχρι τοῦ νῦν ἐν χρήσει ὑέλινοι σικύαι φέρουσι σχεδὸν τὸ αὐτὸ σχῆμα ἐκτὸς, τοῦ ὅτι ἔχουσι πλατύτερον τὸ στόμιον.

Ἡ σικύα λατινιστὶ cucurbita καὶ cucurbitula ἦτο πρὸ πάντων ὑέλινος καὶ ὀστέινος. Ὁ Νίκανδρος 2) καὶ ὁ Κέλσος 3) ἀναφέρουσι χαλκήρη, ὁ δὲ Λουκιανὸς 4) ἀργυρᾶν. Ἡ σικύα ἦτο ἐν μεγίστῃ χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἰατροῖς· διὸ καὶ ὁ Γαληνὸς πολλαχοῦ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ μνημονεύει διὰ μακρῶν τῆς σικύας, λέγων σὺν τοῖς ἄλλοις τὰ ἐξῆς· «Σικύα εὐδύναται τὴν ὕλην κενῶσαι, ὀδύνην λύσαι, φλεγμονὴν μειῶσαι, ἐμπνευμάτωσιν διαφορῆσαι, ὀρέξεις ἀνακτήσασθαι, ἄτονον στόμαχον τινάδῃ ποιῆσασθαι, μεταφέρειν βρέματα καὶ ξηράναι καὶ αἱμορραγίας ἐπισχεῖν καὶ ἐμμήνων φθοροποιούς δυνάμεις ἐλύσαι καὶ ἐμμηνα κουφίσει.» Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ σικύα ἐποίησε τοσαῦτα θαυμάσια εὐκολον εἶναι νὰ ἐξηγήσῃ τις διατί εὐρίσκεται ὡς σύμβολον ἐν τοῖς νομίμασι τῶν πόλεων ἐκείνων ἐν αἷς ἐλατρεύετο ὁ Ἀσκληπιός. Ἐκ τῶν νομισμάτων ἐπομένως μανθάνομεν ὅτι ἐν Αἰγιάλῃ πρόπει νὰ ὑπῆρχεν ἐπίσημός τις ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ.»

Ἐπιτραπήτω δ' ἐνταῦθα ἡ κατὰ παρέκθεσιν παρατήρησις ὅτι, καὶ νομισμάτων χαραγῇ, καὶ τύπος καὶ χάρτης καταδεικνύουσι τὴν φιλόκαλον ἐπιμέλειαν, μεθ' ἧς ὁ συγγραφεὺς ἐφρόντισε καὶ περὶ τοῦ ὕλικου μέρους τῆς πραγματείας.

ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΡΧΑΙΑΙ.

Α'.

ΑΓΑΘΗΤΥΧΗ

ΕΛΟΞΕΤΗΒΟΥΤΑΗΚΑΙΤΩΙΑΗΜΩΙΕΠΙΔΗΜ
ΙΟΥΡΓΩΝΘΕΑΙΝΕΤΟΥΚΑΙΜΙΜΑΝΤΟΣΕΠΑΙΝΕΣ
ΔΙΣΤΡΑΤΩΝΑΦΡΑΣΙΚΛΕΟΥΣΝΩΡΑΝΟΝΝΕΟΠΟΙ
ΗΝΕΥΝΟΙΑΣΕΝΕΚΕΝΚΑΙΠΡΟΘΥΜΙΑΣΗΝΕΧΩΝ
ΔΙΑΤΕΛΕΙΕΙΣΤΕΤΑΣΤΟΥ. ΚΑΙ
. ΠΕΡΙ

1) Piccoli bronzi del Museo Nazionale di Napoli, distinto per categorie in dieci tavole, descritte da Carlo Ceci. Tav. VII. n° 29.
2) Θηρικὰ, σ. 921 καὶ παρ' Ἀθηναίῳ, σ. 366d.
3) Celsus, II. 11.
4) Πρὸς τὸν ἀπαίδευτον καὶ πολλὰ βιβλία ὠνούμενον. Κερ. 29.

ἦτοι:

Ἀγαθὴ τύχη.

Ἔδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, ἐπὶ δημιουργῶν Θεαινέτου καὶ Μίμαντος, ἐπαινεσαι Στράτωνα Φρασικλέους Νωρανὸν νεοποίη, εὐνοίας ἔνεκεν καὶ προθυμίας, ἣν ἔχων διατελεῖ, εἰς τε τὰς τοῦ [δήμου χρείας?] καὶ περι

Ἐκμαγεῖον πανομοιότυπον ἐκ Μιλήτου σταλέν μοι παρὰ τινος φίλου, περιέχει τὸ ψήφισμα τοῦτο, ἐγκεχαραγμένον ἐπὶ πλακὸς λίθου λευκοῦ, μ. 4,25 πλ. 0, 78 γαλλικοῦ μέτρου, εὐρεθείσης ἐν ἀγρῷ τουρκικῷ παρ' αὐτὰ τὰ ἐρείπια τῆς Πριήνης (Σαμψούν). Τὰ γράμματα εἰσὶ καλῆς ἐποχῆς, καὶ ἄνευ κεραιῶν. Ὁ ἐν αὐτῷ ἀναφερόμενος νεοποίη (ἐπιστάτης δηλονότι οἰκοδομῆς καὶ διατηρήσεως ναοῦ τινος) Στράτων Φρασικλέους Νωρανός, ἐπεστάτησεν ἀναμφιβόλως εἰς δημοσίαν τινὰ οἰκοδομήν, ἡ δὲ βουλή ἐκτιμῶσα τὴν πίστην τοῦ ἀνδρὸς ὑπηρεσίαν, ἐψήφισε τὴν πρὸς ἔπαινον αὐτοῦ ἀναστήλωσιν τοῦ ψηφίσματος τούτου. Νωρανός ὀνομάζεται ὁ Στράτων, ἴσως διότι κατήγετο ἐκ τῆς ὀχυρᾶς τῆς Καππαδοκίας κώμης Νῶρα (τὰ), τῆς μετὰ ταῦτα Νηροασσοῦς μετονομασθείσης. Οἱ δὲ δημιουργοὶ Θεαινέτος καὶ Μίμας ἦσαν ἀναμφιβόλως οἱ ἐμπειστευμένοι τὰς πρὸς ὄφελος τοῦ δήμου δημοσίους λειτουργίας.

Β'.

ΜΝΗΣΙΦΙΔΟΣΑΡΤΕΜΙΔΩΡΟΥΤΕΦΕΣΙΟΣ

[Δ]ΔΔΔ

ΣΩΣΙΠΑΤΡΟΣΕΚΑΤ

[Δ] . . .

ΑΓΑΘΟΚΑΗΣΠΑΤΡΟ . . . ΜΙΑΗΣΙΟΣ

ΔΙΟΔΩΡΟΣ ΝΕΥΣ

ἦτοι:

Μνησίφιλος Ἀρτεμιδώρου Ἐφέσιος

[Δραχμάς] 80.

Σωσίπατρος Ἐκατ[αίου.]

[Δραχμάς] 50 [20].

Ἀγαθοκλῆς Πατρο[κλέους?] Μιλήσιος.

[Δραχμάς] . . .

Διόδωρος νεύς.

[Δραχμάς] . . .

Καὶ αὕτη εὐρέθη ἔνθα καὶ ἡ προηγηθεῖσα. Φέρεται δ' ἐπὶ πλευρᾷ κύβου μαρμαρίνου, καὶ εἶναι κατάλογος συνδρομῶν. Οἱ ἀριθμοὶ δηλοῦσι πιθανῶς δραχμάς. Δυστυχῶς, σφύρα ἐργάτου κατεκερμάτισε καὶ τοῦτον, ὡς καὶ τόσας ἄλλας ἐπιγραφάς.

Γ'.

ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΑΚΑΙΣΑ
ΡΑΤΡΑΙΑΝΟΝΑΔΡΙΑΝΟΥ
ΣΕΒΑΣΤΟΝΑΛΚΙΒΙΑΔΗΣ
ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΣΚΑΙΕΠΙ
ΤΟΤΚΟΙΤΩΝΟΣ

ἦτοι:

«Αὐτοκράτορα Καίσαρα Τραϊανὸν Ἀδριανοῦ Σεβαστὸν, Ἀλκιβιάδης ἀπελευθερὸς καὶ ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος.»

Αὕτη φέρεται ἐπὶ μιᾷ τῶν πλευρῶν τετραγώνου κιονοκράνου, ῥωμαϊκῆς κατασκευῆς, χρησιμεύοντος νῦν ἀντὶ στομίου φρέατος ἐν τινι τουρκικῷ χωρίῳ Δάλιζα καλουμένῳ, ἡμίσειαν δὲ ὦραν ὡς ἔγγιστα ἀπέχοντι τοῦ Ναζλίου. Ὁ ἐπὶ τοῦ κοιτῶνος Ἀλκιβιάδης θὰ ἦτο βεβαίως θαλαμηπόλος τις.

Δ'.

ΦΥΛΗ

ΚΑΙΣΑΡΗΟΣΠΑΙΔΙΟΝ
ΑΛΚΙΒΙΑΔΗΝΕΠΙΚΟΙ
ΤΩΝΟΣ ΣΕΒ ΦΙΑΟΠΑ
ΤΡΙΝΚΑΙΕΥΕΡΓΕΤΗΝ
ΤΗΣΠΟΛΕΩΣΗΦΙ
ΣΑΜΕΝΟΥΚΑΙΕΠΙΜΕ
ΛΗΘΕΝΤΟΣΤΙΒ ΚΑΙ

ΩΝ Ι ΟΥΑΛΕΡΙΑΝΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣΤΗΣΠΟΛΕΩΣ

ἦτοι:

«Φυλή

Καίσαρῆος (ἢ Καيسάριος) Παΐλιον Ἀλκιβιάδην ἐπὶ κοιτῶνος, σεβ. (=Σεβαστὸν), φιλάπατριν καὶ εὐεργέτην τῆς πόλεως, ψηφισαμένου καὶ ἐπιμεληθέντος Τιβ. (=Τιβερίου καὶ Ζω[σίμου ἢ Ζωίλου] Οὐαλεριανοῦ γραμματεῶς τῆς πόλεως.»

Αὕτη, ὡς ἐπληροφορήθη, εὐρέθη πρὸ χρόνων πολλῶν ἐν Μασταύροις. Ἐκεῖθεν δὲ μετενεχθεῖσα ἐνταῦθα ἐχρησίμωσεν ἀντὶ πλακὸς ἐπιταφίου ἐν νεκροταφείῳ τινὶ Ἑβραϊκῷ· ἥδη δὲ εὐρίσκεται ἐν τῷ ἐργοστασίῳ τῶν κκ. Forbes.

Ἐν Ναζλίῳ, τῇ 6 Δεκεμβρίου 1870.

(Α μ ε λ θ ε ι ε.)

Δ. Φ. Π.

ΑΓΩΝ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΣ.

Ἡ Πρυτανεία τοῦ ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου

Γνωστοποιεῖ ὅτι ὁ ἐν Τεργέστη φιλόμουσος ὁμογενὴς κύριος Δ. Α. Οἰκονόμου εὐαρεστηθεὶς νὰ συστήσῃ φιλολογικὸν ἀγώνισμα χιλιόδραχμον κατὰ διετίαν τελούμενον ἐν Ἀθήναις, καὶ ὑπόθεσιν ἔχον μεταφράσεις ἀμέσως ἀπὸ τῶν πρωτοτύπων δοκιμῶν Ἑλλήνων καὶ ἀλλογλώσσων ποιητῶν εἰς τὴν καθ' ἡμᾶς ἔμμετρον ἢ πεζὴν γλῶσσαν, προεκάλεσε σύστασιν ἐπιτροπείας ἐκ καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου, ἵνα ὀρίξῃ ἐκάστοτε τὸ τοῦ ἀγῶνος ποιητικὸν θέμα καὶ κρίνῃ τὰς τούτου μεταφράσεις.

Ἡ ἐπιτροπεία αὕτη, κατασταθεῖσα ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς παιδείας, συνέταξε διὰ τὴν πρώτην τοῦ ἀγωνίσματος περίοδον τὸ ἐπόμενον πρόγραμμα, ὑπερ γνωστοποιούμεν τοῖς θέλουσι ν' ἀποδυθῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον.

1) Προτείνεται διὰ τὴν πρώτην περίοδον εἰς μεταφράσιν ἐν πεζῷ ἢ ἐμμέτρῳ λόγῳ τὸ ἄ μέρος τῆς τοῦ Δάντου Θεῖας κωμῆδος, ἸInferno.

2) Ἡ μετάφρασις τῆς τραγωδίας ταύτης πρόπει νὰ σταλῇ ἀνωμόμως εἰς τὴν Πρυτανείαν τοῦ Πανεπιστημίου μέχρι τῶν 31 Μαΐου τοῦ 1872 μετὰ ἐσφραγισμένου δελτίου, φέροντος ἕσω μὲν τὸ τοῦ μεταφραστοῦ ὄνομα, ἔξω δὲ ῥητόν τι, γεγραμμένον καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλίδος τῆς μεταφράσεως ἐκάστου.

3) Ἡ κρίσις τῶν μεταφράσεων ἀναγνωσθήσεται δημοσίᾳ κατὰ τὴν εορτὴν τοῦ ἁγίου Δημητρίου τὸ 1872 ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, ὅτε δοθήσεται παρὰ τῆς ἐπιτροπῆς καὶ τὸ χιλιόδραχμον ἄθλον τῇ δοκιμωτέρᾳ μεταφράσει.

4) Ἐν ἰσότητι πασῶν τῶν λοιπῶν ἀρετῶν προτιμηθήσεται ἡ ἐν ἐμμέτρῳ λόγῳ γινομένη μετάφρασις.

5) Αἱ μεταφράσεις πρόπει νὰ ᾖναι γεγραμμέναι καθαρῶς καὶ εὐαναγνώστως καὶ νὰ πεμψῶσιν ἐμπροθέσμως ἄλλως εἶναι ἀπαράδεκτοι.

6) Τὰ πρωτότυπα τῶν μεταφράσεων μένουσι καὶ μετὰ τὴν κρίσιν εἰς τὸ γραφεῖον τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 14 Δεκεμβρίου 1870.

Ὁ Πρύτανης
Κ. ΒΟΥΣΑΚΗΣ.

ΑΠΑΦΘΟΡΑ.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΙΝΔΟΥ. Ὁ ἐκ Καλαπούρης τῶν Ἰνδιῶν Ῥαγιαῦς Μυραγιαῦς, ἐτῶν εἴκοσι, περιηγούμενος εἰς τὴν Εὐρώπην χάριν μαθήσεως, ἀπέθανεν ἐσχάτως ἐν Φλωρεντίᾳ ἦτο δὲ ἡγεμὼν κράτους περιέ-

χοντος ἑξακοσίας χιλιάδας κατοίκων. Εἶδὲ καὶ εἶχε τὴν χροιάν σχεδὸν μέλαιναν, ὅμως ἦτο ὠραίος, εὐρύτερον, μέσος τὸ ἀνάστημα καὶ μεγαλόφθαλμος. Διατρίβων ἐν Ἰνσπρούκ καὶ διατρέχων χάριν παιδιᾶς τὸν πάγον ἐκρύωσεν, ἢ δὲ νόσος αὐτοῦ ἐδεινώθη ταχέως ἕνεκα τοῦ μεγάλου ψύχους. Ἐπανελθόντα δὲ εἰς Φλωρεντίαν ἐπεσκεπτόντο αὐτὸν δύο ἰατροὶ Ἄγγλων καὶ δύο Ἰταλοί. Καὶ ἐπληροῦντο μὲν αἱ παραγγελίαι τῶν ἰατρῶν, συγχρόνως ὅμως ἐγένετο χρῆσις καὶ τῶν ἐν Ἰνδίας συνεπιζομένων θεραπευτικῶν τρόπων· ἔθετον παραδείγματος χάριν πλησίον τοῦ ἀσθενοῦς κατοικίδια ζῶα, ἅτινα ὑποτίθεται ὅτι ἀπορροφῶσι τὴν νόσον, ἢ ὅτι τοῦλάχιστον προφυλάττουσιν ἀπ' αὐτῆς τοὺς περὶ τὸν πάσχοντα. Τὰ ζῶα ταῦτα ἔπρεπε, κατὰ τὸ ἔθος, νὰ ριφθῶσιν ἀπὸ τοῦ παραθύρου εἰς τὸν δρόμον· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶναι συγκεχωρημένον εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἠναγκάσθησαν νὰ ρίψωσιν αὐτὰ εἰς τινὰ αὐλήν.

Ἐν τοσοῦτῳ τὸ κακὸν ἀνεπτύσσετο. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἀσθενὴς δὲν ὑπέφερε πλέον τὴν κλίνην, ἐζήτησε νὰ ἐξαπλώσωσιν αὐτὸν ἐπὶ τοῦ τάπητος τοῦ κοιτῶνος, τοὺς πόδας ἔχοντα σταυρωτούς. Οὕτω δὲ κείμενος παρέδωκε τὸ πνεῦμα.

Ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ ἀποθανόντος καὶ ὁ Ἄγγλος πρεσβευτὴς ἐζήτησαν παρὰ τῆς ἀρχῆς νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ τελεσθῇ ἡ κηδεία κατὰ τὰ Ἰνδικὰ ἔθιμα. Σημειωθέντος δὲ τοῦ θανάτου εἰς τὰ ληξιαρχικὰ βιβλία, ἐδόθη ἡ ἀδεία, καὶ ἡ τελετὴ ἀπεφασίσθη νὰ γίνῃ τὴν μίαν ὥραν μετὰ τὸ μεσονύκτιον ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ κατὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Βισνοῦ, παρόντων καὶ τῶν δύο Ἰταλῶν ἰατρῶν, ἐνὸς δημοτικοῦ ὑπαλλήλου καὶ τοῦ διευθυντοῦ τῆς ἀστυνομίας. Παρευρέθησαν δὲ καὶ χωροφύλακες καὶ ἄλλοι κλητῆρες.

Τὸ ἔσπερας ὁ νεκρὸς περιεβλήθη λαμπρὰ ἱμάτια. Καὶ εἰς μὲν τὴν κεφαλὴν ἔβαλον κίδαριν, φέρουσαν τὰ σύμβολα τοῦ ἀποθανόντος, τὸ δὲ σῶμα ἐκάλυψαν διὰ μεγάλης ἀλουργίδος, πεποικιλμένης πλουσίως διὰ χρυσοῦ, περιβαλόντες τὸν λαίμῳ διὰ περιδεραίου ἐκ μαργαριτῶν καὶ τοὺς βραχίονας διὰ ψελλίων.

Τὴν πρώτην ὥραν ὁ νεκρὸς ἀπετέθη ἐντὸς λεωφορείου, ἐν ᾧ ἐκάθησαν καὶ οἱ ἀκόλουθοι τοῦ ἡγεμόνος· ἠκολούθησαν δὲ καὶ ἄλλαι ἄμαξαι φέρουσαι τοὺς προμνησθέντας, καθὼς καὶ πολλοὺς περιέργους.

Ἐλθόντες δὲ εἰς τὸ ὄρισμένον μέρος εὗρον καὶ πλῆθος ἄλλο πολὺ περιέργων, καὶ μάλιστα κυριῶν. Πυρὰ ἦτο ἐτοίμη, ὕψος μὲν καὶ πλάτους ἐνός, μήκος δὲ ἐνός καὶ ἡμίσεως μέτρου ἔχουσα.

Ἐξαπλωθέντος τοῦ νεκροῦ κατὰ γῆς, εἰσῆγαγον μολόβαθρον (bétel, φυτὸν Ἰνδικόν) εἰς τὸ στόμα αὐτοῦ, ἐνῶ βραχυμᾶνος, φέρων μέγαν λευκὸν μανδύαν καλύπτοντα καὶ τὴν κεφαλὴν, ἀνεγίνωσκε τὴν νε-

κρώσιμον ἀκολουθίαν, ζυμόνων φύραμά τι ἐξ ἀλεύρου, ἐνῶ οἱ ἀκόλουθοι ἔχρον εἰς τὴν πυρὰν κάφουραν καὶ ἄλλα ἀρωματικά.

Βεβαιωθέντες δὲ καὶ δεύτερον περὶ τοῦ θανάτου, ἔθεντο τὸν νεκρὸν ἐπὶ τῆς πυρᾶς, καὶ ἀπέσυρον τὴν σανίδα ἐφ' ἧς ἔκειτο. Ἐχρον δὲ καὶ αὐθις μῦρα καὶ ἀρώματα ἐπὶ τοῦ σώματος, τὸ δὲ ἐξ ἀλεύρου φύραμα κερματισθὲν ἀπετέθη παρ' αὐτῶ. Συγχρόνως περιεκύκλωσαν τὸ σῶμα διὰ ξύλων οὕτω πως, ὥστε ἐφαίνετο ὅτι ἔκειτο ἐντὸς θήκης, τὴν ὁποίαν ἐσκέπασαν δι' ἄλλων ξύλων, ἐξηκολούθουν δὲ χέοντες εἰς τὴν πυρὰν κάφουραν καὶ ἄλλα ἀρώματα.

Μετὰ μίαν ὥραν βαλόντες φρύγανα πανταχοῦ πέραξ τῆς πυρᾶς ἤναψαν αὐτὰ, καὶ εὐθὺς φλόγες ζωηρόταται διευθύνθησαν περὶ τὸν ποταμὸν Ἄρνον, εἰς ὃν ἐρρίψαν τὴν σανίδα ἐφ' ἧς ἔκειτο ὁ νεκρὸς. Ἐξηκολούθουν δὲ ρίπτοντες εἰς τὸ πῦρ ἀρώματα ἵνα μὴ διαδοθῇ ἡ ὄσμη τοῦ καιωμένου σώματος.

Τὴν ἐνάτην ὥραν τῆς πρωῆς ἐρρίψαν ὕδωρ ἐπὶ τῆς πυρᾶς, καὶ σθέσαντες αὐτὴν συνήγαγον τὰ λεψάνα τοῦ καέντος σώματος, ἅτινα ἀπέθεντο μετ' εὐλαβείας ἐντὸς πολυτίμου ἀγγείου. Πάντα δὲ τὰ συγκροτήσαντα τὴν πυρὰν ἐρρίφθησαν εἰς τὸν ποταμὸν ὑπὸ τῶν Ἰνδῶν, οἵτινες προέβησαν μετ' αὐτῶν μέχρι τῶν μέσων τοῦ ποταμοῦ. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκαθάρισαν τὸ μέρος τῆς πυρᾶς, καὶ ρίψαντες ἐπ' αὐτοῦ χῶμα ἐχάραξαν καρδίαν, περὶ τὴν ὁποίαν ἔβαλον μικρὰ ἀγγεῖα περιέχοντα ὀρύζιον. Οἱ δὲ Ἰνδοὶ κλιναντες γόνυ καὶ τὴν κεφαλὴν νεύοντες πρὸς τὴν γῆν προσσηχήθησαν, καὶ ἐγερθέντες παρέλαβον τὴν κάλπην καὶ ἀνεχώρησαν.

Καὶ ἐτελείωσεν ἡ τελετή.

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ ΔΙΟΡΘΩΤΕΑ.

(Φυλλάδ. 493.)

Σελ. στήλ. στίχ.

333	Ε', 20—21	δαψιλεύσας, γρ. δαψιλευσάμενος.
334	α.	16 Μετὰ τὸ «νὰ σημειῶνται» πρόσθετος «καὶ σήμερον.
342	Ε',	35 ἀντι, γρ. ἀντί.
»	»	38 εἰς, γρ. εἰς.
»	»	40 προσθετόν γρ. προσθετέον.
»	»	45 λεπτοκαμωμένου γρ. λεπτοκαμωμένου.
344	α.	53 στόματος γρ. σώματος.